

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 2 (105) 2016

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
Ю. Половинчак, Т. Горенко, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua
siaz.ukr

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав Закон про призначення
позачергових виборів мера в Кривому Розі.....3
Прийнято законопроект
у сфері захисту прав дітей.....3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Закірова С.

Чи зніме гостроту проблеми на ринку найму
нерухомості новий Закон «Про орендне житло»...4
Полтавець С.

Інвестиції в птахівництво: між прибутком
та соціальним напруженням.....10
Бідюк Т.

Зона вільної торгівлі між Україною
та Європейським Союзом.....13
Кривецький О.

Реформа митниці як удар по тіньовій
економіці та митній корупції.....15
Присяжна Л.

Роз'яснення щодо електронного реєстру
пацієнтів.....18

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Беззуб І.

Кримське питання: між політикою та релігією..22

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Єфімов О.

Якщо Ваш банк неплатоспроможний.....28

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Симоненко О.

Україна у висвітленні іноземних ЗМІ.....33

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку.....40

Моніторинг законодавства.....45

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 47

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав Закон про призначення позачергових виборів мера в Кривому Розі

Президент П. Порошенко підписав Закон «Про позачергові вибори Криворізького міського голови», ухвалений Верховною Радою 23 грудня 2015 р.

Законом вибори мера в Кривому Розі призначено на 27 березня.

Також Центральній виборчій комісії доручено з урахуванням пропозицій відповідної територіальної виборчої

комісії визначити обсяг бюджетних видатків, необхідних для проведення вказаних виборів, та вжити заходів щодо матеріально-технічного забезпечення для їхньої підготовки та проведення (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-pro-priznachennya-pozachergovih-vib-36685>). – 2015. – 30.01*).

Прийнято законопроект у сфері захисту прав дітей

Верховною Радою прийнято законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми». Законопроект було розроблено з метою вдосконалення системи забезпечення прав дітей в Україні, шляхом удосконалення механізмів та процедур прийняття рішень щодо захисту дитини за місцем її фактичного перебування, розвитку соціальних послуг з підтримки сімей з дітьми, які потрапили в складні життєві обставини, постраждали внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів.

Законопроект передбачає внесення змін та доповнень до дев'яти чинних законів України та приводить норми діючого законодавства у відповідність із Конвенцією ООН про права дитини.

«Прийнятий законопроект дозволить удосконалити механізм попередження соціального сирітства; захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів, забезпечення права кожної дитини виховуватись в сім'ї, перш за все, у рідній; визначає повноваження органів опіки та піклування щодо захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених дітей, зокрема дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; розширює повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого

самоврядування щодо розвитку соціальних послуг з підтримки сімей з дітьми, які потрапили в складні життєві обставини; створює правові підстави для тимчасового влаштування дітей у сім'ї патронатних вихователів і запровадження послуги «сімейного патронату», – зазначив уповноважений Президента з прав дитини.

Суть основних змін та доповнень:

– до Закону України «Про охорону дитинства» – в удосконаленні системи захисту дітей шляхом запровадження механізму прийняття рішень щодо дитини на основі принципу «забезпечення найкращих інтересів дитини»; визначення державних гарантій щодо захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів. Внесені зміни також акцентують увагу, що державна політика у сфері охорони дитинства має, перш за все, передбачати заходи з розвитку послуг для підтримки сімей з дітьми.

– до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» – в удосконаленні процедури обліку та соціального захисту дітей, які є внутрішньо переміщеними особами, зокрема дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування .

– до Сімейного кодексу України (ст. 252–256) – у запровадженні інституту «патронату над дітьми», який передбачає перебування дитини в спеціально підготовленій сім'ї (терміном до

трьох, в окремих випадках – до шести місяців), а не потрапляння до інтернатного закладу.

«На сьогодні за рахунок місцевих програм в Києві та Київській області функціонує 5 сімей патронатних вихователів, завдяки яким 66 дітей отримали своєчасну допомогу (в тому числі 3 дитини із зони АТО), уникнули досвіду інтернатного виховання, в середньому, протягом 3,5 місяців були прийняті рішення з врахуванням найкращих інтересів конкретної дитини. Загальні витрати на надання послуг одній дитині в сім'ї патронатного вихователя в 2 рази менші ніж у центрі соціально-психологічної реабілітації дітей та інтернаті, в 4 – ніж в будинку дитини. Прийняття Законопроекту дозволяє поширити цю практику

по всій країні», – зазначив уповноважений Президента з прав дитини.

М. Кулеба наголосив, що прийняття законопроекту – це вагомий етап на шляху запровадження європейських стандартів та підходів до забезпечення прав дітей, відображених у постанові Ради Європи щодо прав дітей та розвитку соціальних послуг, дружніх до дітей та сімей, Керівних принципах ООН щодо альтернативного догляду за дітьми, постанові Європейської комісії «Інвестиції у дітей: розірвати коло неблагополуччя» (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/dovgoochikuvaniy-zakonoproekt-v-sferi-zahistu-prav-ditej-pri-36662>). – 2015. – 26.01).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Закірова, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. іст. наук

Чи зніме гостроту проблеми на ринку найму нерухомості новий Закон «Про орендне житло»

Сучасні українські реалії активізували проблему нестачі житлового фонду в нашій державі. У пояснювальній записці до розробленого Міністерством регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України та оприлюдненого для обговорення у вересні 2015 р. законопроекту «Про орендне житло» зазначено: «На обліку потребуючих поліпшення житлових умов перебуває понад 650 тисяч осіб (сімей), для забезпечення житлом яких (за нинішніх темпів) потрібно більше 100 років. Близько 300 млн кв. м житлового фонду перебуває у незадовільному стані. Дотепер у зв'язку з обмеженістю фінансування не сформовано житловий фонд соціального призначення, а також не розпочато комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду».

Причому, якщо забезпечити всіх бажаючих житлом в Україні нема ніякої перспективи, то хоча б частково зняти гостроту проблеми за рахунок врегулювання ринку оренди житла вбачається можливим.

Згідно з офіційною статистикою, житло в нашій країні винаймає всього 410 тис. сімей, а це трохи більше 2,5 % від загальної кількості домогосподарств. Утім, насправді, орендувати квартири змушені набагато більше українців. Навіть прості розрахунки заперечують ці цифри. Офіційна кількість вимушених переселенців в Україні становить понад 1,5 млн осіб, майже всі з яких винаймають житло на новому місті проживання, це практично і буде зазначена кількість у 410 тис. сімей. Тож виходить, що офіційна статистика вважає, що ніхто в Україні, окрім переселенців, не орендує житло. Що, безумовно, не відповідає дійсності. Точні цифри орендарів житла озвучити складно, утім, експерти вважають, що сьогодні 20 % українців, тобто кожний п'ятий мешканець нашої держави, змушений знімати житло в оренду.

Журналіст «Дзеркала тижня» І. Чікіта звертає увагу на те, що анексія Криму, воєнні дії на Сході України запустили процес вимушеної міграції населення, який, на жаль, має стійку

тенденцію не вщухати, а, навпаки, ризикує набрати загрозливих обсягів. У великі міста приїжджають люди не те що без стартового капіталу, а часто – без найнеобхіднішого для життя.

Крім того, економічна криза, унаслідок якої в Україні банкрутують сільськогосподарські підприємства і закривається велика кількість промислових закладів у містах і селах районного значення, виштовхує мешканців регіонів до великих міст. Отже, в Україні відбуваються загрозливі за масштабами міграційні процеси населення, спричинені воєнними, економічними, соціальними та політичними чинниками. Всім внутрішнім мігрантам потрібне житло, проте ні державні органи, ні волонтерські служби з благодійними організаціями вкупі допомогти не можуть, оскільки вільних приміщень, придатних для життя, просто немає. Таким чином, слід визнати, що в країні вже існує і надалі існуватиме чималий ринок оренди житла, у якому обертаються значні кошти і працюють люди. З огляду на це, в інтересах держави і суспільства створити відповідну правову базу для функціонування цього сегмента економіки.

Тож у новому урядовому законопроекті «Про орендне житло» закріплюються правові, економічні та організаційні засади створення та використання орендного житла. Як зазначив віце-прем'єр-міністр, міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ Г. Зубко, «мета закону – вивести орендне житло з тіні, створити прозорі взаємини між орендарем та орендодавцем, сприятливі умови для інвестицій в орендне житло, можливості наповнення цього ринку якіснішою пропозицією, знижуючи вартість такого житла».

Президент асоціації фахівців з нерухомості О. Бондаренко вважає, що і сьогодні без відповідного законодавства в Україні частина приватних інвесторів будує житло і пропонує його для оренди. Але це поки ще не масове явище. Натомість метою законодавчої новації є створення саме масового й доступного сегмента орендного житла на ринку нерухомості.

У ст. 1–3 законопроекту визначаються основні терміни (житлове приміщення,

орендне житло, замовник орендного житла, орендний будинок, тощо), сфера дії закону та особливості правового статусу орендних будинків. Найбільш важливою для юридичного забезпечення інституту орендованого житла є ст. 3 законопроекту, у якій зазначається, що «право власності на орендний будинок може належати одній особі чи двом або більше особам на праві спільної сумісної або часткової власності». При цьому об'єктом права власності та інших речових прав є орендний будинок у цілому. Він – неподільне майно і не може бути поділений у натурі. Саме ж орендне житло використовується виключно для передачі його в найм (оренду) і не може бути передано у власність.

В умовах українських реалій, коли, наприклад, виділені для сільськогосподарського виробництва гектари землі згодом стають територією елітних заміських маєтків, дуже важливим виглядає положення законопроекту про те, що «зміна статусу орендного будинку, переобладнання орендного житла в нежитлові приміщення не допускається». Натомість законопроект містить суперечливі та неоднозначні оцінки щодо статусу деяких будинків, що призначаються для найму. Так, не врегульованим є правовий статус реконструйованих будинків за умов, коли реконструкцію будинку, що перебуває в комунальній власності, задля здачі в оренду здійснено за рахунок коштів інвестора. Як зазначають експерти з нерухомості, такі реконструйовані будинки можуть бути розташовані в історичних частинах населених пунктів, що зробить їх особливо цікавими для інвестицій, тому важливо мати чітке уявлення, кому належатиме право власності на ці будинки.

У ст. 4–7 законопроекту регламентовано аспекти формування фонду орендного житла, особливості будівництва орендних будинків, їхній облік та управління. Зокрема, законопроектом передбачено можливість будівництва орендних будинків державної та комунальної форм власності за кошти державного та місцевих бюджетів, залежно від обсягів, визначених у Законі України «Про державний бюджет України» або в рішенні

органів місцевого самоврядування про місцеві бюджети. Отже, орендні будинки можуть бути державної, комунальної та приватної форм власності. Керувати орендними будинками згідно зі ст. 7 планується або безпосередньо власником, яким від імені держави чи територіальної громади може бути орган державної влади/місцевого самоврядування, або іншим уповноваженим суб'єктом (у випадку з державними орендними домами). Грунтовний аналіз запропонованих новацій законопроекту «Про орендне житло», із зазначенням переваг і недоліків документа, можливостей його практичної реалізації, зробив заступник директора ГО «Публічний аудит» А. Вігірінський. На його думку, найбільш цікавим з точки зору економіки, запобігання корупції та аналізу ризиків є можливість передавати (за рішенням власника) функції з управління орендним будинком управителю, який визначається за результатами конкурсу. Але механізм проведення конкурсу законопроектом не врегульовано.

Не менш важливими з огляду на ситуацію на ринку нерухомості виглядають положення ст. 8 законопроекту, що присвячена договору найму орендного житла. Істотними умовами договору є: предмет договору; характеристика орендного житла, що передається в найм (оренду); розмір плати за користування орендним житлом; перелік житлово-комунальних послуг; строк дії договору; порядок та умови внесення оплати за найм, умови його зміни; права та обов'язки сторін; умови реєстрації та зняття з реєстрації місця проживання наймача і членів його сім'ї; відповідальність сторін; умови та порядок розірвання договору. Законопроект встановлює право наймодавця розірвати договір найму орендного житла в односторонньому порядку з двох причин: через затримку внесення орендарем плати за найм житла за шість місяців (при довгостроковому наймі), і за два місяці (при короткостроковому наймі); руйнування або псування житлового приміщення, що є предметом договору оренди наймачем або іншими особами, за дії яких він відповідає.

Окремо треба підкреслити, що за законопроектом мешканці-орендарі будуть мати

право на офіційну реєстрацію за фактичним місцем найму житла.

Стаття 9 регламентує плату за оренду житла. Вона складатиметься зі щомісячних платежів за користування орендним житлом; відшкодування вартості комунальних послуг та витрат на утримання орендного будинку, споруд та прибудинкової території. Проект закону передбачає диференціацію орендної плати не більш ніж на 20 % житла, що має аналогічні характеристики (розмір житлової та загальної площі, кількість кімнат тощо) та розміщені в одному орендному будинку. Ця стаття також викликає певні застороги в експертів з нерухомості. Незрозуміло, що стане критерієм для такої диференціації: поверх, сусіди, стан ремонту чи щось інше? Тому такий механізм надає можливості для непрозорої процедури встановлення плати за оренду.

Стаття 10 законопроекту встановлює правові аспекти особливостей оренди нежитлових приміщень в орендному будинку державної чи комунальної форми власності. За нормами законопроекту приймання заяв про оренду здійснюється протягом 10 робочих днів після розміщення оголошення. У разі надходження двох і більше заяв орендодавець оголошує конкурс на право оренди. У разі, якщо подано лише одну заяву, конкурс на право оренди не проводиться і договір оренди укладається із заявником. З огляду на сучасні українські реалії А. Вігірінський зазначає: «Це цікава норма, оскільки протягом 10 днів, відведених на подачу заяв, оголошення у місцевій пресі чи на сайті зацікавлені особи можуть не побачити, а може статися й таке, що, діючи в інтересах зацікавлених осіб, офіційна позиція власника може бути такою, що інших заявок не надходило, відповідно, за відсутності конкуренції об'єкт буде передано тим, кому потрібно». У ст. 11 законопроекту регламентуються особливості надання комунальних послуг в орендному будинку. Прикінцеві положення документа пропонують встановити зміни до деяких законів України («Про оренду державного та комунального майна», «Про місцеве самоврядування в Україні», Земельному Кодексу України, «Про державно-приватне

партнерство», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про електроенергетику»), що стосуються питань найму та оренди житла.

Подібний законопроект № 3594 «Про прибуткові та муніципальні будинки» розроблено і зареєстровано в грудні 2015 р. депутатами Верховної Ради А. Бабак, О. Березюком, І. Мірошніченком та ін. Він регулює правовідносини в уже побудованому житлі. Один із співавторів законопроекту № 3594, народний депутат А. Бабак вбачає головні мінуси нашого ринку орендного житла в незначній і малодоступній пропозиції, а головне, абсолютній нерегульованості державою. А звідси і нагальна потреба в новаціях у законодавстві, що стимулюють розвиток цивілізованого ринку оренди житла в Україні. Головне науково-експертне управління, що проводить експертизу всіх законопроектів, внесених до Верховної Ради України, висловило ряд суттєвих зауважень та пропозицій до законопроекту № 3594 і запропонувало повернути його на подальше доопрацювання. Утім, у Мінрегіоні допускають можливість поєднати обидва законопроекти і отримати цілісний проект закону, що буде враховувати різні аспекти проблеми оренди житла.

Загалом, попри певні зауваження, експерти схвально оцінили можливі законодавчі новації у сфері оренди житла. У цілому такий законопроект позитивно вплине як на ринок нерухомості, так і на економіку загалом, зазначає президент асоціації фахівців з нерухомості О. Бондаренко.

Віце-прем'єр-міністр України Г. Зубко також акцентує увагу саме на тому, що проект закону про орендне житло має не тільки врегулювати ринок найму нерухомості, а й стимулювати загальноекономічні процеси в державі. Каталізатором зростання економіки і відповідно фактором подолання економічної кризи, на його думку, стане будівельна галузь. «Будівництво має найбільший мультиплікатор як на рівні залучення суміжних професій, цілих кластерів економіки, так і на рівні податкових зборів. Умовно кажучи, будівництво – це зарплата не лише виконроба чи маляра, а й прибуток банку,

який видає кредити, успішність підприємств із виробництва будівельних матеріалів, новий об'єкт для працівників комунальних підприємств. Результати очевидні: створення нових робочих місць, додаткові надходження до бюджету».

Натомість відкритим залишається питання про фінансування програм будівництва житла для оренди. І це може стати головною проблемою для реалізації урядового законопроекту. Як зазначає аналітик компанії SV Development С. Костецький, у держбюджеті відсутні кошти навіть для фінансування вже існуючих програм житлового кредитування. Звідки ж місцева влада візьме гроші на будівництво будинків незрозуміло.

Для зацікавленості забудовників Мінрегіонбуд запропонував їм певні пільги. Зокрема, у проекті закону передбачено безкоштовне виділення забудовникам землі в постійне користування під будівництво орендного житла, звільнення від пайової участі у розвитку інфраструктури (4 % від кошторису вартості будівництва житлового будинку) і безкоштовне під'єднання новобудови до інженерних мереж. Ще одна норма закону має стимулювати зацікавленість у даних програмах: звільнення на п'ять років власників таких «дохідних» будинків від податку на прибуток, що буде отриманий у вигляді орендної плати від мешканців.

А. Вігірінський зазначає, що за таких нововведень, інвестор отримує систематичний прибутковий бізнес. «Судіть самі, земельна ділянка – безкоштовно, підключення до мереж – безкоштовно, постійна сплата орендної плати, яка, залежно від розміру, окупить проект за 10 років та в подальшому даватиме постійний дохід, плюс щомісячна сплата послуг із управління житловим будинком, плюс 20 % площ під нежитлові приміщення».

Утім, не всі експерти поділяють ентузіазм з цього приводу. Фахівці відмічають, що взагалі ринок оренди є менш привабливим для інвесторів у зв'язку з тим, що він вимагає «довгих» грошей. Більшість інвесторів намагаються швидше продати збудовані квартири, аніж здавати їх в оренду. Адже можливий термін окупності, за

оцінками вітчизняних та іноземних фахівців, становитиме від шести років (елітні проекти) до 12 або навіть 20 років. «Ринок оренди – це набагато більш тривалий термін окупності для бізнесу й термін повернення інвестицій як для інвестора. Тому ця частина можлива тільки в синергії з іншими складовими бізнес-процесу..., а саме – впровадження доступного іпотечного кредитування», – переконаний експерт у сфері нерухомості О. Приходько.

С. Костецький також підкреслює, що головна умова для розвитку сегменту орендного житла – доступні банківські кредити. Але якщо у Європі кредит можна взяти під 2–3 % річних, то у нас – під 25–30 %. На думку експерта, за українськими реаліями всі проекти з окупністю понад 10 років вкрай ризиковані. Правила гри на будівельному ринку змінюються дуже часто, і влада у будь-який момент може відмінити пільги для орендного житла, вважає С. Костецький.

Тож за непростих умов приватний інвестор чи навіть іноземна компанія з великим капіталом не хоче вкладати кошти в будівництво орендного житла в Україні. А от держава і муніципальні органи можуть, і навіть повинні, оскільки вони, на відміну від приватного інвестора мають бачити перспективи розвитку як галузі, так і держави в цілому. Саме тому законодавець і пропонує залучення позик державою і муніципалітетами під будівництво орендних будинків. Адже ці проекти – прибуткові, хай і в тривалому періоді, а міста отримують власність, вартість якої з часом не тільки не знижуватиметься, а навіть зростатиме. Важливо забезпечити цьому процесові відповідне правове регулювання, вивчивши досвід інших країн.

Віце-прем'єр-міністр України Г. Зубко наголошує, що розвинуті країни вже давно прийшли до орендної моделі забезпечення громадян житлом. «Ринок державного орендного житла у світі щороку збільшується. Зокрема, у Німеччині частка державного орендного житла сягає 60 % загального житлового фонду. У США та Великобританії – приблизно 30 %, у Франції та Швейцарії – 40 % і 70 % відповідно». Український уряд

також намагається почати формування такого ринку. За словами Г. Зубка, 2016 р. має стати роком старту програми орендного житла в Україні.

Задля вирішення такого амбітного завдання уряд намагається долучити до фінансування житлових новобудов іноземних інвесторів. Весною 2015 р. Мінрегіонбуд анонсував переговори з китайськими інвесторами стосовно отримання довгострокової позики в сумі 15 млрд дол. на будівництво житла. На думку А. Вігірінського, така сума інвестицій, звісно, є позитивною тенденцією для України, але не факт, що вона призведе до різкого зростання кількості робочих вакансій та збільшення зайнятості населення. Цілком можливо, що за аналогією з японським інвестпроектом щодо модернізації Бортницької станції аерації в Києві, китайська компанія CITIC Construction Co., Ltd прийде на наш ринок зі своїми працівниками, які з часом укоріняться в Україні, вважає експерт.

Не менш важливою проблемою, аніж формування державної долі ринку орендного житла, є створення приватного сегмента найму нерухомості через мережу так званих «дохідних» будинків. До того ж Україна у своїй історії має власний багатий досвід у цій справі, тому радше говорити не про формування мережі дохідних будинків, а про її відновлення. Історія дохідних будинків в Україні – це предмет майбутнього самостійного цікавого та дуже актуального для українського сьогодення дослідження. Наразі назвемо лише кілька найбільш відомих і яскравих фактів з цієї історії. Так, у Києві дохідними домами буди відомий усім «Будинок з химерами» (сучасна резиденція Президента України); архітектурний ансамбль на Контрактовій площі, 10; будинок Григоровича-Барського і Сироткіна на перехресті вулиць Володимирської та Прорізної (там тривалий час розташовувався готель «Лейпциг»); розкішний будинок у стилі Ренесанс будівельника Гінзбурга на Городецького, 9 тощо.

Серед численних дохідних будинків Києва був і відомий «Будинок Турбіних» на Андріївському узвозі, 13, де жив видатний

письменник Михайло Булгаков. Увесь маєток складався з трьох будинків, де розташовувалися вісім квартир, у яких мешкало близько 70 осіб, здавався в оренду і приносив 2620 р. річного прибутку. Найдорожчою (720 р. на рік) була квартира із семи кімнат на другому поверсі, яку і орендувала родина Булгакових.

«Дохідні» будинки в усьому світі досить поширені і привабливий вид бізнесу. Попит на орендоване житло у світі також пов'язаний з міграційними процесами. Так, наприклад, у Німеччині щороку майже 8,5 млн (10 % населення) німців змінюють місце проживання. Загалом, більше половини родин у Німеччині (56 %) орендують житло, у якому проживають, і лише 44 % є власниками нерухомості.

Будівництво орендного житла приватної форми власності за урядовим законопроектом пропонується здійснювати за рахунок власних коштів фізичних та юридичних осіб та інших, не заборонених законодавством, а також шляхом залучення коштів міжнародних фінансових організацій. При цьому держава має встановити пільги під час будівництва та експлуатації такого житла для створення сприятливих умов будівництва орендного житла, визначити економічно обґрунтовану плату за користування орендних будинків державної і комунальної форм власності, що має зараховуватися до державного та відповідних місцевих бюджетів.

Щоб заселити квартири дохідних будинків, їх власникам необхідно буде знизити плату за оренду на 30–40 % проти приватних орендодавців, вважає керуючий директор компанії ARPA Real Estate М. Артюхов. Але тоді терміни окупності таких об'єктів перебільшать 12 років. Тому для забудовників такі будинки є не дуже цікавими проектами. Їм значно вигідніше будувати та продавати квартири, – заявив М. Артюхов. Але з точки зору пересічного громадянина, який зацікавлений саме в такій знижці вартості орендованого житла, держава й місцева влада і мають зробити все можливе, аби забудовникам стало вигідно зводити орендне житло.

Дохідні будинки в сучасній Україні – не просто ще одна незаповнена ринкова ніша, це – соціальна необхідність, вважає журналіст

І.Чікіта. Адже в Україні є люди, які мають роботу, не чекають допомоги від держави, але вимушені жити в невідповідних умовах за браком пропозиції, яка достойно відповідала б пропорції «ціна-якість». Цивілізований ринок орендованого житла сприяв би розв'язанню житлової проблеми. Більше того, у тривалій перспективі держава могла б частково зняти із себе тягар ЖКГ та впровадження енерго- й теплоощадних заходів, у яких буде зацікавлений насамперед сам власник дохідного будинку. Аналіз перспектив розвитку дохідних домів в Україні, зроблений журналісткою, доводить, що будівельні компанії та девелопери прогнозують інвестиції лише в преміум-сегмент, орієнтований на іноземців та корпоративних клієнтів у містах-мільйонниках (такі проекти вже реалізовано в Києві).

Тож, вочевидь, необхідна активна участь держави, щоб стимулювати приплив капіталу в будівництво житла, доступного для всіх категорій населення, і перш за все соціального призначення.

Розуміючи гостроту проблеми, віцепрем'єр-міністр України Г. Зубко наголошує, що в новому законопроекті акцент зроблено на будівництво якомога більшої кількості якісних квартир. «Орендне житло не є власністю, і тому вимоги до нього не в кількості метрів, а у якості його функцій для проживання та економії коштів на оплату за житло і комунальні послуги». За словами урядовця, повний цикл будівництва триває 2–4 роки. Тож після ухвалення відповідного закону, вважає міністр, будівельні компанії досить швидко почнуть працювати в цьому напрямі, оскільки нині вони розуміють економічну привабливість проектів з будівництва житла для найму.

Отже, аналізуючи ситуацію на ринку орендного житла в Україні сьогодні, можна говорити про певні розбіжності в оцінках його привабливості урядовцями та експертами. Новий законопроект «Про орендне житло» може істотно вплинути на ентузіазм забудовників, якщо пільги та преференції, які в ньому передбачені, прозоро та демократично будуть реалізовуватися на практиці. І це є водночас і вимога суспільства, яке має гостру потребу у

вирішенні житлового питання, і продовження проєвропейського курсу України, згідно з яким принципи взаємодії в усіх сферах життя, у тому числі й на ринку оренди житлової нерухомості, мають носити офіційний і прозорий характер (За матеріалами: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/Poyasnyvalna-zapiska24.pdf>, <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/Proekt-Zakonu.pdf>, <http://pda.finance.ua/ua/news/?curID=365540>, <http://gazeta.dt.ua/business/dohidniy-dim-orenda-zhitla-vumovah-vimushenoyi-migraciyi-naselennya-.html>, <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/orendne-zhitlo-vivedut-iz-tini/>, [\[pro-orendne-zhitlo/\]\(http://blogs.korrespondent.net/blog/politics/3578579\), <http://blogs.korrespondent.net/blog/politics/3578579>, \[http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57320\]\(http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57320\), <http://life.pravda.com.ua/society/2014/07/22/175582/>, <http://www.dsnews.ua/society/gosudarstvo-hochet-pereselit-ukraintsev-v-kitayskie-dohodnye-21102015125700>, <http://kiev24.ua/articles/neboskreby-starogo-kieva-35>, <http://osbb.jkg-portal.com.ua/ua/publication/one-orendne-zhitlo-porjatunok-chi-44400>, \[http://bulgakov.org.ua/museum.php?section=o_dome&lang=ru\]\(http://bulgakov.org.ua/museum.php?section=o_dome&lang=ru\), <http://balance.ua/ua/news/all/post/zakonoproekt-o-arendnom-gile-kakie-uluchshennye-usloviya-predlagaut-ukraincam/>, <http://gazeta.dt.ua/business/orenda-zhitla-zasocialnoyu-cinoyu-.html>\).](http://www.minregion.gov.ua/press/news/syuzhet-telekanalu-gamma-</p></div><div data-bbox=)

С. Полтавець, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. політ. наук

Інвестиції в птахівництво: між прибутком та соціальним напруженням

Наш шлях до Європейського Союзу через втілення в життя європейських стандартів у різних царинах життя, про що декларує влада всіх рівнів, ні в кого особливих заперечень не викликає. Прагнення жити так як «вони» натомість мало б передбачати запровадження євростандартів не лише в системі оплати за послуги ЖКГ, газопостачання, електроенергії, пального тощо, а й дотримання відповідних правових норм у системі здійснення судочинства, боротьби з корупцією і т. ін. Увага громадськості сьогодні дещо штучно прикута саме до, без сумніву, актуальних реформ у останніх із двох названих сфер життєдіяльності суспільства. З нашої точки зору «штучність» актуалізації полягає в тому, що згадана боротьба нагадує «боротьбу з вітряками», яку вів Дон Кіхот. Про людське, тобто «європейське око». Водночас інші проблеми сьогодення відходять на третій, четвертий тощо плани. Зрозуміло, що в часи коли частина території країни окупована, а інша її частина під загрозою окупації начебто не на часі говорити про проблеми в реформуванні різноманітних стандартів життя громадян. З іншо-

го боку кваліфікація реформ в одних напрямках почасти дисонує зі змінами, які відбуваються в інших сферах.

Чи не найбільші темпи зростання показує сільське господарство, зокрема тваринництво. За даними, поданими Асоціацією «Союз птахівників України» на початок минулого, 2015 р., за останні 10 років обсяг капіталовкладень у птахівництво перевищив суму 2,5 млрд дол. За даними цієї асоціації, найбільшим комплексом, який займається вирощуванням бройлерів, є Миронівська птахофабрика, яка належить компанії «Миронівський хлібопродукт» Ю. Косюка. За даними на кінець 2015 р., холдинг із 700 тис. т продукції 250 тис. т експортує та планує збільшити експорт удвічі. Плани подальшого розширення для будь-якого бізнесу річ зрозуміла. Водночас слід брати до уваги способи та методи, які використовує бізнес для подальшого отримання прибутків. Так, наприклад, Законом України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 76-VIII у Прикінцевих положеннях п. 8 зазначено: «Установити, що

перевірки підприємств, установ та організацій, фізичних осіб-підприємців контролюючими органами (крім Державної фіскальної служби України та Державної фінансової інспекції України) здійснюються протягом січня – червня 2015 року виключно з дозволу Кабінету Міністрів України або за заявкою суб'єкта господарювання щодо його перевірки». Допускаємо, що, користуючись у тому числі й цією нормою згаданого закону, українські птахівники інтенсивно розбудовують власний бізнес.

Бажання бізнесменів розширювати межі діяльності та збільшити таким чином прибутки останнім часом наражаються на протестні акції громадян. Так, зокрема, мешканці сіл Мошни та Яснозіря Черкаського району Черкаської області в травні 2015 р. на знак протесту перекривали трасу Канів – Черкаси. Селяни протестували проти забудови курників навколо цих сіл. За даними громадських активістів проектом передбачено побудову 18 кв. км пташників довкола цих сіл. Під час організованого опитування мешканців села Мошни, яке відбувалося наприкінці квітня 2015 р. за рішенням сесії сільської ради, із 794 селян, які проголосували, «ні» курникам заявили – 566, а «так» – 224. У селі Яснозіря мешканці ще з 2003 р. виступають проти планів відомого агрохолдингу. У 2014 р., незважаючи на негативне рішення сільської ради, бізнесмени почали знімати родючий ґрунт та завозити будівельні матеріали. Як зазначала експерт Національного екологічного центру України Н. Коломієць, у планах цього агрохолдингу було побудувати біля села дев'ять комплексів загальним поголів'ям 1,8 млн голів курчат. У той час як птахівник місткістю 85 тис. голів це об'єкт підвищеної екологічної небезпеки. Тобто інвестор захотів перевищити цю цифру практично у 20 разів. За даними екологів, одна промислова ферма споживає води в обсязі 300 м³ на годину, курячий послід є джерелом аміаку, метану, сірководню, важких металів тощо.

Наприкінці грудня 2015 р. голові Яснозірської сільської ради В. Ткаченку було завдано тілесних ушкоджень, унаслідок чого він потрапив до лікарні. Інцидент сільський

голова пов'язує зі своєю активною позицією щодо неможливості будівництва курників на території села. Подібний випадок стався і в м. Ладижині Вінницької області, де громадського активіста А. Скакодуба було побито невідомими. А. Скакодуб теж пов'язував цей конфлікт зі своєю підтримкою протестів жителів с. Четвертинівка Тростянецького району Вінницької області проти будівництва на території сільради курників «Миронівського хлібопродукту». У вересні 2015 р. територіальна громада цього села звернулася з листом до очільників Тростянецької РДА, Тростянецької районної ради, Вінницької ОДА, Вінницької обласної ради, ПАТ «Миронівський хлібопродукт» з вимогою врахувати думку мешканців села щодо можливого розміщення бригад з вирощування курчат-бройлерів, послідосховищ, очисних споруд ТОВ «Вінницька птахофабрика». Сільчани виступили категорично проти будівництва другої черги пташників на території сільради. Як додатковий аргумент селяни нагадували, що на території села створений обласний історико-культурний заповідник «Музей Батозької битви».

Як показав час, на жаль, ні владні структури, ні «потенційні інвестори» не дослухалися до думки жителів Четвертинівки. Як наслідок, 3 листопада 2015 р. жителі села 150 осіб перекрили дорогу до села. Ними було встановлено шість блокпостів, які контролювали можливі під'їзди до будмайданчиків майбутніх птахокомплексів та наявних вже пташників. Акція протесту закінчилася через три дні після того, як через нестачу кормів почався масовий падіж птиці. Результатом протистояння став підписаний представником «Миронівського хлібопродукту» М. Писарівим «Меморандум про порозуміння, у якому холдинг відмовляється від будівництва нових пташників та зобов'язується привести землі в первісний вигляд, бо раніше інвестор вивозив родючий шар ґрунту з місця будівництва. Подібна акція протесту відбувалася також і в с. Улянівка Тульчинського району Вінницької області. 3 300 жителів села проти будівництва пташників виступили 130 осіб. Натомість, за словами громадської активістки Н. Чуби, інвестор

ТОВ «Вінницька птахофабрика» пропонує власникам земельних паїв підписати договір строком на 49 років. Плата за рік за один пай мала б становити 5,7 тис. грн за пай, інвестор готовий був розрахуватися зразу за весь час оренди. За таких умов власник паю отримав би 280 тис. грн.

Представники холдингу натомість заявляють про необґрунтованість людських страхів та наголошують на високих екологічних стандартах, яких дотримується ПАТ «МХП». Водночас у інтерв'ю виданню Latifundist.com в листопаді 2015 р. головний еколог холдингу О. Семенець (на зауваження видання про те, що з 26 квітня 2014 р. держава відмінила необхідність отримання дозволу на розміщення відходів) визнавав, що такий дозвіл все ж формально існує, хоча немає підзаконних актів та не відпрацьована процедура його отримання. Представник МХП запевняв видання, що постійний контроль за всіма процесами здійснює Державна екологічна інспекція та Санітарно-епідеміологічна служба, водночас жодним словом не згадав про закон від 28 грудня 2014 р., яким, як ми знаємо, можливість здійснення подібних перевірок фактично заблоковано.

Варто також зауважити, що подібні колізії у вітчизняному законодавстві не новина. Так, наприклад, у Законі України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР у Розділі VIII «Відповідальність за порушення

законодавства про екологічну експертизу» сказано: «Особи, винні в порушенні законодавства в галузі екологічної експертизи, притягаються відповідно до дисциплінарної, адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності. Законодавством України може бути встановлено відповідальність і за інші правопорушення в галузі екологічної експертизи». Як бачимо, про відповідальність мова йде, а от про те, в чому вона полягає – нічого.

На завершення варто сказати, що конфлікти громадськості з ПАТ «МХП» ще будуть, бо, за останніми даними, згаданий холдинг планує побудувати курники на території Рацівської сільської ради Чигиринського району Черкаської області. Як бачимо, історія повторюється: якщо жителям с. Четвертинівка допомагала наявність обласного історико-культурного заповідника «Музей Батозької битви» та активна громадянська позиція, то, можливо, на заваді будівництву пташників згаданого холдингу стане НІКЗ «Чигирин» та небайдужі жителі колишньої столиці козацької України (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://www.iae.org.ua>; <http://www.kaniv.net>; <http://www.somo.nl>; <http://vn.20minut.ua>; <http://latifundist.com>; <http://real-vin.com>; <http://lada.fm>; <http://vlasno.info>; <http://i-vin.info>; <http://www.goodvin.info>; <http://expres.ua>; <http://lad.vn.ua>*).

Т. Бідюк, власкор НЮБ НБУВ

Зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом

Угода про асоціацію України з Європейським Союзом – міжнародний договір, що має на меті поглиблення інтеграції між Україною та Європейським Союзом у сфері політики, торгівлі, культури та зміцнення безпеки. Підписання цієї угоди між Україною та ЄС дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Підписання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Україною планувалося 28 листопада 2013 р., але за певних причин не відбулося. За кілька днів до зустрічі у Вільнюсі, 21 листопада 2013 р., уряд України вирішив призупинити процес підготовки до укладання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Рішення Кабінету Міністрів викликало масові протести в Києві та низці регіонів України, спричинивши виникнення Євромайдану.

2 березня 2014 р. новий уряд А. Яценюка розпорядився відновити підготовку до підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Після цього 6 березня 2014 р. у Брюсселі відбувся екстрений саміт ЄС, який був присвячений українській політичній кризі. На цьому саміті обговорювалося прохання післяреволюційної української влади якомога швидше підписати Угоду. Представники західноєвропейських держав наполягали на тому, що таку важливу угоду не можна підписувати, доки в Україні не буде обрано нову владу. Але був знайдений компроміс, який погодилися підтриманим всі учасники саміту – це розділення угоди на політичну й економічну частини і підписання спочатку першого, а потім другого документа. Цього ж року 21 березня в Брюсселі був підписаний політичний блок Угоди про асоціацію.

27 червня 2014 р. Україна та Європейський Союз підписали економічну частину Угоди про асоціацію, що передбачає створення зони вільної торгівлі. Підписання цього документа відбулося під час саміту ЄС у Брюсселі від європейської сторони – Президент Європейської

Ради Герман ван Ромпей, Президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу. З української сторони підпис поставив Президент П. Порошенко. Підписання економічної частини Угоди передбачає глибоку економічну інтеграцію України з ЄС, а також створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі.

Це викликало заперечення Росії, яка заявила, що це становить загрозу її економіці. Тому з цього питання між Україною, ЄС і Росією відбувся тристоронній діалог. У рамках цих переговорів була досягнута домовленість про відтермінування до 1 січня 2016 р. тимчасового застосування розділу IV, який стосується зони вільної торгівлі. У підсумку ці переговори завершилися безрезультатно. Відтак Росія вводить продуктове ембарго відносно українських товарів і односторонньо вирішила припинити стосовно України чинність договору про зону вільної торгівлі в межах СНД з 1 січня 2016 р. У відповідь Україна була змушена ухвалити щодо Росії аналогічне рішення.

Ще до того як Угода не набрала чинності Європейський Союз запровадив для України режим автономних торговельних преференцій – одностороннє (з боку ЄС) скасування ввізних мит, яке стосується 94,7 % від усього обсягу промислових товарів, та 83,4 % сільськогосподарських товарів та харчової продукції, що імпортуються Євросоюзом з нашої держави (терміном дії до 1 січня 2016 р.).

З 1 січня 2016 р. набрали чинності умови поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та Європейським Союзом. У Новий рік головним стратегічним партнером нашої країни офіційно став Євросоюз. У межах ЗВТ скасовуються митні збори і податки, а також знімаються кількісні обмеження у взаємній торгівлі. З 1 січня Україна повинна почати зниження тарифів для низки європейських товарів. У той час як ЄС вже зняв в односторонньому порядку, або зніме найближчим часом тарифи для товарів з України, для України даються пільги, а саме: протягом

10 років Україна поступово знижуватиме свої тарифи для товарів із Європи. Тому має 10 років перехідного періоду, протягом якого вона має змінити свій тарифний план.

Після набуття чинності ЗВТ, з обох сторін відбудеться взаємне відкриття для товарів і послуг, що створить нові можливості для компаній, інвесторів, споживачів і громадян України та ЄС. А це означає, що українські виробники отримають спрощений доступ на ринки ЄС, а товари з Європи на вітчизняному ринку будуть поступово дешевшати завдяки скасуванню ввізних мит. Також покращиться економічна співпраця та взаємодія, що зміцнюватиме стабільність і сприятиме процвітанню України. Тому варто зазначити, що є загроза для вітчизняних виробників, яким належить витримати жорстку конкуренцію у Європі, а це означає, що українським виробникам за малий проміжок часу доведеться дуже швидко модернізувати виробництво і покращувати якість продукції. Але вона особливо вигідна тим вітчизняним компаніям, які вже вийшли на ринок ЄС, тому що вони можуть розраховувати на поступове збільшення обсягів експортованої продукції.

Частина Угоди, яка стосується створення ЗВТ, охоплює такі основні сфери: торгівля товарами, у тому числі технічні бар'єри в торгівлі; інструменти торговельного захисту; санітарні та фітосанітарні заходи; сприяння торгівлі та співробітництво в митній сфері; адміністративне співробітництво в митній сфері; правила походження товарів; торговельні відносини в енергетичній сфері; послуги, заснування компаній та інвестиції; визнання кваліфікації; рух капіталів та платежів; конкурентна політика (антимонопольні заходи та державна допомога); права інтелектуальної власності, у тому числі географічні зазначення; державні закупівлі; торгівля та сталий розвиток; транспарентність; врегулювання суперечок.

Щодо підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом висловився міністр економічного розвитку і торгівлі України П. Шеремета. Він заявив, що створення зони вільної торгівлі, відкриє для українських виробників

новий ринок збуту продукції, хоч і він буде конкурентний, і зазначив, що один з найбільших ринків світу відкритий. Також він підкреслив, що, за підрахунками багатьох експертів, ця Угода між Україною і ЄС дасть можливість Україні збільшити обсяги експорту товарів та послуг. Водночас він підкреслив, для того щоб українські товари знайшли своїх покупців у Європі, вітчизняні виробники повинні провести величезну роботу з підвищення якості своєї продукції та просування її на ринок ЄС.

На думку експертів, у десятирічній перспективі зона вільної торгівлі з ЄС збільшить добробут українців на 12,3 %, зростання зарплат тільки за рахунок Угоди про асоціацію становитиме близько 10 %, а приріст капітальних інвестицій в Україні буде на рівні 17,3 %.

Висловила впевненість у перспективах України комісар ЄС з питань торгівлі С. Мальмсерьом. Вона заявила, що з моменту набрання чинності Угодою зона вільної торгівлі відкриє Україні унікальні можливості стабілізувати та розвивати свою економіку задля добробуту всіх українців. Також підкреслила, що Європейський Союз надасть Україні підтримку.

Залишається сподіватись, що керівництво країни і бізнес скористаються позитивним досвідом східноєвропейських економік і забезпечать відновлення економічного зростання, яке так необхідне.

Українські виробники тим часом зможуть масово вийти на ринок ЄС, однак для цього їм ще потрібно пристосуватися до високих європейських стандартів. Отже, початок дії економічної частини Угоди про асоціацію України з ЄС не лише втілює в життя євроінтеграційні прагнення українців, які у 2013 р. стали поштовхом до початку Революції гідності, а й, сподіваємося, ознаменує нову сторінку в історії українського бізнесу (*За матеріалами: <http://hyser.com.ua/economics/preimushhestva-i-nedostatki-zony-svobodnoj-torgovli-s-es-50974>; http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/trade_relation/free_trade_agreement/index_uk.htm, <http://www.lutskrada.gov.ua/actual/>*

pidpysannya-ekonomichnoyi-chastyny-ugody-pro-asociaciyu-z-yes-perspektyvy-dlya-ukrayiny, <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association>, [http://www.5.ua/ekonomika/Ukraina-uvishla-u-Zonu-vilnoi-torhivli-](http://www.5.ua/ekonomika/Ukraina-uvishla-u-Zonu-vilnoi-torhivli-z-Yes-102687.html)

[z-Yes-102687.html](http://zik.ua/news/2016/01/01/ugoda_pro_zonu_vilnoi_torgivli_ukraina_i_yes_pochala_diyaty_659463), http://zik.ua/news/2016/01/01/ugoda_pro_zonu_vilnoi_torgivli_ukraina_i_yes_pochala_diyaty_659463, http://zaxid.net/news/showNews.do?zona_vilnoyi_torgivli_z_yes_shho_tse_oznachaye&objectId=1377832).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Реформа митниці як удар по тіньовій економіці та митній корупції

Група народних депутатів у Верховній Раді зареєструвала проект Закону № 3763 «Про Національну митну службу України». Головною метою законопроекту є реформа української митниці, а саме, створення Національної митної служби України (НМС) як центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну митну політику. НМС України забезпечуватиме захист внутрішнього ринку і митну безпеку України, регулювання зовнішньої торгівлі, наповнення державного бюджету, а також протидію митним правопорушенням та очищення відомства від корупції.

Президент України П. Порошенко визначив для керівників силових органів і підрозділів митниці ряд завдань, а саме: сувора боротьба з контрабандою на всьому державному кордоні, боротьба з корупцією на митниці, і, як наслідок, ефективної боротьби, збільшення прибутку в бюджет. На сьогодні від 40 до 50 % прибутку до українського бюджету дає митниця, у ній працюють близько 11 тис. співробітників особового складу. «Наслідки її реформування відчує кожен громадянин; якщо збільшаться доходи, то кожному стане краще», – зазначив керівник митної справи в державі, заступник голови Державної фіскальної служби К. Ликарчук. До речі, реформування фіскальних органів передбачено положеннями Стратегії «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента та Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Як розповів один з ініціаторів законопроекту нардеп А. Антонищак, пропонується оновлення митниці за зразком реформування Національної поліції України, тобто, шляхом

відкритого конкурсу і за європейськими стандартами, а також вона матиме розширені повноваження та функції на місцях. А для сприяння прискоренню міжнародної торгівлі заплановано автоматизацію процесів митного контролю й оформлення, аналізу і управління ризиками, створення системи митного пост-аудиту. До того ж Національна митна служба України повинна отримати свою емблему та прапор.

Діяльність Національної митної служби України спрямовуватиметься і координуватиметься Кабінетом Міністрів України через керівника центрального органу виконавчої влади, який забезпечуватиме формування і реалізацію державної митної політики та призначатиметься на посаду за поданням Прем'єр-міністра. Також законопроектом врегульовано питання кадрового забезпечення митниці. При створенні Національної митної служби можливе залучення існуючого кадрового потенціалу, який формуватиметься в межах затвердженої чисельності шляхом переведення працівників з Державної фіскальної служби. До Національної митної служби України прийматимуться громадяни України, незалежно від походження, соціального й майнового положення, расової та національної належності, статі, політичних поглядів, релігійних переконань, місця проживання, які отримали відповідну освіту і професійну підготовку та пройшли у встановленому порядку конкурсний відбір або відбір за іншою процедурою, передбаченою Кабінетом Міністрів України, і здатних за своїми діловими і моральними якостями та за станом

здоров'я виконувати завдання, покладені на цей орган. Громадяни України, які виявили бажання піти на таку держслужбу, зобов'язані пройти психофізіологічне та медичне обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсикозалежності. На службу до НМС України не можуть бути прийняті недієздатні особи, та особи, що мають судимість за скоєння умисного злочину, а також особи, які притягувалися раніше до адміністративної відповідальності за здійснення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Передбачається, що Національна митна служба виконуватиме такі основні завдання:

- забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання і недопущення невиконання вимог законодавства України з питань державної митної справи;

- забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, відповідно до вимог закону;

- здійснення митного контролю і виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон, у тому числі, на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

- забезпечення стягування митних платежів, контролювання правильності обчислення, своєчасності і повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у разі потреби, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів;

- здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей;

- сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо відвертання переміщення через кордон товарів, якщо воно здійснюється з порушеннями прав інтелектуальної власності;

- запобігання і протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;

- забезпечення контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення й зберігання

товарів, що переміщуються через кордон або перебувають під митним контролем, а також здійснюють інші операції з такими товарами; надання дозволів на здійснення вказаних видів діяльності; видача сертифікатів уповноваженого економічного оператора;

- проведення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України і видача у встановлених випадках сертифікатів походження;

- застосування передбачених законом заходів митно-тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та здійснення інших визначених законодавством України повноважень.

Законопроект також регулює й питання повноважень посадовців Національної митної служби. Зокрема, чиновники Національної митної служби України під час виконання службових обов'язків зможуть застосовувати, у разі потреби, фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю. Крім того, пропонується збільшити кримінальну відповідальність за хабар. Так, якщо митник візьме хабар у розмірі 10 дол., то він автоматично втратить трудовий стаж, квартиру, соціальні пільги тощо.

Парламент у новому році налаштований на реформування митної структури, тож депутати новим законопроектом пропонують повернути митній службі статус самостійного контролюючого органу, який вона мала до 2012 р. Таким чином, Державна фіскальна служба може позбутися впливу на митників, які сподіваються, що, нарешті, припиниться процес поглинання митниці податковими органами. Депутати вважають, що формування існуючої структури відомства обумовлено оцінкою митної складової як другорядної, завдяки чому вона, через фактичне організаційне та структурне «поглинання» Державною фіскальною службою, втратила позитивну динаміку розвитку та зростання.

«Сучасний стан здійснення митної справи свідчить про необхідність створення чіткої, логічної та контрольованої управлінської вертикалі з організації та управління процесом митного контролю та митного оформлення, ефективної протидії контрабанді та порушенням

митних правил, розширення міжнародної співпраці, в тому числі запровадження спільного контролю із суміжними країнами», – говорить депутат від «БПП», голова Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики Н. Южаніна. А науковці кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового юридичного інституту, здійснивши науково-правову експертизу проекту Закону України «Про Національну митну службу України» на прохання Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики, зробили такий висновок: «З огляду на особливості організації та проходження державної митної служби як різновиду державної служби, існує потреба в окремому законі, який регулюватиме такі особливості. Тому підтримуємо прийняття законопроекту за основу, за умови врахування зауважень техніко-юридичного та редакційного характеру при підготовці до другого читання».

А. Макаренко, голова Державної митної служби (2009–2010): «З моменту поглинання митниці податковою, а саме до цього призвело так зване “об’єднання” двох служб, усі подальші роки ми спостерігали за стагнацією митниці, ліквідацією основного напрямку її діяльності, професійного складу і нівелюванням ідеї митної справи і митної безпеки країни. З моменту об’єднання двох служб ми втратили головне, що відрізняє митні органи інших держав від української митниці: потужну правоохоронну складову».

Т. Острікова, член парламентського Комітету з питань податкової і митної політики, «Самопоміч», зазначає: «У результаті об’єднання митниці з податковою загубилася ціла низка функцій митниці, у тому числі з експортного контролю, захисту інтелектуальної власності, здійснення митного пост-аудит контролю. Введення останнього передбачає прийнятий у 2012 р. Митний кодекс. Угода про асоціацію з ЄС вимагає від України розмитнювати товари з акцентом на пост-аудит, але ця вимога так і не запрацювала і лишилася лише на папері. А податкові ревізори не в змозі ефективно проводити митний аудит – часто-густо у них немає для цього елементарних навичок».

Представники бізнесу також наголошують: позитивних змін і економічної вигоди об’єднання двох контролюючих органів (ДФС та Держмитниці) державі не принесло. Так, за словами Г. Вдовіної, голови профспілок вантажних перевізників Одеси, «це створило лише “фіскального монстра” з високим рівнем корупції з неефективними і непрозорими функціями та компетенцією, а регіональні офіси фактично віддані на відкуп певним “кланам”. Тому митниця має стати окремою інституцією» Але водночас вона визнає, що банального повернення до старої структури політики не змінить – головною функцією відомства була і залишається фіскальна, що не сприяє спрощенню процедур і митного оформлення.

Проте, на думку деяких фахівців цієї сфери, жодних нових повноважень для митниці депутатська ініціатива щодо прийняття закону про митницю не передбачає. До тексту проекту внесено лише основні завдання, які зараз митні органи виконують відповідно до Митного кодексу, а також повноваження, що їх прописано в Положенні про ДФС, структура якої на сьогодні лише на 10 % складається з митників. Це нонсенс, вважають вони, завдяки якому митниця практично зникла як суб’єкт процедури. Як не дивно, але й Мінфін бачить подальше існування Держмитниці, виключно в нинішньому вигляді. Міністерство впевнено, що інтеграція митної і податкової служб у рамках єдиного органу, яка відбувається в даний момент, має ряд переваг. По-перше, вона забезпечує кращу оцінку ризиків за всіма податками і зборами, у тому числі митними, і дає змогу відстежувати дії платників податків з усіх податків і зборів, що значно підвищує ефективність боротьби з ухилянням від сплати податків. Про це свідчить й досвід інших країн, наприклад, Великої Британії. По-друге, інтеграція усуває дублювання процесів і функцій у митній і податковій службах, створює «єдине вікно» для бізнесу при сплаті податків і зборів. Крім того, дає можливість краще координувати податкову та митну політику, підвищувати рівень збору податків без створення додаткового адміністративного тягаря.

Але варто зауважити, що Міжнародний валютний фонд від України вимагає боротися з корупцією. І першим кроком у цьому напрямі став підписаний Державною фіскальною службою контракт, що розпочинає проектну програму Twinning за участю України та консорціуму європейських партнерів у складі Німеччини, Польщі та Литви. На реалізацію цього проекту ЄС має виділити Україні 1,85 млн євро. Як повідомив голова ДФС Р. Насіров, проект спрямовано на виконання Україною зобов'язань у митній сфері у рамках Угоди про асоціацію з ЄС і передбачає

впровадження законодавчих норм у митній сфері та у сфері боротьби з корупцією. Одним з таких законодавчих актів, спрямованих на проведення кардинальної реформи митниці, і має стати проект Закону «Про Національну митну службу України», що покликаний не тільки подолати корупцію на митниці, а й забезпечити захист митних інтересів України, розвиток економіки України та її інтеграцію у світову економіку. А наскільки швидко й ефективно цей механізм запрацює, значною мірою залежатиме від народних обранців у Верховній Раді.

Л. Присяжна, наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. наук із соц. комунікацій

Роз'яснення щодо електронного реєстру пацієнтів

14 січня Президент України П. Порошенко на своїй першій прес-конференції у 2016 р. підбив підсумки року, що минув, та визначив пріоритети на прийдешній рік. Зокрема, глава держави зауважив, що найбільш важливими вважає податкову реформу, насамперед в частині адміністрування, та реформу системи охорони здоров'я.

Поштовхом до розробки нових шляхів підвищення ефективності національної системи охорони здоров'я є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікована Верховною Радою України.

Зокрема, Угодою про Коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України восьмого скликання, яка укладена учасниками Коаліції депутатських фракцій, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради, у п. 2.2. передбачається «створення єдиного простору медичних закладів всіх форм власності та підпорядкування. Розвиток телемедицини та охоплення широкосмуговим Інтернетом усіх медичних закладів. Запровадження єдиного інформаційного простору для збирання, оброблення та прогнозування клінічних і фінансових даних, створення єдиного реєстру пацієнтів та їхніх медичних даних».

Нагадаємо, що впровадження електронних реєстрів пацієнтів також передбачене «Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні» (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р.). Стратегія визначає мету, базові принципи, стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, завдання, спрямовані на їх досягнення, а також основні напрями, етапи й механізм реалізації цієї Стратегії з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України в перспективі до 2020 р.

Електронний реєстр усіх пацієнтів є кількарічною мрією Міністерства охорони здоров'я України. На необхідність створення електронного реєстру вказує і перевірених роками досвід найпрогресивніших держав світу – Великої Британії, США, Чехії, Німеччини, Польщі та інших держав.

Що ж таке «Електронний реєстр пацієнтів»? Наскільки вітчизняне законодавство є готовим до того, щоб бути надійним підґрунтям успішного функціонування електронного реєстру пацієнтів у нашій країні?

Електронний реєстр пацієнтів – це єдина державна інформаційна система збирання, реєстрації, накопичення відомостей про пацієнта та отриману медичну допомогу.

6 червня 2012 р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 546 «Про затвердження Положення про електронний реєстр пацієнтів» та Розпорядження Кабінету Міністрів України № 368-р «Про затвердження плану заходів щодо створення електронного реєстру пацієнтів Вінницької, Дніпропетровської, Донецької областей та м. Києва». Відповідно, 30 серпня 2012 р. МОЗ видало Наказ № 666 «Про затвердження Порядку ведення електронного реєстру пацієнтів Вінницької, Дніпропетровської, Донецької областей та м. Києва». Цим документом встановлено ключові засади ведення Реєстру закладами охорони здоров'я пілотних областей.

Зокрема в Наказі № 666 зазначається, що Реєстр формується шляхом створення електронних баз даних на основі комп'ютерних програм «УкрМедСофт: Стационар» та «УкрМедСофт: Поліклініка». Основною інформаційною одиницею для Реєстру є форма первинної облікової документації №025/о «Медична карта амбулаторного хворого», затверджена наказом МОЗ України від 14.02.2012 р. № 110.

«11.1. Підставою для внесення фізичної особи (пацієнта) до Реєстру є факт звернення пацієнта до закладу охорони здоров'я та наявність його письмової згоди на обробку персональних даних. Персональні дані пацієнта заповнюються в Реєстрі пацієнтів з дотриманням таких вимог:

а) заповнюються повністю, без скорочень, прізвище, ім'я (імена), по батькові (за наявності);

б) зазначається з великої літери без пропусків до та після дефісу у подвійних прізвищах, імені (іменах), по батькові, які пишуться через дефіс, кожне слово;

в) зазначається з великої літери кожне слово подвійних прізвищ, імені (імен), по батькові, які пишуться через пропуск;

г) не ставиться крапка після прізвища, імені (імен), по батькові;

г) у разі зміни прізвища, імені (імен), по батькові необхідно вказати дату зміни та додати нові прізвище, ім'я, по батькові;

д) вказується стать пацієнта: чоловіча, жіноча;

е) вказується дата народження (число, місяць, рік) у форматі дд.мм.рррр, де: дд – день місяця; мм – місяць; рррр – рік. Крапка після дати народження не ставиться;

е) зазначаються відповідно до систем АВ0 та Rh група крові та резус-фактор;

ж) вносяться відомості про місце народження особи;

з) зазначається згідно з даними паспортного документа місце проживання (у разі якщо пацієнтом є дитина, зазначається місце проживання її батьків або інших законних представників);

и) вказується місце роботи фізичної особи (пацієнта) (повністю найменування підприємства, установи або організації);

і) заповнюються серія і номер паспортного документа чи інших документів, що ідентифікують особу (свідчення про народження – для осіб, які не досягли 16-річного віку);

ї) вказуються з відповідних документів (за їх наявності) дані реєстраційного номера облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті);

й) для пільгових категорій населення обов'язковим є заповнення інформації про номер і серію пільгового посвідчення, пільгову категорію, групу інвалідності.

У разі відсутності у відомостях про фізичну особу (пацієнта) окремих даних (наприклад, прізвища, імені, по батькові, дати народження тощо) будь-які позначки, інші символи до Реєстру не вносяться.

11.2. Відмова фізичної особи (пацієнта) від внесення її даних до Реєстру не є підставою для ненадання медичної допомоги».

Варто зазначити, що в Наказі нічого не говориться про те, яким чином медичним працівникам необхідно діяти і які документи заповнювати в разі відмови пацієнта від занесення його даних до Реєстру. Проте, враховуючи той факт, що електронний реєстр

пацієнтів не відмінняє ведення облікових форм на паперових носіях, які діятимуть паралельно з Реєстром, скоріше за все, інформація про таких пацієнтів має вноситися медичними працівниками тільки до медичних карток, які існують у паперовому вигляді.

Звертаємо увагу, що відповідно до європейських стандартів персональні дані поділяються на дані загального характеру (прізвище, ім'я, дата і місце народження, громадянство, місце проживання) та особисті (чутливі) персональні дані (дані про стан фізичного та психічного здоров'я, етнічна належність, расова приналежність, ставлення до релігії, політичні погляди ідентифікаційні коди чи номери, відбитки пальців, податковий статус, дані про судимість, зображення, сексуальне життя тощо).

У законодавстві України відсутній такий поділ, тобто поширення прізвища та ім'я особи може здійснюватися лише за письмової згоди особи. Водночас закон не передбачає можливості поширювати персональні дані, якщо вона становить суспільний інтерес, що є істотним обмеженням свободи слова. Це суперечить положенню інших законів, наприклад, Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Утім, серед усіх важливих питань щодо впровадження електронної системи реєстрації пацієнта найбільшу дискусію викликає проблема захисту персональних даних пацієнтів.

Беззаперечно, що медична інформація про пацієнта має бути захищена, як банківські дані. Без багаторівневого захисту, з ризиками витоку інформації реєстр пацієнтів є небезпечним. За словами експерта «Реанімаційного пакета реформ» А. Голунова, у Дніпропетровській області роботу зі створення реєстру довелося припинити саме через те, що не було забезпечено належного захисту персональної медичної інформації.

Чинними правовими документами (Конституція України, Цивільний кодекс України, Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», рішення Конституційного Суду у справі Устименка)

визначено, що медична інформація (стан здоров'я, історія хвороб, мета запропонованих досліджень та лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання) є конфіденційною інформацією.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» інформація з обмеженим доступом (у тому числі конфіденційна) повинна оброблятися із застосуванням комплексної системи захисту, яка отримала підтвердження за результатами державної експертизи. Водночас ст. 32 Конституції України не допускає збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди (крім випадків, визначених законом).

На захист конфіденційної інформації такого роду в Україні вже розроблено комп'ютерні програми «УкрМедСофт:Стационар» та «УкрМедСофт:Поліклініка», що використовувалися з метою формування баз даних у пілотних регіонах. На сьогодні в доступних інформаційних джерелах дані щодо їх можливостей відсутні. Також у нормативних актах не встановлено вимог до програм, що використовуються. Тому, на думку старшого викладача факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія», доктора права З. Черненко, «потрібно внести кілька поправок до Положення про порядок обробки та захисту персональних даних у базі персональних даних «Електронний реєстр пацієнтів». Зокрема, до п.1.11. додати, що «порядок обмеження доступу до комп'ютера (сервера) визначається керівником закладу».

Відповідно до п.6.2.6. Типового положення керівник структурного підрозділу несе відповідальність за порядок використання персональних даних у підрозділі, унеможливило доступ сторонніх осіб до бази персональних даних та несанкціонований виток інформації. Тож варто прийняти документи, які деталізують цей порядок (наприклад, щотижнева зміна паролів, в окремих випадках – вхід через два паролі двох окремих працівників тощо, навіть цифровий підпис).

Оскільки законодавство в цьому напрямі ще остаточно не сформоване, потрібно прийняти документ, який передбачатиме порядок видалення інформації на вимогу пацієнта щодо нього з ЕРП».

Реєстр – це база персональних даних, а тому на нього поширюється дія Закону України «Про захист персональних даних». Згідно з Законом, забороняється обробка персональних даних щодо здоров'я особи. Однак це положення не застосовується, якщо пацієнт надав однозначну згоду на обробку його персональних даних. При цьому обробляти такі дані належить медичному працівникові або іншому співробітнику закладу охорони здоров'я, на якого покладено обов'язки щодо забезпечення захисту персональних даних. Таким чином, з юридичної точки зору, ведення Реєстру за умови надання пацієнтами згоди на обробку їхніх персональних даних, не порушує ані лікарської таємниці, ані прав пацієнта на таємницю про стан здоров'я тощо.

Утім, ст. 182 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за незаконне збирання, зберігання, використання або поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди або поширення цієї інформації у публічному виступі чи в ЗМІ (штраф у розмірі не менше 50 неоподатковуваних мінімумів, або виправні роботи до двох років, або ж і арешт до шести місяців чи обмеження волі до трьох років)!

Також Кодексом про адміністративні правопорушення (ст. 188-39, 188-40) за незаконний доступ до реєстру пацієнтів або порушення прав суб'єкта персональних даних передбачено штраф від 182 700 до 609 000 грн.

Загалом функціонування електронного реєстру пацієнтів – прогресивне нововведення. Досвід впровадження електронної системи реєстрації пацієнта в пілотних регіонах свідчить про необхідність ведення цього реєстру на всій території держави.

Зокрема, така система вже три роки діє на базі Державної наукової установи «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами і дає можливість кожному пацієнту (через Інтернет) за допомогою електронної медичної

картки мати доступ до результатів обстежень, ходу лікування та рекомендацій лікарів. Ця інформація є персоніфікованою і надійно захищеною. Пацієнт у будь-який час має доступ до своїх даних (за персональним кодом з веб-сайту центру).

Загалом інформаційна система об'єднує 13 медзакладів клініки и 40 тис. пацієнтів.

Крім того, така система електронного супроводу пацієнта вже запроваджена в окремих медзакладах Львова, Полтави, Кіровограда, Херсона, однак вони ще не об'єднані між собою. Звичайно, що система працюватиме лише тоді повноцінно, коли буде централізованою. З цією тезою погоджується і міністр охорони здоров'я О. Квіташвілі. На його думку, «можна відкривати електронну карту пацієнта при народженні – як в Естонії, Грузії, Молдові. У ній буде повна інформація про діагноз і лікування пацієнта з усіма розцінками. Пацієнт отримує інформацію про ліки аж до останньої ампули».

Звичайно, що електронний реєстр пацієнтів має як переваги, так і недоліки.

До переваг впровадження електронного реєстру пацієнтів належать:

- швидкість доступу до даних про пацієнта, що, у свою чергу, впливає на швидкість надання медичної допомоги;
- пацієнт може безпосередньо контактувати з лікарем у будь-який зручний час. Окрім того, йому не потрібно йти в реєстратуру, стояти в черзі, брати талон, таким чином економлячи свій час та нервову систему;
- за допомогою упровадження можливим стане швидкий та достовірний обмін даних про пацієнтів в електронному вигляді;
- автоматично модернізує службу медичної статистики, завдяки якій здійснюватиметься облік обсягів і моніторинг якості фактично наданих населенню медичних послуг. А це – одна з умов комфортного переходу до страхової медицини;
- прискорене реагування органів охорони здоров'я на епідеміологічну ситуацію в конкретних регіонах;
- зменшення помилок у написанні імен, прізвищ, дат тощо.

Для лікаря позитив полягає у тому, що він може контролювати відвідування та раціонально розподіляти своє навантаження. Також система дає змогу вести більш ефективну профілактичну роботу та можливість як для лікаря, так і для пацієнта, контролювати перебіг захворювання та лікувального процесу.

Попри наявність очевидних переваг такої системи реєстрації пацієнтів, існує значна кількість невирішених або ж не до кінця врегульованих питань: вартість переходу на електронну систему реєстрації; недостатня кількість кваліфікованих працівників; відсутність комп'ютерного обладнання, Інтернету в лікарнях тощо; проблема захисту персональних даних пацієнтів.

Тим часом, наприкінці 2015 р. міністр охорони здоров'я О. Квіташвілі повідомив, що у 2016 р. в Україні за фінансової підтримки Світового банку розпочнеться впровадження проекту електронних медичних карт і реєстрів пацієнтів.

Однак, за словами, президента Українського медклуба І. Сороки, грошей програми Світового

банку на 214 млн євро не вистачить. На його думку, введення єдиного реєстру пацієнтів, для якого потрібна спецпрограма, сервера, комп'ютери – це тільки частинка програми Світового банку. І вона не всеукраїнська. А єдину базу даних пацієнтів потрібно вводити системно по всій країні. У МОЗ ж запевняють: якщо Верховна Рада прийме всі потрібні для медреформи закони, підтягнуться й інші міжнародні кредитори, а не тільки СБ. Ну що ж. Поживемо – побачимо (*За матеріалами інтернет-ЗМІ: www.afo.com.ua/doc/Coalition_Agreement_2014.pdf; http://www.zhitomir.info/news_151323.html; <http://www.0532.ua/article/997471>; <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1579-12>; <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/426-pravovi-problemy-zaprovadzheniya-reyestriv-u-sferi-okhorony-zdorovya-v-ukrayini-makarchuk-m-p>; http://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/11/Koaliciyna_uhoda_parafovana_20.11.pdf; http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_%28body%29.pdf; <http://hromadskeradio.org/na-svizhu-golovu/elektronna-medsystema-zmenshyt-navantazheniya-na-kysheni-paciyentiv-a-golunov>).*

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Кримське питання: між політикою та релігією

Громадянська блокада Криму повернула «кримське питання» у світове інформаційне поле, спонукала владу України до прийняття рішень, які вже давно вимагає громадянська.

Президент України П. Порошенко з метою повернення Криму ініціював новий переговорний формат «Женева плюс» за участі наших партнерів з Європейського Союзу, США і, можливо, країн-підписантів Будапештського меморандуму.

У структурі представництва Президента України в АРК створено службу з деокупації півострова. Указом Президента від 20.01.2016 р. № 16/2016 «Питання Представництва Президента України в

Автономній Республіці Крим» представництву доручено у взаємодії з центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування активізувати роботу з дотримання конституційних прав і свобод громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території або переселилися з неї і перебувають на території України, зокрема, вжити заходів з підтримки та забезпечення політичних, соціальних, інформаційних, культурних та інших зв'язків із громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, також активніше брати участь у розробці стратегічних програм повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України.

В апараті РНБО розробляється проект основних напрямів державної політики з деокупації та реінтеграції кримського півострова, а міністр фінансів Н. Яресько в Давосі повідомила, що Київ має намір посилити роботу для повернення втраченої території.

У свою чергу і Меджліс кримськотатарського народу активізує та переформатовує роботу на цих та інших майданчиках. Таку заяву зробив президент Всесвітнього конгресу кримських татар, глава Меджлісу кримськотатарського народу Р. Чубаров під час зустрічі членів Координаційної ради з громадськістю на Чонгарі в перший робочий день третього засідання Координаційної ради II Всесвітнього конгресу кримських татар (ВККТ), яке відбулося 16–17 січня 2016 р. у Генічеську Херсонській області.

Всесвітній конгрес кримських татар зібрав разом представників діаспор із Румунії, Канади, Литви, Туреччини, Німеччини, Болгарії та США. До участі залучилися кримськотатарські спільноти зі всієї України, у тому числі з окупованого Криму, Херсонської та Запорізької областей, зокрема, делегація Мелітопольського кримськотатарського комітету «Азат» на чолі з головою Р. Ібрагімовим.

Координаційна рада ВККТ була обрана на засіданні II Всесвітнього конгресу кримських татар 1–2 серпня 2015 р. в Анкарі. До складу вищого органу входять 24 делегати з 12 країн світу. Подібні заходи вже відбулися в Румунії (30 листопада 2015 р.) та Києві (7 листопада 2015 р.). Як пояснив глава меджлісу Р. Чубаров, нову зустріч планували провести в Литві та, зважаючи на проведення громадянської блокади Криму та інші події в країні, її вирішили провести знову в Україні (засідання Координаційної ради проводяться по черзі в кожній країні, де є діаспора кримських татар). За його словами, співпраця кримськотатарської спільноти з різних держав спрямована на підтримку України й кримських татар, які проживають на її території, та підвищення взаємодії між діаспорами.

На порядку денному третього засідання Координаційної ради були питання, пов'язані з порушенням прав людини в окупованому Криму,

збереженням і розвитком кримськотатарського народу і створенням духовного управління на материковій частині України. Також обговорили підсумки Громадянської блокади Криму, особливості взаємодії кримськотатарських діаспор у всьому світі з «ядром» народу, що проживає у Криму.

На засіданні було заслухано звіт щодо виконання рішень попереднього засідання, обговорювалися питання поточної роботи, допомоги діаспори в соціальних проектах на території України, де компактно проживають кримські татари, повідомив голова Ревізійної комісії Курултаю кримськотатарського народу А. Озенбаш.

Рішення, прийняті на засіданні Координаційної ради ВККТ, стануть «дорожньою картою» діяльності на наступні місяці.

Для вирішення питань національної освіти, повернення на історичну батьківщину з місць депортації, сприяння розвитку кримськотатарського народу, що проживає в Херсонській області та в інших областях України, необхідно визначити потреби в питаннях будівництва національних шкіл, дитсадків, визначення стипендії для здобуття кримськотатарськими студентами вищої освіти, навчання в Україні, Туреччині, Європі, Америці, а також підготувати плани реалізації цих питань. У релігійній сфері потрібно вирішити питання будівництва мечетей, медресе. Для тих, хто приїде для поселення в Херсонську область з місць депортації та інших районів, необхідно звести будинки. З цією метою 17 січня 2016 р. була проведена нарада за участю голів держадміністрацій та представників місцевої влади, на якій розглянули питання, пов'язані з можливостями розвитку Генічеського району, де дуже компактно живе численна діаспора кримських татар – понад 8 тис. осіб.

Як зазначив заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу І. Умеров, у першу чергу, це має бути турбота держави. Але, коли держава не справляється, а в суспільстві є потреба, з'являються волонтери, спонсори та люди, готові допомогти. У цьому разі Товариство взаємодопомоги і культурного

розвитку кримських татар в Анкарі (дернек) готове реалізувати найбільший соціальний проект у Генічеському районі. Мова йде про будівництво мечеті і школи, а також житлових будинків для переселенців з Криму. Про це заявив один з керівників дернека в Анкарі, член Виконкому ВК кримських татар М. Шагін. За його словами, кошти на реалізацію проекту будуть виділені дернеком, а також зібрані у вигляді благодійних пожертв. Але для реалізації проекту необхідно, щоб Україна виділила під будівництво 20 га землі в Генічеському районі. Глава райради Генічеська А. Евстратов запевнив, що влада зацікавлена в реалізації подібних проектів.

На конгресі також обговорювалося питання створення на материковій частині України незалежного й невідконтрольного Росії Муфтіяту (Духовний центр мусульман Криму). Як зазначив Р. Чубаров, окупантам разом з їх колаборантами в Криму не вдалося зламати і розколоти меджліс, взяти під контроль курултай, але цілком успішною вийшла спецоперація щодо підпорядкування собі Муфтіяту Криму.

Лідер кримськотатарського національного руху М. Джемільєв повідомив, що з Кримського півострова виїхало приблизно 35 тис. осіб. З них приблизно половина кримські татари. Вони роз'їхалися по всій території України, більша частина в Києві, частина в Західній Україні, у Львові, Івано-Франківську, Тернополі та частина, звичайно ж, у Херсоні. Крім того, у Херсоні є 7–8 тис. кримських татар, які завжди проживали там, також там живуть турки-месхетинці. Звичайно ж, правильно було б створити Муфтіят там, але вирішили, що краще він буде в Києві. У Херсоні і в інших областях можуть бути його філії або перебувати імами.

Генеральний секретар Всесвітнього конгресу кримських татар, глава Товариства турецько-української дружби, заступник глави Товариства культури та взаємодопомоги кримських татар Намик Кемаль Баяр зазначив, що кримськотатарська діаспора підтримує створення Муфтіяту на території материкової України. Організації в Туреччині також вважають, що створений в Україні Муфтіят

буде служити не тільки Україні, а й тюркським і татарським народам Східної Європи.

Тому, кримські татари планують звернутися до Меджлісу кримськотатарського народу з приводу створення найближчим часом Муфтіяту на материковій Україні. Діяльність Муфтіяту буде спрямована на об'єднання кримських татар, що проживають у Східній Європі та інших країнах.

Для проведення підготовчих та організаційних заходів з цих питань вирішено сформувати робочу групу, до складу якої включили заступника голови ВККТ М. Шагіна, членів Меджлісу кримськотатарського народу А. Сулейманова, Г. Бекірову, главу генічеського регіонального Меджлісу Л. Люманова та імама Новоолексіївки У. Тохлу.

Крім того, було затверджено графік заходів згідно із запропонованим секретаріатом планом заходів для Координаційної ради, та пропозиції щодо підготовленого календаря заходів.

Учасники засідання прийняли рішення відкрити представництва конгресу, підготувати положення про їх діяльність і повноваження, ухвалити рішення про представництва на наступних зборах.

Також конгрес ухвалив рішення направити в парламенти всіх країн звернення про визнання депортації кримських татар у 1944 р. геноцидом, написати звернення про Кримськотатарську автономну республіку до органів України, уповноважити главу конгресу Р. Чубарова, головного секретаря конгресу Н. Баяра і члена конгресу А. Сулейманова підготувати звернення протягом тижня і представити членам Координаційної ради.

Вирішено провести наступне засідання Координаційної ради ВККТ 15–17 квітня 2016 р. у столиці Литви Вільнюсі.

На важливості рішень, які прийняла Координаційна рада ВККТ, наголосила керівник Програми підтримки демократичних процесів Українського незалежного центру політичних досліджень Ю. Тіщенко. Як зазначила аналітик, для майбутнього Криму важливою є міжнародна складова, оскільки саме вона змушує політиків і суспільство в інших країнах не забувати про кримську та

кримськотатарську теми в контексті всього, що відбувається навколо України, Росії та війни, у якій ми сьогодні живемо.

Одночасно в окупованому Криму 16 січня 2016 р. відбулася Всекримська конференція кримськотатарських релігійних діячів і громадських організацій «Нові виклики єдності мусульманської умми Криму», організована Духовним управлінням мусульман Криму і Севастополя. Захід зібрав понад 450 осіб – представників 350 мусульманських громад з регіонів Криму, 42 кримськотатарських політичних та громадських об'єднання, кримськотатарську інтелігенцію, ветеранів кримськотатарського національного руху.

Духовне управління мусульман Криму і Севастополя це некомерційна централізована релігійна організація, зареєстрована за російським законодавством у 2014 р. Згідно зі статутом, вона представляє інтереси мусульман Кримського півострова, її вищим органом є Курултай, який скликається раз на п'ять років. Між Курултаями релігійними справами керує Муфтіят Духовного управління на чолі з муфтієм. Важливі питання розглядає Рада ДУМКС, у яку входять регіональні імами і голови регіональних мусульманських громад анексованого Росією півострова.

Як сказано в прес-релізі конференції, її учасники зібралися, щоб «обговорити шляхи зміцнення єдності мусульманської умми Криму і дати оцінку спробам використання релігії в політичних цілях».

Організатори конференції обґрунтували її актуальність «провокаційними спробами окремих політиків, які перебувають за межами Республіки, зокрема Л. Іслямова, Р. Чубарова і М. Джемільова, розколоти мусульманську умму Криму шляхом створення альтернативної релігійної організації в Україні, закликами до кримськотатарського народу брати участь у незаконних збройних формуваннях у Херсонській області на території України, дискредитувати духовного лідера мусульман Криму, Муфтія хаджі Еміралі Аблаєва».

Підконтрольний Росії Муфтіят Криму розкритикував членів меджлісу і засудив створення нового Муфтіяту на

території материкової України, а лідерів кримськотатарського національного руху М. Джемільова, Р. Чубарова і Л. Іслямова звинуватив у безбожництві. При цьому ніяк не було прокоментовано регулярні обшуки, арешти, пропажі людей і суди над кримськими татарами, які стали буденним життям півострова.

Учасники підтримали главу Духовного управління мусульман півострова Е. Аблаєва, визнавши його «духовним лідером» кримськотатарського народу. Його оголосили правонаступником Таврійського Муфтіяту, ліквідованого в 1917 р., заборонили співвітчизникам критикувати дії керівництва ДУМК. Заступник голови так званої Державної ради Криму Р. Ільєсов назвав муфтія Е. Аблаєва стабілізуючим фактором.

Слід зазначити, що Духовне управління мусульман Криму і Севастополя виступило з різкою критикою щодо створення кримськотатарського добровольчого батальйону та закликала кримськотатарську молодь не виїжджати з півострова і не вступати в це військове формування.

Мусульманська молодь в Криму проти військових формувань, батальйонів та інших методів боротьби, що суперечать нормам Ісламу. Таку думку висловив заступник голови адміністрації м Саки, член громадської організації «Інкішаф» Ш. Османов.

У Криму навіть видали фетву, яка забороняє кримським татарам брати участь у збройному добровольчому батальйоні на півдні України. Це не рекомендація, а релігійне правове рішення, підкреслив віце-прем'єр кримського уряду Р. Бальбек.

Публічно фетву озвучив 16 січня 2016 р. заступник муфтія мусульман Криму А. Ісмаїлов на Всекримській конференції кримськотатарських релігійних діячів і громадських організацій.

У грудня 2015 р один з ініціаторів продовольчої та енергетичної блокади Криму Л. Іслямов повідомив про створення добровольчого батальйону імені Номана Челебіджихана, який буде зосереджений на кордоні з Кримом у Херсонській області. За

словами Р. Іслямова, завдання батальйону – воювати за повернення Криму до складу України.

Цю ідею підтримав глава Меджлісу кримськотатарського народу Р. Чубаров, який зазначив, що в ньому можуть брати участь кримчани, які не бажають служити в російській армії, і де будуть створені умови для служби людей залежно від їхніх релігійних чи етнічних особливостей.

Л. Іслямов повідомив, що до лав добровольчого батальйону вже записалося близько 250 осіб. Але, зазначив він, поки що немає офіційного рішення з боку Української держави про створення батальйону.

У Національній гвардії України, яка входить до системи Міністерства внутрішніх справ України, відзначають, що заяви про створення в їх структурі кримськотатарського батальйону залишаються поки що на рівні заяв, які не закріплені законодавчо. Про це заявила спікер відомства С. Павловська.

Кримськотатарські рухи Криму «Кирым» (глава руху «Крим» Р. Ільясов) і «Інкішаф» («Розвиток») виступили за створення національної комісії, яка проаналізує і скасує протиправні рішення, прийняті Меджлісом кримських татар після анексії півострова Росією.

За словами Р. Ільєсова, національна комісія спільно з радою Духовного управління мусульман Криму має отримати право скасовувати протиправні рішення меджлісу. Крім того, він запропонував скликати в листопаді – грудні 2016 р. Курултай – загальнонаціональний з'їзд кримських татар – за участю діаспор. Також члени конференції засудили Громадянську блокаду Криму.

Коментуючи підсумки ісламської конференції, організованої ДУМК у Сімферополі, перший заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Н. Джелил зазначив, що захід не залишив позитивних вражень, оскільки був заявлений як якесь протиставлення комусь, чогось, чийсь висловлюванням. На тлі того, що Муфтіят позиціонує себе як дуже мудрий духовний орган, який перебуває поза політикою,

конференція, на його погляд, була абсолютно політизованою і стосувалася не питань ісламу і духовного розвитку, а політичних заяв тих чи інших осіб. Також Н. Джелил ставить під сумнів той факт, що головним ініціатором цієї конференції був, власне, Муфтіят. При цьому заступник голови меджлісу підкреслив, що не підтримує різких критичних заяв окремих кримськотатарських політиків стосовно голови ДУМК – критика допустима, але деякі епітети – непотрібні, недоречні.

У свою чергу, конференція мусульман Криму, яка проходила в Сімферополі, назвала дії представників меджлісу розкольницькими.

Так званий «віце-прем'єр уряду республіки» Криму Р. Бальбек назвав засідання Координаційної ради Конгресу кримських татар псевдозборами, мета яких – чинити психологічний вплив на кримськотатарський народ, кримських мусульман.

Крім того, російські ЗМІ повідомляють про створення в Генічеському районі Херсонської області нового міжнародного озброєного угруповання, подібного ІДІЛу, головною метою якого є насильницьке захоплення Криму, а його керівником стане Л. Іслямов. Також ідеться про появу і навіть легітимації в Україні бойовиків ДАШ-ІДІЛ, «Джебхат-ан-Нусра», «Хізб-ут-Тахрір». Ще, як зазначають російські ЗМІ, у роботі «ісламського комітету» брали участь, наприклад, бойовики «Туркоманського руху Сирії», представники «Боз Гурд» (Сірі Вовки) з Туреччини, джихадисти з Лівії, Алжиру, Судану, Іраку, Саудівської Аравії, Пакистану, Афганістану. Таким чином, на території України ведеться робота з координації диверсійно-розвідувальної діяльності проти Росії з боку світового терористичного «інтернаціоналу».

Окреслюючи завдання на 2016 р., кримські активісти до свого активу в цьому році відносять актуалізацію теми кримських татар як усередині країни, так і закордоном. Цього вдалося досягти завдяки громадянській акції з блокування Криму.

Питання повернення Криму залежить від самої України, від того, як ми розвиватимемося і як впроваджуватимемо реформи. І, звісно,

повернення Криму залежить від того, наскільки ми не дамо міжнародній спільноті забувати про порушення міжнародного права – окупацію Криму.

На думку лідера Меджлісу кримськотатарського народу Р. Чубарова, розширення мінського процесу внесенням теми повернення Криму є доцільнішим, ніж створення нового формату переговорів (Женева+).

Тому татари виступили з ініціативою створення контактної групи щодо Криму, куди повинні увійти на належному рівні представники в першу чергу країн-підписантів Будапештського меморандуму 1994 р. про гарантії безпеки й територіальної цілісності, тобто США й Великобританія, заявив М. Джемілев. Він вважає, що це дасть змогу в єдиному контексті системно розглядати всі питання, пов'язані з відновленням територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах.

Але, як заявив глава Меджлісу кримськотатарського народу Р. Чубаров, Крим буде неможливо повернути без загальної стратегії держави, якої поки що немає. На необхідності створення загальної стратегії деокупації Криму наголошують і активісти, і експерти.

Кроком до створення громадської частини загальнонаціональної стратегії деокупації півострова може стати проведення в рамках інформаційної компанії до другої річниці анексії українського півострова Міжнародного форуму «Крим – це Україна», який планує провести Міністерство інформаційної політики

України 26 лютого 2016 р. у Києві, вважає виконавчий директор ГО «Правозахисна група 20 лютого» Д. Незвисько. Чим більше інститутів громадянського суспільства та міжнародних експертів візьмуть участь у форумі, тим більше шансів отримати стратегічний образ Криму на державному рівні, зауважив Д. Незвисько.

А співзасновник громадської ініціативи «Крим SOS» та кримськотатарського культурного центру «Кримський дім у Львові» А. Алієв наголошує на необхідності працювати з жителями півострова. Оскільки в майбутньому може скластися ситуація, коли Крим повернемо, а кримчан – ні, тому потрібно в різний спосіб працювати з ними, передусім із молоддю (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційне інтернет-представництво Президента України П. Порошенка (<http://www.president.gov.ua>); Центр журналістських расследований (<http://investigator.org.ua/>); Телеканал новини «24» (<http://24tv.ua>); сайт Радіо Свобода (<http://www.radiosvoboda.org>); «Слово і Діло» (<http://www.slovoidilo.ua>); Західна інформаційна корпорація (<http://zik.ua>); інтернет-видання Espresso.TV (<http://espresso.tv>); Іслам в Україні (<http://islam.in.ua/ua>); Мелитопольская горрайонная газета «Новый День» (<http://www.noviden.org.ua/>); сайт Крым.Реалии (<http://ru.krymr.com/>); Духовное управление мусульман Крыма – Официальный сайт. Муфтият Крыма (<http://qmdi.org/index.php/ru>); 15 минут (<http://15minut.org/>); Інформаційна агенція «Вголос» (<http://vgolos.com.ua/>); Український незалежний центр політичних досліджень (<http://www.usipr.kiev.ua/>); Релігійно-інформаційна служба України (<http://risu.org.ua/>).*

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Єфімов, адвокат, аудитор, канд. юрид. наук

Якщо Ваш банк неплатоспроможний

Грошей вже давно не існує.

Якщо не вірите в епіграф, то подумайте, чому на 5-фунтовій банкноті Великої Британії розміщено напис: «I promise to pay the bearer on demand the sum of 5 Pounds» («Я обіцяю заплатити тримачу на вимогу суму в 5 фунтів)? І підпис стоїть головного казначея Великої Британії для чого? Що саме він обіцяє тримачу папірця у 5 фунтів?

Ніяких фунтів взамін папірця ніхто і ніде вам не видасть. Більше того, ви навіть уявити їх не зможете. От і виходить, що ті папірці, які ми звикли називати грошима, насправді є лише абстрактними обіцянками, які роздає направо і наліво головний державний банк країни. Коли ж ці обіцянки потрапляють на рахунок в комерційний банк, то вони стають обіцянками комерційного банку, оскільки звичайний поточний рахунок клієнта в банку є пасивним для останнього, а отже він відображає його зобов'язання перед клієнтом. Просто це зобов'язання комерційного банку, виражене у зобов'язаннях банку національного. Та оскільки воно є зобов'язанням комерційного банку, то цілковито й залежить від платоспроможності останнього.

Але навіть те, що є зобов'язанням комерційного банку, вираженим у зобов'язаннях національного банку, втратити також не хочеться. От і переймаються клієнти банку тим, як не втратити те, що на їхніх банківських рахунках відображено.

Тимчасова адміністрація: коли і для чого

Згідно зі ст.34 Закону № 4452 [1] Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд) розпочинає процедуру виведення неплатоспроможного банку з ринку не пізніше наступного робочого дня після офіційного отримання рішення НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних. Та не пізніше наступного робочого дня після початку

тимчасової адміністрації Фонд розміщує інформацію про запровадження тимчасової адміністрації в банку на своїй офіційній сторінці в мережі Інтернет і не пізніше ніж через 10 днів публікує її в газетах «Урядовий кур'єр» або «Голос України». Відповідно до п.16 ч.1 ст. 2 Закону № 4452 «тимчасова адміністрація – процедура виведення банку з ринку, що запроваджується Фондом стосовно неплатоспроможного банку в порядку, встановленому цим Законом».

Відповідно до ст.36 Закону № 4452 Фонд набуває всі повноваження органів управління банку та органів контролю з дня початку тимчасової адміністрації і до її припинення. При цьому під час тимчасової адміністрації не здійснюється задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку. Згідно зі ст.2 Закону № 4452 вкладником є фізична особа (у тому числі фізична особа – підприємець), яка уклала або на користь якої укладено договір банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або яка є власником іменного депозитного сертифіката, а кредитором вважається юридична або фізична особа, яка має документально підтверджені вимоги до банку щодо його майнових зобов'язань.

Отже, з моменту уведення тимчасової адміністрації не варто сподіватися на те, що неплатоспроможний банк здійснить юридичній особі виплати у межах коштів на поточному рахунку. З цього слідує висновки про те, що:

1) попідкуватися про свої кошти слід ще до того, як в банк «увійшла» тимчасова адміністрація;

2) після того, як банком почав керувати Фонд, пряме виведення коштів з банку, так само як і їх стягнення, не слід очікувати. Слід вчиняти інші легальні дії, спрямовані на задоволення своїх грошових вимог.

До «приходу» тимчасової адміністрації

Те, що банк перетворюється у неплатоспроможний, можна відчутти ще задовго до уведення тимчасової адміністрації. Ознакою неплатоспроможності є спочатку затримка платежів на пару днів, пояснювана технічними помилками чи причинами. Потім настає момент, з якого банк здійснює лише платежі до бюджету та внутрішні. А потім вже нічого не здійснює.

На такі обставини слід реагувати швидко, не сподіваючись на те, що банк «одужає». Таке «одужання» може відбутися на якийсь час, а може й надовго. Проте неплатоспроможність банку в наших реаліях настає частіше, аніж «одужання». Тож на першій стадії, поки банк ще платить хоча б у бюджет, є сенс усі кошти, що в ньому є перерахувати в бюджет у вигляді авансів та переоплат з податків. Краще переоплатити на пару років уперед, аніж просто втратити.

Якщо ж банк і в бюджет вже затримує платежі, або навіть їх вже фактично не платить, варто скористатися нормами ПКУ, які дозволяють перекласти відповідальність за таку затримку на банк.

Судова практика цьому поки що сприяє. Прикладом є постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 28.04.2015 р. № 826/3630/15[2], залишена в силі апеляційною та касаційною інстанціями.

За фабулою справи фізична особа – підприємець (далі – позивач) звернувся до суду з адміністративним позовом до ДПІ (далі – відповідач), в якому просить визнати протиправною та скасувати податкову вимогу відповідача, рішення відповідача про опис майна у податкову заставу, рішення відповідача про анулювання реєстрації платника єдиного податку, зобов'язати відповідача внести до зворотнього боку інтегрованої картки позивача відомості про сплату єдиного податку за I квартал 2014 року у сумі, відповідно до квитанції відділення № 2 ПАТ «Старокиївський банк». Відповідач на підставі картки особового рахунку прийняв зазначені вище податкову вимогу про сплату єдиного податку та рішення про опис майна у податкову заставу.

У подальшому, відповідачем проведено камеральну перевірку позивача, про що складено акт. Перевіркою встановлено порушення позивачем абзацу 3 п.299.10 ст. 299 ПКУ, що призвело до прийняття відповідачем рішення про анулювання реєстрації платника єдиного податку. Позивач у свою чергу не погодився із оскаржуваними рішеннями відповідача, оскільки вважав, що з наданих податковому органу документів вбачається своєчасна сплата узгодженого податкового зобов'язання по єдиному податку за I та II квартали 2014 року, що своєю чергою підтверджується платіжними дорученнями.

Відповідно до п.57.1 ст.57 ПКУ платник податків зобов'язаний самостійно сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену у поданій ним податковій декларації, протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого цим Кодексом для подання податкової декларації, крім випадків, встановлених цим Кодексом. І лише у разі коли платник податків не сплачує узгодженої суми грошового зобов'язання в установлені законодавством строки, контролюючий орган надсилає (вручає) йому податкову вимогу в порядку, визначеному для надсилання (вручення) податкового повідомлення-рішення (п.59.1. ст.59 ПКУ).

Вирішуючи спір між позивачем і відповідачем, суд встановив, що підставою для винесення оскаржуваної податкової вимоги стала податкова заборгованість з єдиного податку з фізичних осіб, що обліковується у картці особового рахунку, яка виникла за наслідками несплати узгодженого податкового зобов'язання, визначеного позивачем у податковій декларації. Оскаржуване рішення про анулювання реєстрації платника єдиного податку прийняте контролюючим органом у зв'язку з тим, що за позивачем обліковується податковий борг протягом двох послідовних кварталів.

Проте, суд дослідив матеріали справи і знайшов там підтвердження того, що позивачем самостійно у встановлені строки сплачено суми узгодженого податкового зобов'язання по

єдиному податку, що підтверджується копіями платіжних доручень, наявних в матеріалах справи. Більше того, позивач заявив у суді, а відповідач не зумів спростувати той факт, що листом позивача від 01.07.2014 р. відповідач був повідомлений про проведення оплати єдиного податку.

Отже, суд дійшов логічного висновку про те, що копій платіжних доручень достатньо для того, щоб вважати підтвердженим факт самостійної сплати у встановлені строки сум узгодженого податкового зобов'язання. Факт сплати податкового зобов'язання підтверджує не фактичне надходження коштів до державного бюджету, а саме наявність платіжних доручень.

Суд врахував, що позивачем надано докази того, що він самостійно сплатив суми узгодженого податкового зобов'язання по єдиному податку у встановлені чинним законодавством строки. Тобто позивач спростував висновки відповідача про наявність податкового боргу. Тож суд прийшов до висновку про неправомірність формування податкової вимоги, що призвело до винесення рішення про опис майна у податкову заставу та як наслідок анульовано реєстрацію фізичної особи – підприємця (відповідача).

Детальніше стосовно моменту визначення сплати податкового зобов'язання та підтвердження його факту дослідив у цій справі суд апеляційної інстанції, який виходив з того, що відповідно до п.24.3. ст.24 Закону № 2346 [3] «при використанні документа на переказ готівки ініціювання переказу вважається завершеним з моменту прийняття до виконання банком або іншою установою – учасником платіжної системи документа на переказ готівки разом із сумою коштів у готівковій формі». При цьому прийняття документа на переказ готівки до виконання засвідчується підписом уповноваженої особи банку або іншої установи – учасника платіжної системи чи відповідним чином оформленою квитанцією. Відповідно до п.129.7.ст.129 ПКУ не вважається порушенням строку перерахування податків, зборів, платежів з вини банку порушення, вчинене внаслідок регулювання Національним банком України економічних нормативів такого банку, що

призводить до нестачі вільного залишку коштів на такому кореспондентському рахунку. Якщо у майбутньому банк або його правонаступники відновлюють платоспроможність, відлік строку зарахування податків, зборів та інших платежів розпочинається з моменту такого відновлення.

Отже, Окружний адміністративний суд м. Києва та Київський апеляційний адміністративний суд дійшли правильного висновку про те, що відповідальність платника податку закінчується моментом подання до банку платіжного доручення на сплату відповідного податку. І цей факт має підтверджуватися виключно платіжним дорученням з відміткою банку про його проведення. Фактичне ж надходження коштів до державного бюджету – це вже відповідальність самого банку.

І така думка вказаних судів знайшла своє підтвердження у Вищому адміністративному суді України, який, посилаючись на п.5 ч.5 ст.214 КАСУ[4], відмовив у відкритті касаційного провадження, тобто відмовився навіть переглядати у судовому засіданні дану справу. Виходячи зі змісту касаційної скарги та оскаржуваних судових рішень, які відповідають судовій практиці Вищого адміністративного суду України у цій категорії справ, касаційна скарга Відповідача була визнана необґрунтованою, а викладені в ній доводи такими, що не викликають необхідності перевірки матеріалів справи, оскільки заявник не навів підстав, які б дозволили вважати, що суди першої та апеляційної інстанцій неправильно застосували норми матеріального або процесуального права.

Під час тимчасової адміністрації

Про те, що під час тимчасової адміністрації в неплатоспроможному банку не здійснюється задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку, вже було вказано вище. Крім того, відповідно до п.4 ч.5 ст.36 Закону № 4452 під час тимчасової адміністрації не здійснюється також і зарахування зустрічних вимог, у тому числі зустрічних однорідних вимог, припинення зобов'язань за домовленістю (згодою) сторін (у тому числі шляхом договірної списання), поєднання боржника і кредитора в одній особі. Така заборона істотно перешкоджає

можливості «згортання» заборгованості позичальника банку із заборгованістю банку перед вкладником чи іншими особами. І стосовно заборони такого «згортання» є навіть судова практика.

Так, Верховний Суд України постановою від 22.04.2015 р. у справі № 910/9234/14 стосовно спору про правомірність перерахування коштів поручителями для погашення поточної заборгованості за кредитним договором у неплатоспроможному банку висловився про те, що така вимога не відповідає чинному законодавству. На таку вимогу клієнта неплатоспроможний банк відповів відмовою і зазначив, що відповідно до пп. 4. п. 5 ст. 36 Закону № 4452 під час тимчасової адміністрації не здійснюється зарахування зустрічних вимог, якщо це зможе призвести до порушення порядку погашення вимог кредиторів, встановленого цим Законом. Тому погашення заборгованості за кредитними договорами позичальники та/або поручителі можуть здійснювати виключно шляхом внесення коштів через касу банку або направлення коштів на погашення з рахунків, що відкриті в інших банках.

ВСУ виходив з того, що ст.2 Закону № 2121[5] визначає, що кредитор банку – це юридична або фізична особа, яка має документально підтверджені вимоги до боржника щодо його майнових зобов'язань. Отже помилковим є висновок про те, що вимоги позивача до відповідача не є майновими вимогами, а позивач, відповідно, не є кредитором відповідача, на якого поширюються обмеження, встановлені Законом № 4452. Між поручителями та банком склалися зобов'язальні правовідносини на підставі договору банківського рахунка, які носять майново-грошовий характер, а відтак, у даному випадку позивач виступає кредитором за майновою вимогою з розпорядження належними йому коштами. Та оскільки позивач звернувся до відповідача з вимогою здійснити переказ грошових коштів за договором банківського рахунка у період запровадження у банку тимчасової адміністрації, то виконання зазначеної операції банком обмежується положеннями п.1 ч.5 ст.36 Закону № 4452.

Отже, сподіватися на те, що під час тимчасової адміністрації у неплатоспроможному банку вдасться гроші вкладника/кредитора спрямувати на погашення заборгованості іншої особи не варто, оскільки щодо цього існує пряма заборона, передбачена п.4 ч.5 ст.36 Закону № 4452: під час тимчасової адміністрації не здійснюється «зарахування зустрічних вимог, у тому числі зустрічних однорідних вимог, припинення зобов'язань за домовленістю (згодою) сторін (у тому числі шляхом договірною списання), поєднанням боржника і кредитора в одній особі».

Проте ані цей п.4, ані п.1, який забороняє задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку, не забороняють перерахування коштів з поточного рахунку одного клієнта неплатоспроможного банку на рахунок іншого клієнта цього банку, наприклад, як позику. У цьому разі не відбувається ніякого задоволення вимог кредиторів, так само, як і не відбувається зарахування чи припинення зобов'язань. Принаймні щодо того, що такий платіж суперечить положенням Закону № 4452, судової практики поки що знайти не вдалося.

Проте в результаті маємо фактичний збіг в одній особі кредитора і боржника в одній особі без юридичної можливості припинити вказані зобов'язання. На цьому можна й зупинитися і чекати на те, що Фонд від імені банку пред'явить позов про стягнення заборгованості за кредитом. Якщо таке станеться. Коли ж таке станеться, то можна, наприклад, заявити зустрічний позов про виконання платіжного доручення на погашення заборгованості за кредитом (не зарахування зустрічних однорідних вимог, а саме зобов'язання виконати платіжне доручення). Виконання такого платіжного доручення не є припиненням зобов'язання зарахуванням чи збігом в одній особі боржника і кредитора. Воно є виконанням обов'язку за кредитним договором.

Нагадаємо, що відповідно до ст.60 ГПКУ[6] відповідач має право до початку розгляду господарським судом справи по суті подати до позивача зустрічний позов для спільного розгляду з первісним позовом. Зустрічний позов повинен бути взаємно пов'язаний з первісним. Таку пов'язаність можна пояснити тим, що виконання

спірного платіжного доручення призведе до погашення заборгованості за кредитом, а значить й до усунення предмету первісного позову.

Якщо ж банк не погодиться на виконання платіжного доручення на перерахування коштів з рахунку кредитора неплатоспроможного банку на рахунок позичальника і якщо сума вказаних заборгованостей є істотною, то можна реорганізувати юридичні особи кредитора банку і його позичальника шляхом приєднання або злиття, тобто об'єднати їх в одну юридичну особу, тобто об'єднати кредитора банку з його позичальником. В результаті знову ж таки відбудеться збіг в одній особі боржника і кредитора, але вже поза волевиявленням банку. І тоді вже чекати на позов про стягнення заборгованості за кредитним договором, щоб пред'явити банку зустрічний позов.

Зрозуміло, що така схема збігу в одній особі боржника і кредитора вимагати істотних втрат часу і коштів, проте вона може бути того варта.

[1] Закон України № 4452-VI від 23.02.2012 р. «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (прим. ред.).

[2] Текст постанови розміщено в Єдиному державному реєстрі судових рішень за адресою: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43844301> (прим. ред.).

[3] Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (прим. ред.).

[4] Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (прим. ред.).

[5] Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III «Про банки і банківську діяльність» (прим. ред.).

[6] Господарський процесуальний кодекс України № 1798-XII від 06.11.1991 р. (прим. ред.).

(Персональний сайт Олександра Єфімова (<http://yefimov.com.ua/?p=1793>)).

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

О. Симоненко, канд. політ. наук, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Україна у висвітленні іноземних ЗМІ

Протягом оглядового періоду (грудень 2015 р.) було проаналізовано 400 інформаційних повідомлень зарубіжних інтернет-ЗМІ, в яких висвітлювались питання, пов'язані із ситуацією в Україні. Із них 124 матеріали західних ЗМІ та 267 – російських ЗМІ. Проведений аналіз показав, що із наявного загалу матеріалів негативне наповнення щодо України містять приблизно 18,6 % інформаційних повідомлень у західних та приблизно 58 % російських ЗМІ. Із них тільки в одному інформаційному повідомленні західних ЗМІ та приблизно у 36 % російських ЗМІ виявлено ознаки маніпуляційних технологій. Серед видань, що найактивніше використовували маніпулятивні технології – «Аргументы и факты», «Российская газета» та «Московский комсомолец». В цьому контексті варто сказати і про те, що найбільш об'єктивний матеріал із російських інтернет ЗМІ подає «Независимая газета».

Наразі, найбільш поширеними є такі види інформаційних маніпуляцій: блискучі узагальнення (емоційно наповнені слова, які додаються до продукту чи ідей, але не передбачають ніяких конкретних аргументів чи аналізу); використання стереотипів (техніка призначена спровокувати упередження в аудиторії навішуванням на об'єкт пропаганди ярликів, які зображають об'єкт пропаганди в такому світлі, що цільова аудиторія його боїться, ненавидить або гидиться чи вважає небажаним); вибіркова правда (пропагандист говорить правду, або таку вибірку з правди, яка необхідна для його цілей, і говорить її в такий спосіб, що слухач і не припускає, що отримує пропаганду); ствердження (надання ЗМІ переваги бездоказовим аргументам замість об'єктивної дискусії, що обмежує плюралізм думок і просуває лише одну точку зору); детальніше див. нижче Методи маніпуляційних технологій.

Наприклад, автор П. Дульман в інтернет-виданні «Российская газета» у матеріалі «Культура стала лишней» (<http://www.rg.ru/2015/12/28/ukraina.html>. – 2015. – 28.12), коментуючи прийняття Верховною Радою України бюджету на 2016 р., спираючись на нібито існуючі дані, при цьому не наводячи ніяких конкретних аргументів чи аналізу, робить блискучі узагальнення: «Після прийняття бюджет прямо вирушив в першу чергу за океан для «перевірки збалансованості», а зовсім не на підпис президенту Петру Порошенку».

Окрім блискучих узагальнень, інтернет-видання «Аргументы и факты» досить часто вдається, також, до таких маніпуляцій як використання стереотипів, апелювання до страху, ствердження використовуючи маніпулятивний прийом рекомендацію президента розвитку інститутів громадянського суспільства «Народна дипломатія» О. Кочеткова: «За всіма даними розвідки і просто незалежних спостережачів, українська армія зараз сильно переформатована, це вже не та банда алкоголіків, негідників і всякого наброду, який вони збирали скрізь, де тільки могли. Зараз вона досить боєздатна. Хоча їм це навряд чи допоможе: у свій час грузинська армія теж була досить боєздатною, однак її це не врятувало» (http://www.aif.ru/politics/world/sliva_ne_budet_chno_zhdyot_donbass_v_obozrimoy_perspektive. 2015. 26.12). До того ж, автор не уточнив, звідки у нього така інформація і не навів будь-яких доказів своїх слів.

Приклад ствердження як маніпулятивного прийому можна знайти і в повідомленні «Джо на три мільярда» інтернет-видання «Аргументы и факты» (http://www.aif.ru/money/opinion/dzho_na_tri_milliarda 2015. 16.12). Аналізуючи кризу в Україні, експерт О. Бондаренко, директор «Агентства стратегических коммуникаций», стверджує: «В конце декабря Украина объявит

технический дефолт». Тут, окрім згаданої маніпуляції, автором використовуються також такі маніпулятивні прийоми як емоційний резонанс та нав'язування.

Зі свого боку, видання «Sobesednik.ru» у матеріалі «За блокаду Крима меджлис либо арестуют, либо потопят» (<http://sobesednik.ru/politika/20151203-za-blokadu-kryma-medzhlis-libo-arestuyut-libo-potopyat>. 2015. 03.12) окрім ствердження, вдається до маніпуляцій «очевидці» події, однобічність висвітлення подій та вибіркова правда. Цитуємо: «Крим повернувся до складу РФ в результаті референдуму. Громадяни за це самі голосували, я був там спостерігачем і особисто все це бачив». Автор, у даному випадку, за допомогою маніпулятивних методик формує помилкові думки та висновки аудиторії через власні інтерпретації.

Результати моніторингу виявили також активне використання ЗМІ таких інформаційних маніпуляцій, як: дезінформування (створення або видалення інформації з публічних документів з метою створення неправильного документування події або дій особи чи організації, включаючи повну фальсифікацію фотографій, кінокартин, трансляцій та звукозаписів, подібно до друкованих документів); однобічність висвітлення подій (надається можливість висловитися лише одній стороні процесу, в результаті чого досягається помилковий (прихований, маніпулятивний) ефект при можливій інтерпретації подій, що подаються в матеріалі, фактично подібну інтерпретацію виключаючи); коментарі (створення такого контексту, у якому думки людини формуватимуться у потрібному напрямі); блискучий фантик (слова, які позитивно описують об'єкт, але нічого не говорять по суті – характеристики розпливчасті настільки, що можуть бути застосовані до будь-якого об'єкту, в той же час спростувати їх та назвати помилковими не можна); та маніпулювання заголовком.

Наприклад, маніпулятивний прийом дезінформування зустрічаємо у виданні «Российская газета» (<http://www.rg.ru/2015/12/23/terror.html>. 2015. 23.12).

Автор П. Дульман в своєму повідомленні «Киев готовит провокацию?» навмисне подає фальсифіковану інформацію: «Заради того, щоб звинуватити в "тероризмі" Донбас, зірвати Мінські угоди, в Києві готові піти на багато що. Досвід є згадується і знищений міною пасажирський автобус в Волновасі, і обстріл Маріуполя з "Граду" під чуйним контролем англomовних спостерігачів, і, врешті-решт малайзійський "Боїнг"». Окрім того автор вдається до маніпуляцій через однобічність висвітлення подій та фактографічність.

Інформаційні маніпуляції використання стереотипів та коментарі використовує у своєму повідомленні «Неприметные герои» оглядач А. Хохлов: «Як же їм, нинішнім володарям України, хочеться стати "другим фронтом" проти Росії. Вони хотіли б бути першими у великій геополітичній грі, стати на передовій, але не вийшло. Не вийшло в Криму, де гарнізони убогої та деморалізованої армії здалися "ввічливим людям" без бою, не вийшло на Донбасі, де їх старі танки і бандгрупи націоналістів не змогли придушити повстання шахтарів і селян. Своїм генералам в Києві вони вішають на груди ордени, але всім навколо, навіть самим генералам, зрозуміло, що ці «Герої» від зрозуміло якого слова ...». «Вечерняя Москва» (<http://vm.ru/news/2015/12/03/neprimetnie-heroi-305001.html>. 2015. 03.12)

В свою чергу, «Российская газета» окрім маніпулятивних коментарів використовує, також, наведення маніпулятивних аналогій. Зокрема, оглядач В. Шестаков «Камень вместо алмаза» (<http://www.rg.ru/2015/12/22/skandal-site.html>) пише: «Керівництво Євросоюзу відчуває себе обдуреним: коли укладалася угода про асоціацію єдиної Європи з Києвом, брюссельські експерти підраховали, які потенційні вигоди отримає ЄС від існуючої між Україною і Росією зони вільної торгівлі. Але тепер стало очевидним: колишні, зроблені в Євросоюзі, розрахунки нікуди не годяться. Замість промислової України, що розвивається, з Євросоюзом вступає в асоціацію перебуваюча в стані громадянської війни, стрімко втрачаюча промисловий потенціал злиденна держава,

не здатна існувати без зовнішніх дотацій. У Євросоюзі розраховували на діамант, а отримали важкий камінь, який тягне європейську економіку до дна більше, ніж Греція».

Прикладом маніпулювання заголовком є «Выбрали дефолт» «Российская газета» (<http://www.rg.ru/2015/12/21/dolg.html>) чи «Байден строит с Украиной нетрадиционные семейные отношения» «Аргументы Недели» (<http://argumenti.ru/politics/n517/426640>).

Апелювання до страху та навішування ярликів використовує у своєму матеріалі М. Іванов «Последние новости ДНР: первыми на Донецк будут наступать нацисты» («Мир новостей» <http://mirnov.ru/rubriki-novostey/politika/pervymi-na-doneck-budut-nastupat-nacisty.html> 2015. 17.12): «Місцеві жителі розповідають, що карателі з націоналістичних батальйонів перебувають у гарячковому збудженні від передчуття очікуваної бійні».

В той же час, автор «Московского комсомольца» в повідомленні «Суд по трехмиллиардному долгу Украины перед Россией пройдёт в Лондоне», О. Базак здійснює свої маніпуляції за допомогою прийому блискучий фантик та класифікатори: «...зважаючи на катастрофічний стан економіки України керівництво РФ наприкінці позаминулого року поступилося благанням тодішнього президента України Віктора Януковича і «підставило плече» країні-сусідці у вигляді 15-мільярдної позики під дуже вигідні 5 відсотків річних». Автор, в своїй маніпулятивній формі, намагається переконати аудиторію, в тому, що Росія зробила для України послугу, а остання, в свою чергу, тепер не хоче віддавати борг, не вказуючи на українські аргументи щодо цієї «ведмежої послуги».

Як бачимо, досить часто маніпулятори в своїх повідомленнях використовують відразу декілька технологій, що, в свою чергу, говорить про створення інформаційної хвилі (основна мета використання цього прийому полягає в створенні т. зв. «вторинної інформаційної хвилі» на рівні міжособистісного спілкування, для ініціювання відповідних обговорень, оцінок, появи відповідних чуток, тривалого циркулювання потрібної інформації в

інформаційному просторі) та емоційного резонансу.

Так, приміром, у московському «The New Times» (<http://www.newtimes.ru/articles/detail/105275/>) автор Г. Александров у повідомленні «Воевать нельзя мириться» пише: «Водії кажуть, що на блокпостах, розташованих біля лінії фронту, солдати ЗСУ та нацбатальйонів вимагають за провезення контрабанди хабара 10 тис., а іноді і до 50 тис. гривень (приблизно від 30 до 150 тис. рублів. NT). Деякі сміливці намагалися об'їжджати по цілині, але потрапляли під обстріл чи наїжджали на фугаси. Краще вже тут постояти... У супермаркетах на поличках не видно українських продуктів. Їх витіснили російські та місцеві товари. Хоча вибір і не багатий, але ніякого голоду немає й сліду. Всі цінники в рублях. Гривню приймають з неохотою і тільки під розрахунок. Бізнесмени пояснюють, що по торгових точках з жовтня ходять патрулі «народного контролю», пильно виявляють бажаних підвищити ціни. На надмірно жадних ділків накладають серйозні штрафи. У підсумку владі вдалося досягти помітного здешевлення соціально значимої продукції. (Тут очевидне використання маніпулятивних технологій створення асоціацій, принцип контрасту, «очевидці» події, благі слова – авт.). ... Жоден з десятків співрозмовників не може собі уявити повернення регіону в лоно Незалежної. Інакше за що поклали життя понад 10 тисяч осіб? Більше того – сама невизнана республіка вже обжилася в стані незалежності і навіть укладає міжнародні контракти. Приміром, забезпечує Ростовську область заготовками для шкіряних виробництв, а до початку енергоблокади Криму експортувала вугілля на Україну». (Використано маніпулятивні технології вибіркової правди, блискучі узагальнення, констатація факту).

Доречним буде згадати також про те, що, за результатами дослідження інформаційних повідомлень інтернет-ЗМІ за зазначений період, із наявного загалу матеріалу негативного наповнення було виявлено збільшення критики, щодо України, проте часто ці зауваження були справедливими. Наприклад, «Корреспондент.net» (<http://ua.korrespondent.net/world/>

worldabus/3606747-Economist-perspektyvu-ukrainy-duzhe-nevyznacheni. 2015. 23.12), посилаючись на присвячену Україні статтю The Economist під назвою «Все ще на краю» пише: «Замість того, щоб вирішувати проблеми країни політики, в Києві зайняті розбірками один з одним». Чи приміром, «Независимая газета» (http://www.ng.ru/cis/2015-12-09/1_kiev.html) автор Т. Івженко у матеріалі «В Киеве состоялось Байден-шоу» зазначає: «По суті, нічого не змінилося, стара система процвітає, колишні схеми прикриваються декораціями реформ, а умови життя людей гірші, ніж за часів Януковича». З даними критичними зауваженнями важко не погодитись.

Окрему увагу в проведеному аналізі було приділено питанню маніпулятивному дискурсу, зокрема, застосуванню в інформаційних повідомленнях дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру, використання яких спрямоване на підсилення ефективності дії інших інформаційних маніпуляцій. Навіть у випадку на перший погляд об'єктивних повідомлень, наявність у тексті дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру може створити негативний емоційний фон, сформувати негативну асоціацію, стереотип тощо. Наприклад, «хунта», «фашисти», «нацисти», «українські карателі», «екстремістська організація» (Правий сектор), «київський уряд» тощо. З іншого боку, за допомогою відповідних дискурсивних одиниць може відбуватись як інформаційна легітимізація, так і делегітимізація окремих процесів. Так, вживання аббревіатур «ДНР» і «ЛНР» без лапок легітимізує на підсвідомому рівні ці самопроголошені утворення, створюючи уявлення про їх визнання світовою спільнотою. Наприклад, як у матеріалі видання «Sobesednik.ru», де зазначається: «ополчення але тепер уже будемо називати їх армією ДНР і ЛНР» (<http://sobesednik.ru/politika/20151229-zapad-uzhe-umyl-ot-ukrainy-ruki-a-ego-opyat-tuda-vtyagivayu>. 2015. 29.12).

З іншого боку, використання одночасно дискурсивних одиниць Франція, Німеччина, Росія Київ спрямоване на підсвідоме «звуження» компетенції української влади (<http://sobesednik.ru/politika/20151229-zapad-uzhe-umyl-ot-ukrainy-ruki-a-ego-opyat-tuda-vtyagivayu>. 2015. 29.12).

При цьому, підсумувавши наявний загальний маніпулятивних тег, можна виокремити їх за наступними тематиками:

Заперечення в інфополі легітимності української влади: київська влада, київське керівництво, Росія – Київ, київський уряд, київська хунта, київський режим, киевские деятели, київські військові;

Навішуванням на об'єкт пропаганди ярликів: майдануті, карателі, нацисти, Київська Рада, прокляті «укропи», каральні батальйони, екстремістські угруповання, карателі із націоналістичних батальйонів, бандгрупи націоналістів, «херої» (герої), українським «активістам»- терористам;

Легітимізація в інфополі самопроголошених територій: ДНР и ЛНР, армія ДНР і ЛНР, Новоросія, влада ДНР;

«Звуження» компетенції української влади: Київ (замість Україна);

Заперечення російської участі у конфлікті: використання кавичок для опису – «російська агресія», «сепаратисти», «окупанти», мешканці «окупованого півострова»;

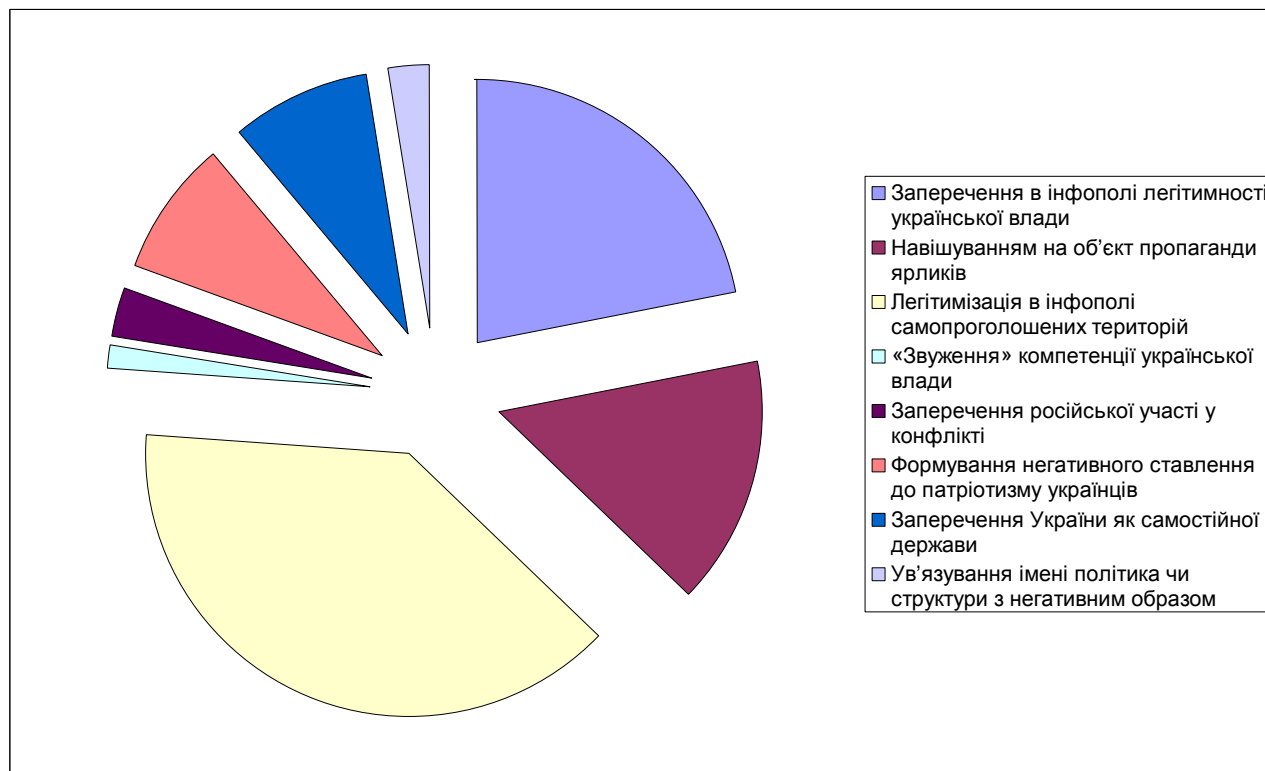
Формування негативного ставлення до патріотизму українців: «революція гідності», свідомі, «переможці майдану», «герої Майдану», «прогресивної громадськості» України, «герої Небесної сотні», «перемога», «активісти», українських «визволителів»;

Заперечення України як самостійної держави: Незалежна, Проект «Незалежна Україна»;

Ув'язування імені політика чи структури з негативним образом: Саакашвілі «комісар Катані», «шоколадний король», Глава київського режиму.

Маніпулятивний дискурс за результатами моніторингу «Україна у висвітленні іноземних ЗМІ»

Здійснений аналіз результатів моніторингу зарубіжних ЗМІ покликаний не лише визначити, які саме зарубіжні ЗМІ вдаються до інформаційних маніпуляцій і беруть, таким

чином, участь в антиукраїнській пропаганді, а й виявити домінуючі маніпулятивні тренди з метою вироблення інструментів для мінімізації їх негативного впливу.

Методи маніпуляційних технологій

Апелювання до страху: намагання отримати підтримку своїм ідеям/поглядам, використовуючи наявні страхи та упередження аудиторії.

Створення погрози: прийом «стратегічного» характеру, що впливає на емоції масової аудиторії. Його головне завдання – змусити боятися.

Фактографічність: розгляд факту поза контекстом, описання факту без його аналізу, узагальнення, причинно-наслідкових зв'язків.

Отруйний сендвіч: специфічна структуризація тексту, спрямована на те, щоб приховати від аудиторії «непотрібну» правду: комунікатор дає позитивне повідомлення між негативною передмовою і негативним висновком. За наявності у комунікатора певних здібностей і досвіду позитивне повідомлення може залишатися непоміченим аудиторією.

Створення асоціацій: об'єкт в очах громадськості штучно прив'язується до чогось такого, що сприймається масовою свідомістю як дуже погане (чи навпаки – гарне). Для цієї мети широко використовуються метафори. Практикується зв'язування імені політичного опонента з тяжким становищем народу, негативний образ, з яким асоціативно вдається в масовій свідомості зв'язати супротивника (фашист, сталініст, хабарник, мафіозі і т.д.).

Принцип контрасту: детально описується інформація про політичних опонентів, яка має негативне забарвлення, а поряд з нею подається позитивна інформація про «своїх» політиків.

Підміна: один з варіантів використання дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру для позначення несприятливих дій і навпаки. Так, погроми називаються

«демонстраціями протесту», бандитські формування «борцями за волю», найманці – добровольцями тощо.

«Очевидці» події: ефективний прийом, нерідко використовуваний для створення емоційного резонансу. Опитується багато випадкових людей, зі слів яких формується необхідний значеннєвий і емоційний ряд.

Помилкова аналогія чи наведення маніпулятивних аналогій: маніпуляція, спрямована на приховування справжньої причини в будь-якому питанні, заміну її помилковою аналогією. Наприклад, відбувається некоректне зіставлення різних, інколи навіть взаємовиключних наслідків, які в даному випадку видаються за одне. Ігнорується логічна складова у низці питань мало не протилежного характеру, які представляються маніпуляторами як один причинно-наслідковий ланцюжок.

Констатація факту: бажаний стан речей подається ЗМІ як факт, що вже здійснився.

Коментарі: ціль створення такого контексту, у якому думки людини формуватимуться у потрібному напрямі. Повідомлення про факт супроводжується інтерпретацією коментатора, який пропонує читачу чи глядачу кілька раціональних варіантів пояснення.

Класифікатори: слова-«приправи» для будь-якого інформаційного повідомлення. По-перше, це слова і сполучення, корисні для опису власної «позитивної і конструктивної позиції». По-друге, це «слова, що контрастують» для того, щоб у негативному ключі охарактеризувати супротивника. Типовий варіант повідомлення в новинах: «учасники акції»... (варіанти: «люди похилого віку, особи без певних занять, серед яких є злочинні елементи, алкоголіки і наркомани; радикально налаштовані молоді люди, що сповідують екстремістські погляди...»; «акція проводиться за гроші»... тощо).

Ефект ореолу: перенесення позитивних/негативних характеристик певної особи або сфери діяльності, процесу, держави на інші, наближені до них, але не пов'язані з уже проявленими. Наприклад, людину, яка домаглася вагомих успіхів у якійсь конкретній галузі, оточуючі вважають здатною на більше й в інших справах, а також приписують цілу низку позитивних якостей.

Ефект бумеранга: перенасичення інформаційного простору негативною/позитивною інформацією, яка у підсумку починає викликати в аудиторії зворотний ефект – роздратування надмірною кількістю «позитиву» або симпатію через співчуття у випадку постійної критики.

Забовтування: використовується з метою зниження актуальності явища чи формування негативного

ставлення до нього, створення т.зв. «інформаційного шуму», коли за потоком другорядних повідомлень потрібно сховати якусь важливу подію чи головну проблему.

Анонімний авторитет: апелювання до авторитетної думки з метою викликати довіру до повідомлення, наприклад: «учені на підставі багаторічних досліджень установили...», «експерти вважають...» тощо.

Рекомендація: використання репутації чи ролі індивіда, який рекомендує (експерт, поважна публічна особа тощо); рекомендації по суті є цитуваннями в контексті чи поза ним, особливо на підтримку чи проти здійснюваної політики, дій, програм чи осіб.

Блискучий фантик: слова, які позитивно описують об'єкт, але нічого не говорять по суті. При цьому характеристики розпливчасті настільки, що можуть бути застосовані до будь-якого об'єкта, у той самий час спростувати їх та назвати помилковими не можна.

Нечітке припущення чи підміна факту думками: ця техніка використовується, коли ідея, яку пропагандист хоче вкорінити, буде викликати менше довіри, якщо її задекларувати прямо. Концепція натомість багаторазово припускається або подається так, що вона впливає зі змісту.

Використання стереотипів: техніка призначена спровокувати упередження в аудиторії навішуванням на об'єкт пропаганди ярликів, які зображають об'єкт пропаганди в такому світлі, що цільова аудиторія його боїться, ненавидить або гидиться чи вважає небажаним.

Багатократне повторення: цей підхід для аргументації використовує невтомне повторення ідеї. Ідея, простий слоган, який повторюється достатню кількість разів, може сприйнятися як правда.

Ствердження: надання ЗМІ переваги бездоказовим аргументам замість об'єктивної дискусії, що обмежує плюралізм думок і просуває лише одну точку зору.

Постановка риторичних запитань: представник ЗМІ ставить аудиторії просте запитання, водночас наділяючи його відповідним підтекстом.

Ефект первинності: при надходженні суперечливої інформації, перевірити яку неможливо, людина вірить тій, яка надійшла першою. А змінити вже сформований погляд дуже важко.

Відволікання уваги: за допомогою відеоряду, розбавлення повідомлень непотрібною інформацією, яка відволікає увагу від важливої суспільної події.

Створення асоціацій: ув'язування певного об'єкта з негативними асоціаціями в очах громадськості.

Благі слова: слова в системі цінностей цільової аудиторії, які створюють позитивний образ, якщо застосовуються до особи чи речі. «Мир, щастя, безпека, мудре керівництво, свобода, правда тощо» – є благими словами. Багатьма релігійність розглядається як благість, асоціація з нею дає великі переваги.

Вибіркова правда: пропагандист говорить правду, або таку вибірку з правди, яка необхідна для його цілей, і говорить її в такий спосіб, що слухач і не думає, що отримує пропаганду... Мистецтво пропаганди – це не брехати, а швидше вибирати правду, яка тобі необхідна, та подавати її в суміші з іншою правдою, яку хоче почути аудиторія

Блискучі узагальнення: це емоційно наповнені слова, які додаються до продукту чи ідей, але не передбачають ніяких конкретних аргументів чи аналізу.

Дезінформування: створення або видалення інформації з публічних документів з метою створення неправильного документування події або дій особи чи організації, включаючи повну фальсифікацію фотографій, кінокартин, трансляцій та звукозаписів, подібно до друкованих документів.

Емоційний резонанс чи нагнітання негативного емоційного фону: спосіб створення у широкій аудиторії певного настрою з одночасною передачею пропагандистської інформації. Емоційний резонанс дає можливість зняти психологічний захист, що на усвідомлюваному рівні створює людина, намагаючись відгородитися від пропагандистського чи рекламного «промивання мозків». Одне з основних правил

пропаганди говорить: у першу чергу потрібно звертатися не до розуму, а до почуттів людини.

Буденна розповідь: представлення інформації, яка може викликати небажаний ефект, у звичайному, «буденному» тоні, начебто нічого дивного і тим більше страшного не відбувається.

Однобічність висвітлення подій: у цьому випадку маніпулятивність методики, яка застосовується, спрямована на однобічність висвітлення подій, коли надається можливість висловитися лише одній стороні процесу, у результаті чого досягається помилковий (прихований, маніпулятивний) ефект при можливій інтерпретації подій, що подаються в матеріалі, фактично подібну інтерпретацію виключаючи.

Створення інформаційної хвилі: пропагандистська акція спрямована на стимулювання активного коментування певної інформації значною кількістю ЗМК. Головна мета використання цього прийому полягає в створенні т. зв. «вторинної інформаційної хвилі» на рівні міжособистісного спілкування – для ініціювання відповідних обговорень, оцінок, появи відповідних чуток, – тривалому циркулюванню потрібної інформації в інформаційному просторі. Усе це дає змогу багаторазово підсилити потужність інформаційно-психологічного впливу на цільові аудиторії.

Зсув акцентів: перенесення автором маніпуляції уваги аудиторії з небажаних для нього на потрібні йому аспекти, надання небажаний інформації другорядного значення.

Розмахування прапором: намагання виправдати дію на підставі того, що це патріотично або певним чином діє на користь країні, групі або ідеї, яку підтримує цільова аудиторія.

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку

Обзор валютного рынка в Украине за январь 2016 года

Евро

Валютная пара евро/доллар по итогам января понизилась на 0,3% до уровня 1,0833. Замедление темпов роста экономики США и азиатских стран, нестабильность на финансовых рынках, а также падение цен на сырье и нефть, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, привели к изменению настроений инвесторов относительно количества раундов повышения процентной ставки ФРС в 2016 году.

В то же время, Европейский центральный банк, оценивая растущие внешние риски, заявил о готовности рассмотреть возможность расширения программы стимулирования экономики уже в марте. Однако, в связи с ускорением инфляции в Еврозоне в январе до 0,4 против 0,2 в декабре, такой агрессивный настрой регулятора может не реализоваться.

Курс продажи безналичного евро в Украине по итогам месяца вырос на 6,6% до 28,13 грн., наличного – на 4,1% до 29,03 грн.

Доллар США

Гривна в январе продолжила дешеветь относительно доллара США. Дисбаланс спроса и предложения валюты на рынке усилился эмоциональными и спекулятивными движениями, которые привели к резким колебаниям курса.

Причинами падения гривны ниже 25 грн. за доллар США выступила нехватка валюты на рынке на фоне длительных выходных, а также

размещение валютных ОВГЗ на сумму более 480 млн. долларов.

Заявленное премьер-министром заседание Совета финансовой стабильности по ситуации с курсом гривны несколько снизило градус спекуляций на рынке, и непродолжительно усилило гривну. В то же время, информация о возобновлении сотрудничества с МВФ практически не повлияла на рынок, который

на фоне политических и финансовых рисков, а также накопленного негатива, несколько скептически относится к текущим заявлениям. При этом, из-за нестабильности на мировых сырьевых рынках, растут опасения по поводу будущих валютных поступлений по ключевым экспортным позициям Украины – металлам, а прогноз низкого урожая озимых снижает перспективы валютных поступлений от аграриев.

Заявление главы НБУ Валерии Гонтаревой 28 января по наличию фундаментальных факторов движения курса, а также

сбалансированности уровня 25,1-25,2 гривен за доллар США для межбанка, фактически узаконили нахождение курса на новых ценовых уровнях.

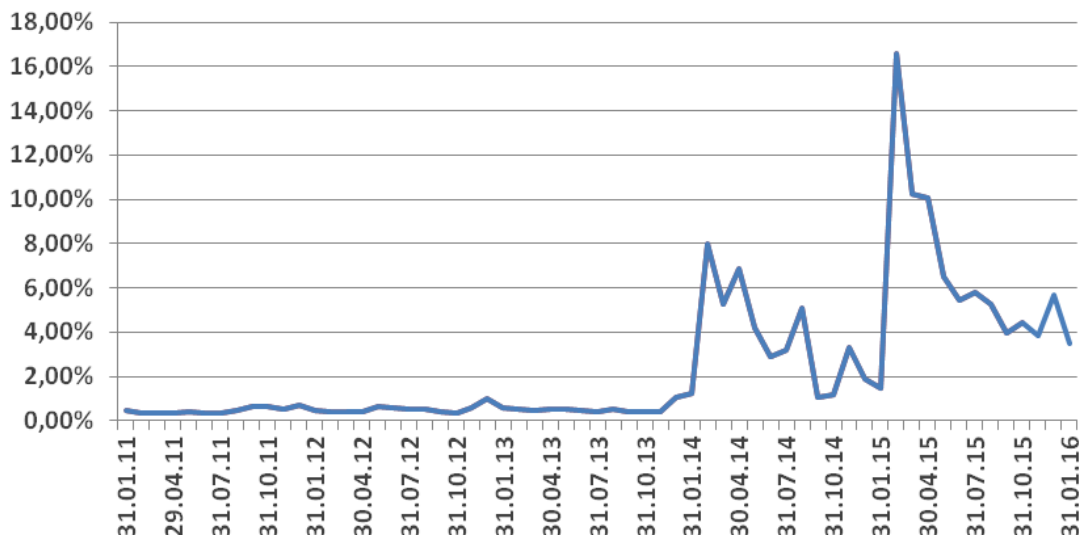
Курс продажи безналичного доллара США в Украине по итогам января вырос на 6,4% до 25,7 грн., наличного – на 5,2% до 26,71 грн. Среднедневное предложение американской валюты сократилось на 20,8% относительно декабря, что традиционно для данного периода, в тоже время относительно января 2015 года, объем торгов упал на 15,7% до 165,9 млн. долларов.

Средний размер спреда по наличным операциям с долларом США за январь вырос с 3,8% до 4,3%. Расширение спреда связано

с очередной волной девальвационных настроений, а также рисками обменных операций в условиях высоких колебаний.

Средний спрэд по наличным операциям с наличным долларом США в Украине

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля в Украине в январе вырос на 2,7% до 0,34 грн., наличного – снизился на 2,4% до 0,3489 грн. Такая динамика была вызвана ослаблением

российской валюты на мировых рынках из-за обвала цен на нефть. В январе рубль ослаб к доллару США на 3,3% – с 73,15 до 75,58 руб. за доллар.

Курс продажи наличного российского рубля, грн.

Прогноз валютного рынка в Украине на февраль 2016 года

Ключевая проблема украинского валютного рынка – низкое предложение валюты – будет сохранять свое влияние и в феврале. Спрос остается неудовлетворенным, что оставляет гривну под давлением.

«Заявленное НБУ значение курса выше 25 грн. за доллар США как сбалансированное – будет удерживать продавцов от продаж ниже данного уровня. Кроме того, следует учитывать позицию НБУ, которому на отметках 24–26 грн. за доллар США проще удерживать ситуацию под контролем интервенциями валюты для удовлетворения спроса и покупками для сдерживания укрепления гривны. Сама же приверженность НБУ фундаментальным факторам говорит о готовности ослаблять гривну, при дальнейшем ухудшении ситуации», – отмечает Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

Важным для рынка является то, что до конца первого квартала банки должны докапитализироваться, в том числе государственные «Укрэксимбанк» та «Ощадбанк», капитал которых согласно решению Кабмина будет повышен на 10 и 5 млрд. гривен соответственно. Заведение валюты на докапитализацию коммерческих банков может стать дополнительной подпиткой валютного рынка.

Политические риски продолжают ограничить рыночные настроения. Возможное переформатирование власти сдерживает продавцов валюты и поддерживает спрос. В свою очередь любое изменение политической карты требует адаптации участников к новым условиям. Также политические риски сдерживают сотрудничество с кредиторами и проведение реформ, без которых экономика продолжит стагнировать.

Сотрудничество с МВФ выступает важным сдерживающим фактором для рынка. Согласно официальным сообщениям, получение кредитных средств ожидается уже в феврале, после подписания нового меморандума. Возобновление кредитования дает запас прочности для финансовой и банковской

системы, однако, в условиях экономического спада, это лишь временная «передышка». Ближайшие крупные выплаты приходится на март-апрель и к этому сроку необходимо накопить ликвидность.

В феврале ожидается сокращение валютной выручки из-за негативных тенденций глобального рынка металла и неблагоприятных условий для урожая озимых. При этом блокирование украинских товаров со стороны РФ активно сдерживает экспортеров, а альтернативные поставки до сих пор не сформированы. В то же время, в отопительный сезон высокий спрос на энергоресурсы «вымывает» валюту из страны.

Объемы выплат ликвидированного банка «Финансы и Кредит» снижаются, но остаются достаточными, чтобы оказать влияния на валютный рынок.

Доллар США

Курс безналичного доллара США в феврале может колебаться в диапазоне 24,5–26,5 грн., наличного – 26–28 грн. При стечении негативных факторов возможен рост до 28 грн. и выше на наличном рынке.

Евро

Диапазон колебания евро на международном рынке в феврале, по оценкам аналитиков FOREX CLUB в Украине, может составить 1,062–1,12. Динамика евровалюты будет зависеть от рыночных настроений в отношении денежно-кредитной политики ФРС и политики ЕЦБ по стимулированию европейской экономики. Средний курс продажи наличного евро в Украине, исходя из базового сценария, может колебаться в диапазоне 27,5–30 грн.

Российский рубль

Курс российского рубля в феврале продолжит следовать тенденциям рынка нефти, а также изменениям перспектив по санкциям во второй половине 2016 года. Курс продажи наличного рубля в феврале может колебаться в диапазоне 0,33–0,38 грн.

«Самыми выгодными в 2016 году будут вложения в гривневый депозит»

Как прогнозируют аналитики FOREX CLUB в Украине, самым оптимальным вложением свободных средств, с точки зрения доходности и риска, в 2016 году будут депозитные вклады. Ставки по гривневым депозитам остаются одними из самых высоких в Европе, поэтому доходность от такой инвестиции будет конкурировать с традиционными валютными вкладами.

Гривневый депозит позволит получить доходность на уровне 18-21%, что перекроет возможное ослабление гривны, и в целом будет достаточным для покрытия инфляционных рисков. Потребительская инфляция в 2016 году может составить 15,6%, и дополнительно 4-5% будут сформированы за счет девальвации. Однако пока очищение банковского сектора не завершено, существуют риски выбора ненадежного банка.

На фоне девальвационных рисков для гривны из-за падения цен на мировых сырьевых рынках, и неуверенного восстановления украинской экономики население вкладывает в доллар США, но выводит валюту с депозитов. Вероятность ослабления гривны до 28-30 грн. за доллар США по итогам года – выглядит достаточно реальной, что предполагает 5-12% рост валюты на наличном рынке. С учетом такого роста, а также широкого спреда, гривневая доходность по депозиту в долларах США в 2016 году может составить около 17%. Однако если курс гривны перейдет отметку 30 грн. за доллар, доходность валютных вкладов превысит доходность гривневых. Помимо этого, необходимо учитывать риски банковской системы и существующие ограничения на выдачу наличных в иностранной валюте – 20 тыс. грн. в сутки. В границах 200 тыс. грн. Фонд гарантирования вкладов физических лиц выполняет свои обязательства, поэтому риск ограничен.

Покупка облигации внутреннего государственного займа (ОВГЗ) сегодня становится альтернативой депозиту, ввиду высокой доходности и надежности, особенно учитывая государственные гарантии и

отсутствие налогообложения на купонный доход по ним. Текущая доходность по валютным ОВГЗ достигает 7%, по гривневым – 17%. Основным преимуществом перед валютным депозитом является их ликвидность, возможность продажи в течение срока обращения и заработка от изменения стоимости. Поскольку ставки могут еще понизиться, стоимость облигаций будет повышаться, что принесет держателям дополнительный доход.

Возможный рост стоимости золота в 2016 году на 8-15% в долларовом эквиваленте также делает его привлекательным для покупки. Перспектива роста гривневой стоимости желтого металла составляет 25%. Такой прогноз динамики драгметалла вызван ожиданиями расширения стимулирования экономики центральными банками Европы и Азии, рисками торможения глобальной экономики из-за проблем Китая, увеличением геополитических рисков, и ростом инфляции. Тем не менее, при инвестировании в золото необходимо понимать ширину спреда между ценой покупки и продажи, которая может достигать 12%, а также дополнительные расходы, связанные с данными операциями.

Прямое инвестирование в акции украинских эмитентов сопряжено с высокими рисками, хотя потенциал их роста значителен. Сдерживающим фактором является сокращение ликвидности украинского фондового рынка, отсутствие внутреннего интереса к рынку из-за падения благосостояния населения и убыточности компаний, отсутствие притока инвестиций и провал приватизации в 2015 году. Приватизация в 2016 году может улучшить рыночные настроения, но долгосрочным стимулом, без притока ликвидности на рынок, не станет.

Сохраняют перспективы для роста акции мировых компаний, особенно – европейских и японских компаний, на фоне расширения стимулирования экономик этих регионов со стороны центральных банков, а также с учетом падения их цен с начала года.

Недвижимость пока нельзя назвать выгодным инструментом для инвестиций,

поскольку цены в долларовом эквиваленте еще не достигли дна. В 2015 году средние цены на жилую недвижимость в валюте снизились на 15%, а в 2016 году могут упасть еще на 2-10% на фоне сокращения доходов и сбережений у населения, падения кредитования в банковском секторе. Ограничивать спекулятивные покупки недвижимости будут также высокие коммунальные тарифы и налогообложение. Потому стоит прицениваться к таким вложениям не раньше, чем через год, по мере снижения стоимости кредитных ресурсов для населения и оживления спроса.

Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине: «Глубокий экономический спад в 2015 году и высокая инфляция практически «обнулили» свободный ресурс у населения для инвестирования. А падение доверия к банковской системе привело к активному оттоку депозитов

и обналичиванию сбережений. Текущий год может стать переломным для данных тенденций, если удастся восстановить доверие к финансовой системе. По мере восстановления будет повышаться интерес к инвестициям».

Справка

Доходность финансовых инструментов на 2016 год в гривне (без учета сопутствующих расходов и налогов):

1. Гривневый депозит – 18-21%
2. Долларовый депозит – (с учетом спреда при продаже 4%) – 17%
3. Валютные ОВГЗ – 15-18%
4. Гривневые ОВГЗ – 17%
5. Золото (с учетом спреда при продаже 10%) – 8-15%
6. Инвестиционные фонды – 13%
7. Покупка валюты – 5-12%
8. Фондовый рынок – -5%-13%
9. Недвижимость – 2-5%

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудитори • податкові консультанти»

Головні зміни

- відомість розподілу все ж подається;
- податкова розірвала договір про визнання електронних документів? Не біда!;
- коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки для земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення за станом на 01.01.2016 р. складає 1,433;
- затверджено форми заяв, які замінять реєстраційні картки;
- чи можна залишатися на спрощеній системі, якщо розмір доходу в 2015 році перевищив 5 млн грн.?! (хронологія подій).

Податки і збори

Податок на додану вартість

- нова редакція Порядку електронного адміністрування ПДВ від КМУ;

- ДФСУ про ліцензійні договори;
- особливості ввезення, постачання і цільового використання лікарських засобів, медичних виробів, що звільняються від оподаткування ПДВ;
- коригування податкового кредиту при зміні митної вартості товарів;
- формування податкового кредиту за податковими накладними, зареєстрованими поза встановленим строком.

Податок на прибуток

- першосічневі зміни щодо податку на прибуток: огляд від податківців.

Податок на доходи фізичних осіб

- ПП на загальній системі не розраховують авансові платежі.

Єдиний податок

- повернений «єдиннику» судовий збір не включається до його доходу;
- роз'яснення щодо строків подання декларації платника єдиного податку;
- як підприємцеві-єдиннику відобразити у декларації зміни у кількості працівників;

Державна допомога, ЄСВ

- Особливості відображення доплат до ЗП.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

- діє нова процедура оскарження податкових повідомлень-рішень;
- за ввезення товарів з Росії – штраф;
- змінився строк сплати пені та штрафів платниками ЄСВ;
- сторнування пені та штрафних санкцій на суму податкового боргу

Фінансовий моніторинг

- повнота дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі банкрутства підприємства є гарантією ліквідації банкрута як юридичної особи;
- банкрут може у будь-який момент задовольнити грошові кредиторські вимоги.

Ліквідація та банкрутство

- податківці мають задіяти всі заходи погашення податкового боргу перед ініціюванням банкрутства;
- «посередник» має право на включення його вимог до реєстру.

Державні закупівлі

- закупівля в одного учасника для Національної поліції;
- скасовано порядок моніторингу державних закупівель.

Галузі і сфери діяльності

Транспортні та експедиторські послуги

- затверджено ліцензійні умови щодо перевезень водним транспортом.

Фінансові послуги

- затверджено Зміни до Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів;
- НБУ внесено зміни до Положення про порядок накладення адміністративних штрафів;
- встановлений договором розмір процентів не може бути збільшений банком в односторонньому порядку;
- податківці розповіли про особливості віднесення банком заборгованості до категорії «безнадійна»;
- Фонд гарантування вкладів фізосіб затвердив зміни до Положення про виведення неплатоспроможного банку з ринку.

Будівництво

- як оцінити ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури.

Земля

- 01.01.2016 р. із ПКУ зникли застереження стосовно необхідності реєстрації договорів оренди землі;
- внесені зміни до Порядку ведення Державного земельного кадастру;
- земельна ділянка, одержана громадянином у період шлюбу в приватну власність є його власністю, а не спільною сумісною власністю подружжя;
- про вилучення земельної ділянки для суспільних потреб;
- спрощення процедури виготовлення проектів землеустрою для відведення земельних ділянок;
- отримання сертифікатів племінних (генетичних) ресурсів відтепер не обов'язок, а право власників таких ресурсів;
- визнано такими, що втратили чинність, постанови КМУ щодо видачі державних актів на землю;
- Держгеокадастр визначив коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель за 2015 рік;

у декларації про готовність до експлуатації об'єкта, збудованого без дозволу на виконання будівельних робіт, має зазначатись кадастровий номер земельної ділянки;

- необроблення орендарем протягом тривалого часу сільськогосподарських земель може призвести до розірвання договору оренди.

Нерухомість

- пільга з ПДФО під час продажу об'єкту нерухомості
- продаж громадською організацією власного об'єкту нерухомості

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті: Политические Известия в Украине

Про автора: Зоряна Козак, експерт Українського центру соціально-правових досліджень, кандидат юридичних наук, доцент ЛНУ ім. Івана Франка.

Стан здоров'я та його вплив на реалізацію права на працю

Правове регулювання медичного огляду працівників та встановлення факту відповідності чи невідповідності їхнього стану здоров'я займаній посаді, виконуваній роботі неодноразово викликав інтерес серед наукових кіл. У переважній частині питання розглядалося у площині його розуміння як юридичного факту виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин [1; 2; 5]. Не зважаючи, що поняття «стан здоров'я» та «медичний огляд» є взаємопов'язаними, проте не тотожними. На відміну від медичного огляду стан здоров'я має декілька правових аспектів. Підтримуємо думку науковців, які стан здоров'я в першу чергу трактують як ознаку, що характеризує правосуб'єктність працівників за трудовим правом [3, с. 152-153; 6, с. 16]. Тому правові наслідки різнитимуться і залежатимуть від визнання стану здоров'я як невід'ємною складовою правосуб'єктності працівника, відповідно реалізації права на працю шляхом укладення трудового договору.

Стан здоров'я працівника є ключовим елементом його правосуб'єктності, зокрема дієздатності, що обумовлено:

– мінімальним віком людини, з настанням якого вона може реалізувати право на працю шляхом укладення трудового договору. Саме з

досягнення певного віку презюмується фізична, психічна та соціальна здатність підлітка виконувати роботу, яка не може зашкодити його здоров'ю, безпеці та моральності,

– роботою, яка вимагає від людини підвищеної фізичної та психічної здатності її виконувати у зв'язку з шкідливим та небезпечними умовами праці чи потребою в особливому доборі.

Як і в першому, так і у другому випадку факт стану здоров'я, який дозволяє людині самостійно виконувати роботу, встановлюється медичним висновком. Загальні принципи та вимоги, що визначають якісні характеристики стану здоров'я (наприклад, вік, з якого можна працювати, вимоги щодо обов'язкових медичних оглядів для робіт, виконання яких допускається лише за наявності медичного висновку про придатність людини виконуваній роботі), повинні встановлюватися законами, а кількісні – підзаконними нормативно-правовими актами, колективними договорами та угодами.

Недотримання вимог щодо стану здоров'я як характерної ознаки правосуб'єктності працівника не породжує трудові правовідносини, оскільки відсутній суб'єкт таких відносин. Відповідно реалізувати право на працю шляхом укладення трудового договору є неможливим. Якщо трудовий договір з тих чи інших причин укладено, що є неправомірним, то такий є повністю недійсним з моменту його укладення.

* Збережено стиль і граматику оригіналу

Чинний Кодекс законів про працю України не містить норм, які б встановлювали підстави та порядок недійсності трудових договорів (виключенням є ст. 9, яка говорить про недійсність лише умов трудового договору, які погіршують становище працівника). З огляду на вказане позитивною рисою Проекту Трудового кодексу України (далі – Проект ТКУ), зареєстрованого 27 грудня 2014 року за № 1658, є встановлення підстав, порядку та наслідків визнання недійсності трудового договору або окремих його умов [4, ст. ст. 46, 47, 105]. Водночас окремі його положення не узгоджуються між собою, наявні прогалини у порядку визнання нечинним трудового договору, що в майбутньому ускладнить реалізацію кодексу на практиці.

Застереження викликають такі системні недоліки Проекту ТКУ, як відсутність розуміння правомірності трудового договору, його недійсності, зокрема і нікчемності. Проект ТКУ містить два відкритих переліки випадків, за наявності яких трудовий договір вважається недійсним – ч. 1 та ч. 2 ст. 46. Вони відрізняються тим, що у ч. 2 ст. 46 суд визнано суб'єктом, повноважним ухвалювати рішення щодо недійсності трудового договору, а ч. 1 такого суб'єкта не передбачає. Можна здогадуватися чи припустити, що таким міг би бути законодавець. Цю неузгодженість доцільно усунути, встановивши у ч. 1 перелік випадків визнання трудового договору нікчемним. Нікчемність за цих умов визнається законодавцем і не потребує будь-якого рішення жодного з інших державних органів, у т.ч. і суду. Навпаки, з метою захисту прав та інтересів зацікавлених осіб можна надати право на визнання судом нікчемного трудового договору дійсним.

Запровадження поняття та визначення випадків нікчемності трудового договору у Проект ТКУ повинно відбуватися у прив'язці до розуміння його правової природи як підстави виникнення трудових правовідносин та однієї з форм реалізації права на працю. Однією з таких підстав є відсутність в особи правосуб'єктності через стан її здоров'я, але у Проекті ТКУ вона відсутня.

Проект ТКУ серед підстав визнання договору не чинним передбачив визнання особи в установленому порядку недієздатною. Проте її не можна ототожнювати з відсутністю правосуб'єктності через стан її здоров'я. По-перше, будь-яке розуміння недієздатності за трудовим правом у чинному кодексі та проекті відсутнє. По-друге, звернувшись за аналогією до Цивільного кодексу України, недієздатність фізичної особи спричинюється хронічним, стійким психічним розладом, в наслідок чого людина не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними (ст. 39). Тобто недієздатність спричинена неспроможністю людини свідомо набувати прав та обов'язків.

Викликають застереження положення Проекту ТКУ щодо правових наслідків недійсності трудового договору. Згідно з ч. 2 ст. 47 недійсність трудового договору в цілому може бути підставою для припинення трудових відносин, якщо неможливо усунути умови, що спричинили недійсність трудового договору, та продовжити трудові відносини згідно з вимогами закону. Сам порядок конкретизовано у ст. 105, присвяченій припиненню трудових відносин у разі порушення правил прийняття на роботу.

Автори Проекту ТКУ припустилися логічної помилки, ототожнивши два різні випадки – прийняття на роботу особи, яка згідно із законодавством не мала права її виконувати, та порушення правил прийняття на роботу. У першому випадку мова йде про де-факто і де-юре відсутність трудових правовідносин, у другому – про наявність трудових правовідносин, але порушення юридичного порядку їх оформлення.

Зазначений підхід суперечить суті трудового договору як підстави виникнення трудових правовідносин. Яким чином можна продовжити існування того, чого не існувало і не існує. Відсутність правосуб'єктності через стан здоров'я не породжує жодних трудових відносин. Їх не можливо припинити, бо вони не виникли. Правовим наслідком за таких умов є визнання трудового договору нікчемним і двостороння реституція його сторін зі збереженням за останніми відшкодування за

виконану роботу, надану послугу та заподіяну шкоду (<http://izvestia.kiev.ua/blog/show/83971>). – 2016. – 25.01).

***

Блог на сайті: UBR.ua

Про автора: Приймак Светлана

Срок исковой давности в предъявлении требований к поручителю от банка

Новая позиция Верховного Суда в отношении задолженности по кредитам с учётом срока исковой давности в предъявлении требований к поручителю.

В конце декабря 2015 года Верховным Судом Украины была сформирована новая правовая позиция по делу № 6-436цс15. Судебной палатой по гражданским делам был рассмотрен иск, в основе которого лежала задолженность по кредиту. В ходе слушания судьи Верховного Суда Украины смогли сформулировать правовую позицию относительно того, каким может быть срок исковой давности в предъявлении требований к поручителю от банка.

Если финансовая организация, выдававшая кредит, предъявляет иск поручителю спустя более, чем полгода, после того, как наступило время для исполнения им своего обязательства перед ней, согласно статье 559 Гражданского кодекса, договор поручительства прекращает свое действие. Ежемесячные выплаты по кредиту, выходящие за предел этого срока, прекращаются.

В рассмотренном 23 декабря 2015 года деле были следующие обстоятельства:

Истец предъявил свои требования в суде к ответчику (поручителю) в начале апреля 2014-го года, тогда как срок, который был определен кредитным договором в отношении исполнения основного обязательства, относился к концу января 2011-го. Полугодовой срок, в течение которого действовало поручительство, начинал исчисляться с 21 января 2011-го года.

Следует обратить внимание на то, что в статье 261 ГК Украины указано, что течение исковой давности начинается со дня, когда лицо узнало или могло узнать о нарушении

своего права или о лице, которое его нарушило. По обязательствам с определенным сроком исполнения течение исковой давности начинается по истечении срока исполнения. По обязательствам, срок исполнения которых не определен либо определен моментом востребования, течение исковой давности начинается со дня, когда у кредитора возникает право предъявить требование об исполнении обязательства.

На основании статьи 261 ГК, которая определяет вопросы, связанные со сроками давности, и основании статьи 559 ГК, которая регулирует сроки исковых требований, предъявляемых к поручителю, суд пришел к выводу, что предъявление претензий к поручителю в отношении задолженности по кредитному обязательству неправомерно, так как срок исковой давности и срок действия поручительства давно прошел (<http://blog.ubr.ua/pravo/crok-iskovoi-davnosti-v-predjavlenii-trebovanii-k-poruchitelu-ot-banka-12817>). – 2016. – 21.01).

***

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Олег Недава, народний депутат України

Як зупинити деградацію управління у природоохоронній сфері

Вирубання лісів, безконтрольне добування природних ресурсів, знищення родючих ґрунтів, забруднення природного середовища наближають нашу країну до екологічної катастрофи. Смертність немовлят віком до року в Україні є однією з найвищих у світі. Кризовий стан довкілля та пов'язаний з цим чинником вплив на здоров'я населення становить загрозу національній безпеці України.

Але для політичної еліти України проблеми збалансованого природокористування, екологічної безпеки та збереження природи не є пріоритетними. Щоб це зрозуміти, достатньо поглянути на нашу «делегацію», яка в грудні минулого року відвідала міжнародну конференцію з питань клімату в Парижі. Забігаючи наперед зауважу, що це був дуже

важливий захід – участь у цьому саміті взяли майже 200 країн. Угода, проведена в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату – це історична подія, всі країни-члени ООН взяли на себе низку зобов'язань щодо запобігання зміні клімату. І мова йде не про тимчасові заходи, бо впровадження такої політики – мета наступних десятиліть в глобальному масштабі. Так от, коли я приїхав на саміт, то був шокований. Делегація України налічувала... шість чоловік! Для порівняння – від Китаю було чотири сотні делегатів. Від нас разом з Президентом приїхав виконуючий обов'язки міністра Сергій Курикін. Петро Порошенко блискуче виступив, розповів про проблеми і перспективи на засадах збалансованого розвитку, говорив про Донбас. А от у нашого «галузевого» т.в.о. міністра Курикіна цікавість до події скінчилася разом із промовою Порошенка. Він поїхав одразу після його виступу і українська делегація цілий тиждень була без голови. В той час, як щодня одночасно відбувалося більше двадцяти важливих заходів! До фахівців, які представляли Україну, питань нема. Завдяки втручання комітету Верховної Ради з питань екологічної політики, делегація України була посилена і працювала день і ніч. Але участь у таких заходах потребує ретельної підготовки та організації на зовсім другому рівні. Тільки тоді ми на рівних можемо вирішувати дуже важливі питання екології як для України, так і для всього світу.

Як сьогодні міністерство екології вирішує проблеми хоча б нашої держави, не кажучи вже про участь у світових глобальних програмах? Кадрова політика, що ґрунтується лише на врахуванні політичної приналежності кандидатів (політичне квотування), призвела до вимивання фахівців із системи державного управління у сфері охорони довкілля. Керівники Міністерства екології та природних ресурсів України дуже часто зовсім не мають досвіду природоохоронної роботи, а їхня ціннісна орієнтація взагалі не пов'язана зі збереженням довкілля. До цього часу від Міністерства екології та природних ресурсів України до Верховної Ради не подано жодного законопроекту, який би стосувався імплементації природоохоронних

директив та регламентів Європейського Союзу, які нам треба впроваджувати відповідно до Угоди про асоціацію! Навіть так звані «кіотські» гроші, отримані від продажу квот, ми частково повинні повернути японцям – бо, бачте, не використали їх! Згідно із японським законодавством, ми мали використати отримані кошти до березня 2016-го року. А зараз близько 1,5 млрд грн. підлягають поверненню Японії, оскільки ми ними не скористалися. Відповідне розпорядження Кабінету міністрів України про повернення коштів від 16 грудня вже вступило у дію.

Треба зазначити, що сьогодні державне управління в сфері охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів є малоефективним. Після впровадження в Україні у 2010–2013 роках так званої «адміністративної реформи», істотно змінилася структура та повноваження центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. Була ліквідована Державна служба заповідної справи, згорнуто роботу структур, які забезпечували міжвідомчу координацію, наприклад, Урядові комітети, Міжвідомчі комісії, Міжвідомчі робочі групи та інше. Відсутність на інституційному рівні структур, відповідальних за інтеграцію екологічної політики, створило загрозу невиконання або неналежного виконання Стратегії державної екологічної політики до 2020 року та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища до 2015 року. Територіальні органи Мінприроди були також ліквідовані, що унеможливило реалізацію державної екологічної політики на регіональному рівні і розв'язало руки місцевим «князькам» для хижацького використання та привласнення природних ресурсів. В Україні набрала силу лобістська практика бізнесових структур, спрямована лише на те, щоб зменшити кількість природоохоронних вимог для своєї діяльності.

Для того, щоб зупинити процеси деградації системи державного управління у сфері охорони довкілля, необхідно розпочати комплексне реформування всієї природоохоронної галузі.

Основними його напрямками мають бути інтеграція екологічної політики в місцеві, регіональні та галузеві політики, виконання зобов'язань у рамках багатосторонніх угод з охорони довкілля та ощадливе використання природних ресурсів відповідно до цілей збалансованого розвитку, інституційні реформи, перерозподіл повноважень між центральними органами виконавчої влади та місцевими громадами. Таке реформування стосується не лише законодавства, хоча це ключове для парламенту питання. Це стосується структури побудови всієї природоохоронної галузі, а саме розподілу функцій. Сьогодні екологічну політику, тобто законодавство, нормативні акти і стандарти розробляє той же орган, на який покладено і контролюючи функції – видача ліцензій на поводження з небезпечними відходами і видобування корисних копалин. В підпорядкуванні у міністерства знаходиться Державна екологічна інспекція, яка або перевіряє, або ні. Таке поєднання функцій політики, контролю і господарювання створює корупційні можливості для використання природних ресурсів не в інтересах народу України.

Потрібно розмежування сфери дії екологічної політики, державного контролю та господарської діяльності, оскільки при цьому зменшується вірогідність розвитку корупційної складової. Питання екологічної політики та формування стратегії збалансованого розвитку мають бути виключно в компетенції Міністерства як центрального органу виконавчої влади. Всі контрольні функції за використанням природних ресурсів слід об'єднати в одну природоохоронну. І нарешті, функція господарювання має бути розділена між окремими державними структурами: НАК «Ліси України», НАК «Води України», НАК «Земельні ресурси України», НАК «Корисні копалини України», тоді ці структури зможуть нарівні з іншими брати участь у тендерах, сплачувати податки та будуть підпадати під контроль загальної природоохоронної інспекції. А створення Державної природоохоронної інспекції України дозволить забезпечити загальний державний контроль за дотриманням

екологічного законодавства у сфері охорони довкілля та використанням природних ресурсів, уникнути розпорошення функції екологічного інспектування між різними центральними органами виконавчої влади. Взагалі, створення нових державних агентств і перерозподіл повноважень існуючих центральних органів виконавчої влади необхідні для виконання актуальних інтегрованих природоохоронних функцій. Зокрема, доцільно створити Державне агентство природоохоронних територій, Державне агентство поводження з відходами, Державне агентство техногенної та екологічної безпеки. Зважаючи на всесвітню занепокоєність негативними наслідками змін клімату та їхнім впливом на Україну, необхідно створити Державне агентство з адаптації до змін клімату та передати йому функції ліквідованого Агентства екологічних інвестицій. Україна має зобов'язання перед світовою спільнотою зменшити кількість викидів парникових газів, для чого необхідна модернізація промислових потужностей, залучення інвестицій та підвищення енергоефективності у житловому і виробничому секторах. Треба почати використовувати енергоефективні, енергозберігаючі технології, які зменшать викиди у навколишнє середовище.

Важливою складовою реформування природоохоронної галузі є економічні механізми природокористування. Всі європейські директиви спираються на принцип «забруднювач платить» (polluter pays principle), згідно з яким той, хто забруднює, відшкодовує збитки, завдані довкіллю. У будь-якій сфері промисловості має бути створений фонд відшкодування негативних наслідків довкіллю. Під час розроблення кар'єрів слід відразу закласти кошти на рекультивацію земель, у разі будівництва атомної електростанції – на виведення її з експлуатації. Також необхідно забезпечити економічні преференції підприємцям, які ощадливо використовують природні ресурси. В європейських країнах давно запроваджено принцип підтримки екологічно дружнього бізнесу, наприклад надання «податкових канікул» чи здешевлених кредитів. Якщо підприємство заощадило

1000 кВт електроенергії, наступні 1000 кВт воно сплачує за нижчою ціною. Крім цього, зменшення економічного навантаження на підприємства приваблює інвестиції, які в умовах воєнних дій та економічної кризи є вкрай необхідними.

Таке розділення повноважень, на мою думку, надасть можливість збудувати нову інтегровану систему управління та уникнути корупційних схем. Метою цього реформування має бути покращення стану довкілля та кардинальна зміна ставлення до екологічних проблем. Крім того, розподіливши функції, ми уникнемо не тільки корупційних схем, а й ігнорування на державному рівні реальних проблем, які є сьогодні у природоохоронній галузі. Тому що сьогоднішня «екологічна» структура, зі змішаними функціями не в стані розробляти та втілювати повноцінні, довготривалі програми зі збереження довкілля. В свою чергу саме такі програми – це те, що стосується кожного українця, бо великою часткою таких програм є також енергозберігаючі технології, за рахунок яких вже сьогодні кожна родина могла б значно економити на зростаючих тарифах ЖКГ, мати теплу оселю, дихати чистим повітрям, пити незабруднену воду та вживати здорову їжу. В цьому питанні дуже позитивно виглядає реакція міжнародної спільноти, яка готова надати Україні необхідну допомогу. Але перед тим, як просити допомоги, треба зрозуміти, чи може та державна система, яка займається питаннями екології сьогодні в Україні, впоратися із поставленими завданнями? Я не просто так згадав нашу «делегацію» на міжнародному саміті, та проекти законів, які суперечать чинному природоохоронному законодавству і не відповідають європейським стандартам. Отже відповідь очевидна, що ні. Попереду ще довгий шлях наближення національної системи охорони довкілля до європейської відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, створення нової моделі інтегрованого управління природними ресурсами відповідно до вимог законодавства Європейського союзу. Лише впровадження цих засад за участі інститутів громадянського суспільства, органів влади

на національному та місцевому рівнях, науки і екологічно дружнього бізнесу забезпечить здорове навколишнє середовище та сприятиме виконанню міжнародних зобов'язань.

Звісно, що сьогодні в країні дуже багато проблем. І за важким та трагічним сьогоднішнім, в боротьбі за існування держави, боротьбі за банальне виживання в складній економічній ситуації, дещо випускається із виду. І в той час, коли до реформування інших державних інституцій прикута увага як суспільства, так і ЗМІ, реформування природоохоронної галузі залишається за лаштунками «цікавості та важливості». Але треба розуміти, що те, на що ми сьогодні заплющуємо очі, вважаючи «другорядним» – це бомба уповільненої дії. І насамперед – для самої України (http://blogs.lb.ua/oleh_nedava/325978_yak_zupiniti_degradatsiyu_upravlinnya.html). – 2016. – 20.01).

***

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Кирилл Сазонов, політолог, журналіст, блогер

Статус Донбасса определит народ Украины

Украинский премьер Арсений Яценюк заявил, что принимать изменения в Конституцию нужно только после того, как народ выскажется по этому вопросу. Не президент, не депутаты, не узкий круг политиков, а весь народ. «Настало время, чтобы украинский народ сказал свое слово, какой должна быть новая украинская Конституция в новой европейской Украине. Никто, кроме народа Украины, не имеет права определять, каким будет Основной закон», – сказал Яценюк.

На Банковой состояние паники. Таких резких движений от премьера никто не ждал. Но, если быть честными, ведь это правильно. Конституция это не удобный инструмент на один день, это правила игры для всех и надолго. Договориться в узком кругу, согласовать с Москвой и Берлином, проголосовать и поставит украинцев в известность – как минимум не честно. Это наша страна. Президенты и депутаты меняются, так что

важнейшие вопросы должны принимать мы. И те, кого мы выбрали, должны выполнять наши решения. А не наоборот, как некоторым кажется.

В настоящий момент в Верховной Раде нет трехсот голосов за внесение изменений в Конституцию. И собирать их путем договорняков нельзя. Потому что мы рискуем придти к ситуации, когда боевики будут получать статус участников боевых действий, а мы будем выплачивать им пенсии. Можно принимать такое решение, не спросив нас? Конечно можно. Вообще можно делать что угодно, не спрашивая народ. Есть один богатый человек в Ростове, он знает в этом толк и может поделиться опытом. Украинский народ на Майдане доказал свое право принимать ключевые решения. Отстоял это право. И заплатил за это очень дорого. Украинцы это право не отдадут никому, даже не сомневайтесь.

Нужен ли Донбассу Особый статус? Нужен ли Украине Донбасс с особым статусом? В этих спорах сломано много копий, но единого мнения пока нет. На самом деле, ответ на сложный вопрос лучше всего помогают найти не друзья, а враги. Если в ответ на наши решения в Кремле закатывают истерику, а Партия регионов ругается в Верховной Раде – мы все делаем правильно. Если наоборот – в Москве всеми силами продавливают особый статус для Донбасса, а кто-то в парламенте это поддерживает – мы рискуем оказаться в ловушке. Все просто. Но это мое, частное мнение. Дорогие политики, хотите получить честное решение? Спросите у народа. Оно может вам не понравиться. Но тогда вам нужен другой народ и другая страна (http://blogs.lb.ua/kirill_sazonov/326285_status_donbassa_opredelit_narod.html). – 2016. – 25.01).

***

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Борис Кушнірук, економіст

Про досягнення та провали 2015 року та завдання на 2016 рік

2015 рік був важким роком для нашої країни. Розпочинався він новою хвилею російської

військової агресії на Донбасі. Це, значною мірою, спровокувало паніку на валютному ринку та подальше значне курсове та інфляційне знецінення гривні. Внаслідок цього в першому кварталі спостерігалось значне падіння української економіки.

Російські можновладці не приховували сподівань, що економічні проблеми викличуть соціальний вибух в Україні. Але вони недооцінили мудрість українського народу. Українці хоча незадоволені темпом та якістю реформ, набралися терпіння та намагаються не підігравати тим, хто хотів би занурити України в політичний та соціальний хаос.

При цьому багато хто не усвідомлює, що реформи, які здійснюються в країні, не можуть в принципі дати негайного ефекту. Будь-які урядові реформи (необов'язково, до речі, правильні) принесуть свої гарні чи погані плоди згодом – за півтора, два роки. А наслідки деяких реформ, наприклад, в сфері пенсійного забезпечення чи децентралізації влади, можна буде відчутти лише за 10-15 років.

Можновладці всі роки незалежності багато говорили про реформи, але, насправді, переважно це була лише їх імітація. Їх кроки призводили лише до збагачення надзвичайно малої частини населення та подальшого зубожіння переважної частини громадян. Лише, починаючи з 2015 року, можна казати, що реформи таки почали здійснювати. Зараз важливо усвідомлювати, що робиться правильного та корисного, а що доведеться ще робити.

Так людина, що багато років нехтувала власним здоров'ям та має хронічні недуги, не може швидко видужати. На це потрібно правильне лікування, час та витримка. Всі розуміють, що дивовижних пігулок, які би дозволиливилікувати тяжкі хронічні недуги за лічені дні, не існує.

Впевнений, багато з того, що робиться розумного зараз, вже починаючи з другої половини 2016 року, обов'язково почне приносити перші позитивні результати. Ми накопичуємо кількість позитивних змін, які обов'язково принесуть нову якість нашої країни.

Рухаємося в правильному напрямку

Найбільше правильних кроків урядом та парламентом було здійснено в питаннях прозорості функціонування всіх суспільних відносин. А прозорість – це обов'язкова передумова для успішних реформ.

Так, протягом 2014-2015 роки були відкриті реєстри нерухомості, відкритою стала інформація про реальних власників банків, створено портал використання публічних коштів, який вже відвідували більше 350 тис разів, почався процес відкриття інформації про доходи та видатки державних службовців.

Почався, хоча і надто повільно, процес скорочення державних функцій, були ліквідовані певні державні інституції, скасовані вимоги щодо тих чи інших довідок, ліцензій, сертифікатів та інших дозвільних документів.

Почали здійснювати непопулярні, але вкрай необхідні кроки зі встановлення цін на газ, електроенергію та тепло на обґрунтованому рівні.

Відбувається перехід від занижених цін і дотацій виробників цих послуг до обґрунтованих цін на них та системи прямого цільового субсидування малозабезпечених верств населення. Це прибирає можливості для корупції в енергетичній сфері та створює стимули для енергозбереження.

Слід нагадати, що саме в Україні найбільш неефективно використовуються енергоресурси. По цьому показнику ми займаємо сумнівне перше місце в світі.

Кроки зі встановлення обґрунтованих тарифів дозволили вивести діяльність НАК «Нафтогаз» на беззбитковий рівень. Хоча за період з 2009 по 2015 рік ми витратили сотні мільярдів гривень на дотування цієї структури.

До речі, завдячуючи діям менеджменту цієї компанії, спрямованим на диверсифікації джерел постачань газу, ми вперше за роки української незалежності, по суті, злізли з російської газової голки. Хоча саме така залежність була джерелом величезної корупції та свідомої зради національних інтересів.

Уряду вдалось провести реструктуризацію зовнішньої заборгованості, що зняло всі питання про неконтрольований дефолт України,

з відповідним непередбачуваним падінням курсу гривні та зниженням доходів українських громадян. Це також дозволило стабілізувати ситуацію з державними фінансами.

Національний банк завершує очистку банківської системи від десятків банків-мерців, які щонайменше останні шість-сім років перебували в стані фактичного банкрутства. Також без зайвих питань позбавляються ліцензій банки, використовуваних для проведення незаконних операцій.

Це те, що зобов'язані були робити і чого не робили, щонайменше останні 10 років.

Ліквідація цих банків створює передумови для стабілізації банківської системи, відновлення до віри до неї та зростання обсягів кредитування суб'єктів господарювання, без чого неможливо забезпечити зростання економіки.

До позитивів 2015 року, також, слід віднести реформи правоохоронної системи – формування Антикорупційного бюро і Антикорупційної прокуратури, дорожньої поліції з реальним конкурсним відбором в неї, позбавлення органів прокуратури функцій слідства та загального нагляду.

Це, поза сумнівом, створює передумови для істотних змін в правоохоронній системі країни, знижуючи її надзвичайну корумпованість. Хоча в той же час слід визнати, що, незважаючи на скорочення функцій і штатів, органи прокуратури залишаються одним з найодіозніших заповідників корупції в Україні.

Одне з найважливіших завдань на 2016 рік – це реформа судової системи з тотальною люстрацією практично всіх суддів. Надзвичайна корумпованість судової системи підриватиме всі зусилля по боротьбі з корупцією, покарання тих, хто здійснював злочини, як за часів Януковича, так і за часів нинішньої влади.

Наступним важливим завданням є створення єдиного загальнонаціонального відкритого електронного реєстру отримувачів соціальних пільг та соціальних трансфертів. Відсутність такого реєстру створює можливості для величезних зловживань в цій сфері, призводить до виплат мільярдів гривень тим, хто не повинен отримувати соціальну допомогу з боку держави.

На жаль, створення подібного реєстру, по суті, було відверто заблоковано в 2015 році.

Потребує кардинальних змін система соціального страхування. В існуючому вигляді вона лише призводить до величезної корупції, «тінізації» діяльності представників малого бізнесу. Механічне зменшення ставки ЄСВ без реформи системи соціального страхування не зменшить «тінізацію» зарплат у представників малого бізнесу, натомість створює надзвичайний додатковий тиск на державний бюджет.

При цьому відсутність реформ в сфері соціального страхування значною мірою блокує реформу податкової системи.

На жаль, 2015 рік був втрачений для реформ сфери соціального страхування та податкової системи. Це стає одним з найважливіших завдань уряду та народних депутатів на 2016 рік.

На додачу слід згадати про необхідність впровадження обов'язкового, але недержавного медичного страхування. Це має бути поєднано з реформою медичної системи, автономізацією діяльності лікарських установ, кардинальною зміною принципів бюджетного фінансування медичної сфери, коли бюджетні кошти йдуть за пацієнтом.

Необхідно продовжувати реформи по децентралізації влади. Лише передача органам самоврядування населених пунктів значної частини повноважень, з наданням їм відповідних гарантованих фінансових ресурсів, дозволить зробити владу по-справжньому відповідальною перед громадянами та залежною від них.

Ще одне принципове завдання на 2016 рік – це проведення масової приватизації державних та комунальних підприємств. Практично жодне подібне підприємство не дає користі державі, натомість є джерелом корупції та збагачення для багатіїв і можновладців в центрі та на місцях.

Недарма, саме навколо діяльності державних та комунальних підприємств було стільки корупційних скандалів в 2015 році.

Зменшуємо кількість державних та комунальних підприємств – зменшуємо чисельність корупційних метастаз в тілі української держави.

Залишитися в державній власності мають лише ті стратегічні підприємства, що забезпечують національну енергетичну та збройну безпеку України. Всі інші підприємства мають бути приватизовані або віддані в довгострокову концесію.

Слід також згадати про необхідні кроки уряду по стимулювання заходів з енергозбереження. З одного боку, були підняті тарифи на тепло, газ, електроенергію, з іншого – існуючі державні програми підтримки заходів з енергозбереження недостатні, неефективні та лише породжують корупцію та зловживання.

Держава, піднявши тарифи на енергоносії, не дала громадянам інструментів податкового та кредитного сприяння для здійснення заходів з енергозбереження.

На жаль, очікування щодо рішучості та послідовності реформ з боку уряду багато в чому в 2015 році не виправдалися. Але це не повинно сприйматися як вселенська катастрофа. Потрібно лише чіткіше уявляти, що має робитися в 2016 році, та чого суспільство повинно вимагати від української влади (http://blogs.lb.ua/borys_kushniruk/326289_pro_dosyagnennya_provali_2015_roku.html). – 2016. – 25.01).

***

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Юрій Ганущак, директор Інституту розвитку територій

Ще раз доступно про децентралізацію, префектів, особливості місцевого самоврядування в окремих районах Донбасу

Спочатку була концепція. Концепція змін до Конституції, розроблена в Мінрегіоні ще в далекому 2009 році і реанімована уже в 2014, коли віце-прем'єром був Володимир Гройсман. Потім текст підлягав конституційному обрамленню експертною групою при Реанімаційному Пакеті реформ, в яку входили кращі конституціоналісти України. Між якими, між іншим, є інколи непрості відносини, але заради Справи, вони вирішили терпіти присутність один одного за одним столом. Дехто зі знаних науковців, щоправда, відмовився від

роботи в групі, що не заважає їм зараз активно критикувати зміни до Конституції. Як на мене, дещо не коректно, але це, мабуть, наші українські традиції.

Пані Сироїд також запрошували брати участь в роботі групи, але посада віце-спікера, мабуть, занадто обтяжлива, щоб знайти час для «посиденьок». Проект, напрацьований групою, практично став основою для підготовки змін до Конституції для Конституційної комісії. В роботі експертної групи, кістяк якої становили все ті ж фахівці, Оксана Іванівна знову відмовилась брати участь, хоча з огляду на значимість завдання, це мало б стати пріоритетом для посадової особи парламенту, яка претендує на роль фахівця в такій специфічній сфері, як територіальна організація влади. Хоча й слідувала за проміжними версіями документу, що згодом відобразилось у власному варіанті змін, опублікованому на її особистій сторінці у Facebook.

Варіанті, де є право парламенту припиняти повноваження місцевої ради за поданням уряду «у випадку грубого порушення Конституції та законів України», де пропонується особливий статус не окремих міст, як в нинішній Конституції, і що вилучається проектом від Президента, а цілих адміністративно-територіальних одиниць, щоб не бавитись окремо з приєднанням міст для утворення якоїсь пристойної подоби міні-держави. Але чомусь заступник Голови Верховної Ради України про цей проект в своїй статті в ДТ від 22 січня 2016 року з промовистою назвою «Брехня» не згадує. Фактичне самоусунення від спільної роботи над текстом змін мало далекоглядні політичні плани – відстороненість від розробленого документу для можливості його торпедування, навіть якби він був ідеальним. Адже це піднімає рейтинги політичній силі, яка отримала таким чином ніби-то перемогу над главою держави. Чи над країною в цілому? Зрештою, текст, поданий Президентом, відображав в цілому напрацювання експертної групи, за винятком хіба що Перехідних положень, які в основному відпрацьовувались в Адміністрації Президента. І які зараз найбільше критикуються.

А далі було роздмухування ситуації, гіперболізація неіснуючих ризиків, і всі

інші звичні для політиків інсинуації в період передвиборної кампанії. Найбільшої критики зазнав п.18 Перехідних положень, де йдеться про особливості здійснення місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей. Позиція, яка вразлива на емоційному рівні, але цілком пояснюється на експертному. Хоча б через те, що статус військово-цивільних адміністрацій на звільнених територіях цих східних областей України потрібно ввести в конституційне русло. І оскільки в названому пункті змін до Конституції не уточнюється, про які території йдеться – окуповані фактично російською армією, чи хоч і контрольовані українською, але серйозно заражені російською пропагандою, це дає свободу маневрів для української держави навіть з огляду на Мінські домовленості. Зрештою, мистецтво справжнього політика полягає в перетворенні проблем у можливості. Поведінка ж політикана – в паразитуванні на труднощах, викликаних агресією потужного ворога, для того, щоб отримати жалюгідні декілька додаткових відсотків у рейтингу партії.

Зрештою, аналіз статті пані Оксани «Ще раз про особливості «особливостей самоврядування» досить ґрунтовно зроблений доктором філософських наук Олексієм Паничем. В експертному форматі, не дивлячись на стиль статті самої Оксани Сироїд, що більше нагадував передвиборну пропаганду, ніж ретельний аналіз недоліків вказаного положення проекту Конституції.

Але повернемося до останньої публікації в шанованому мислячим суспільством тижневику. Специфічність конституційного процесу передбачає досить жорсткі процедури і обмеження в проходженні змін до Основного закону, які позбавляють можливостей депутатів вносити правки до тексту, вже поданому ініціатором змін, в даному випадку, Президентом України. Тому значення роботи експертної групи, в якій, нагадує, заступник Голови Верховної Ради України Оксана Сироїд відмовилась брати участь, важко переоцінити. Адже саме там обговорювались можливі варіанти побудови інститутів влади та їх взаємодії, які зараз критикуються.

Отже, по суті аргументів пані Оксани Сироїд, залишаючи емоційні та популістські нюанси, як неодмінний атрибут політика, що представляє молоду та амбітну партію.

«Відповідно до запропонованих змін до Конституції, органи місцевого самоврядування не отримують нічого понад те, що в них і так було. Нічого, крім нумерації обмежених державою повноважень. Ось така пронумерована брехня.»

Йдеться про зміни до статті 143, які встановлюють функціональні повноваження ради громади. Причому подається перелік лише основних повноважень, які не можуть бути передані до вищих рівнів – обласного та районного. І цей перелік не виключний, може бути розширений законом, на відміну від нинішньої редакції Конституції. Так от перша неточність від пані Сироїд.

«Якби гасло «ми нарешті передаємо всі повноваження на місця» було правдивим, то нова редакція статті 143 читалася б так: «Громада безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, згідно з принципом субсидіарності та на основі Конституції України і законів України, здійснює повноваження, не віднесені до повноважень органів державної влади, органів місцевого самоврядування району і області». Це, власне, і є відображенням принципу субсидіарності».

Насправді принцип субсидіарності, який, до речі, згадується в тексті змін до Конституції, означає спосіб розмежування повноважень між рівнями влади (також і територіальними органами виконавчої влади, а не тільки органами місцевого самоврядування) за формулою – передавати повноваження найнижче, де ще можна забезпечити відповідну якість надання суспільних послуг. Хоча заради справедливості формулювання щодо визначення сфери повноважень територіальної громади могло б бути прийняте, якби не обмеження, визначені ч.2. Ст. 19 Конституції, яка встановлює, що «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та й спосіб, які передбачені Конституцією та законами України». Що суперечить запропонованій пропозиції змін до

Конституції. Однак цей принцип закладений в проєкті нової редакції закону про місцеве самоврядування в Україні, де визначаються сфери компетенції місцевого самоврядування громад і зазначається, що якщо іншого не встановлено законом, то спосіб реалізації повноважень визначається органом місцевого самоврядування громади.

«Все, що ми отримали як пропозицію, – нова редакція статті 142, згідно з якою «матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є: 1) земля, ... що є у комунальній власності територіальної громади».

Знову пересмикування. Пані Сироїд забуває згадати крім 142 ще й ч. 2 ст. 133 статті, яка формулюється наступним чином: «Територія України поділена на громади». Це фактично визнання повсюдності місцевого самоврядування. Чого немає в нинішній Конституції, відповідно до якої «місцеве самоврядування є правом територіальних громад – жителів села, чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення.» Тобто самоврядування наразі конституційно обмежується саме поселеннями, що і породжує питання щодо власності на землі публічної власності за межами поселень. Яке може бути вирішено якраз змінами до Конституції. До речі, пані віце-спікер в статті 143 чомусь пропонує залишити в силі існуючу редакцію основи місцевого самоврядування, а саме «Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності», тобто визначення сфери юрисдикції місцевого самоврядування в межах поселення. Якийсь когнітивний дисонанс.

«Тим часом запропоновані зміни до Конституції нам кажуть: «Адміністративно-територіальний устрій України ґрунтується на засадах... децентралізації влади...» Експерти звертали увагу голови конституційної комісії на таку недолугість. Однак почуті не були. Знову ж таки, що взяло гору: некомпетентність

чи лихі наміри? Можливо, хтось наміряється децентралізувати функції парламенту і судів? Можливо, для окупованих «окремих районів Донецької та Луганської областей»? Чи, може, просто хтось за загальною фразою хоче приховати той факт, що децентралізація виконавчої влади як така у змінах до Конституції не передбачається?»

Тепер оригінал. «Адміністративно-територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, децентралізації влади, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування, сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій». Децентралізація влади є одним з компонентів формування ефективного адміністративно-територіального устрою, який передбачає створення саме спроможних адміністративно-територіальних одиниць. А от «децентралізації виконавчої влади» таки не передбачається, оскільки це юридично некоректно. Щодо виконавчої влади можна говорити тільки про деконцентрацію, але це не є предметом регулювання в Конституції. Будемо вважати це опискою віце-спікера.

І нарешті, головний козир одного з керівників «Самопоміч» – порядок призначення та звільнення префекта. За її версією, це має бути виключно уряд. Дійсно, в ряді країн саме така схема і застосовується. Але не у Франції, де таки Президент призначає префекта за поданням уряду. Але пані Сироїд це вважає виключенням, оскільки «президент Франції очолює виконавчу владу Французької Республіки». Знову неточність – Президент Франції, згідно із статтею 5 Конституції Французької Республіки «слідкує за дотриманням Конституції, забезпечує, своїм арбітражем функціонування публічних влад та продовжуваність держави» Президент дійсно головує на засіданні уряду, але останній очолює таки прем'єр. І саме він відповідає за виконавчу владу, що найяскравіше проявляється під час т.з. «співжиття», коли прем'єр та президент представляють різні політичні сили.

Але повернемося до суттєвого повноваження префекта – контролю за законністю актів органів місцевого самоврядування. Оксана Сироїд пропонує, щоб це здійснювала політична особа, підпорядкована уряду. Як це є у Польщі, де органи місцевого самоврядування часто скаржаться на не завжди об'єктивний підхід воєводи, якщо він представляє іншу політичну силу. А в Україні, де слабка політична культура, представник уряду дійсно стане тероризувати органи місцевого самоврядування з іншою політичною окрасою. Чи як висловлюється пані Сироїд «узурпувати владу». І французи не дарма зробили таку на перший погляд, громіздку форму номінації префекта. Адже він носить два кашкети – уряду – для забезпечення його політики, та президента – для забезпечення законності, гарантом якої є саме глава держави. І в цьому полягає одна з ознак децентралізації – жорстке розмежування виконавчої влади та місцевого самоврядування. Маючи досвід зловживань з боку різних інститутів влади в Україні, розробники змін до Конституції зазначили типи актів префекта, які можуть бути скасовані главою держави, а які – урядом. Так от акти, які стосуються контролю за органами місцевого самоврядування є в прерогативі Президента, а от ті, які стосуються територіальних органів виконавчої влади – прем'єра. Законопроектом «Про префекта» передбачається, що префект – кар'єрний службовець, який проходить складні процедури номінації, забезпечується його вишкіл, аполітичність, ротацію, інші запобіжники проти політичних та корупційних впливів. Законопроект був презентований в профільному комітеті, шкода, що віце-спікер з ним не ознайомилась.

Хоча їй цікаво, «де ми знайдемо стільки префектів-конституціоналістів, які будуть спроможні оцінювати конституційність рішень органів місцевого самоврядування, якщо не можемо нашкребти конституціоналістів для Конституційного суду?». Тобто у Франції, Польщі та ще в півтора десятках країнах Європи, де функції контролю за законністю (а не тільки конституційністю) закріплені за представником держави, людей з відповідною кваліфікацією

зможли знайти, а в Україні – ні. В країні, де понад півтора десятки тисяч прокурорів, які донедавна здійснювали загальний нагляд за законністю, та сотні вишів, що штампують юристів, не можна буде селекціонувати лише сотню чесних та кваліфікованих претендентів на посаду префекта?

«Тобто ходять по району префект-конституціоналіст і зупиняє рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх неконституційності. Потім, звісно, звертається до суду. Але то вже інша історія.»

Якось примітивно, як на віце-спікера, що пише для солідного аналітичного тижневика. Процедури доведення актів до відома контролюючих органів давно відпрацьовані і відомі. А от процедури судового процесу розгляду за позовом префекта нові, хоча, схоже, для пані Сироїд це не цікаво, адже сам факт звертання префекта до суду з мотивів невідповідності актів ОМС закону та Конституції руйнує образ президентського «намісника», який що хоче, те й робить.

«Префект не лише координує діяльність митниці, податкової, поліції, а й «здійснює нагляд за додержанням ними Конституції і законів України». Чого тому префектові за ними наглядати? У них свої начальники є – міністри.

Чому ж тоді існуюча система управління, яку хотіла б законсервувати пані віце-спікер, не врятувала Україну від кричущих зловживань з боку посадових осіб, кругової поруки, безкарності. Чи не тому, що міністр далеко, а на місці є три «володарі життя» – податківець, міліціонер та прокурор. Чи приклад Врадіївки це не довів? Саме тому пропонується впровадити абсолютно природний для ефективних систем управління принцип зворотного зв'язку, який здійснюється через інститут префекта. Який не керує, а координує, тобто узгоджує дії територіальних органів міністерств та відомств. І контролює законність їх актів.

Хоча були пропозиції посилити функції префекта, надати йому право безпосереднього управління такими органами. Як це є у Франції. Уявляю, який тоді шквал звинувачень пролунав би з уст захисників чиновників від «узурпаторів-префектів».

«Префекта також пропонують наділити загадковим повноваженням забезпечувати «виконання державних програм»

Таке повноваження префекта є практично в усіх країнах, де існує такий інститут влади. І пояснюється це просто – реалізація ряду програм в багатьох випадках не може бути здійснена в рамках одного міністерства. І наявність особи, яка представляє державу в цілому дає певні гарантії того, що програма буде реалізована ефективно, а не так як у персонажа Райкіна, який був відповідальним тільки за пришиття гудзиків на піджаку. Яскравий приклад такої програми – Державний фонд регіонального розвитку. Наявність префекта, як єдиного представника держави на території, дозволить здійснювати ефективну селекцію і супровід проектів, запропонованих ОМС для реалізації за рахунок коштів фонду. Щодо державних програм, які передаються до виконання органами місцевого самоврядування, то префект забезпечує реалізацію таких програм в порядку контролю. І кошти на реалізацію таких програм поступатимуть безпосередньо до бюджетів таких ОМС у вигляді трансфертів з державного бюджету. Як, зрештою є і зараз. І народний депутат Оксана Сироїд, з огляду на її статус, мала б знати бюджетні процедури.

«І довершує перелік повноважень префекта пункт, відповідно до якого він «здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України». Отакої! А як же вичерпний перелік? Чи «децентралізацію ми робимо, а все ще може трапитися?»

Читаємо п. 10) переліку повноважень Кабінету Міністрів в статті 116 діючої Конституції: «здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України». А префект, як ми вже зазначали, представляє і Президента, і уряд. І якщо в першого повноваження вичерпуються Конституцією, то в іншого вони відкриті. На території такі повноваження теж повинні виконуватись представником від уряду, яким в даному випадку і є префект.

Французькі експерти, які тут широко намагаються нам допомогти побудувати префектуру, одного разу мені зауважили:

«У вас чомусь із префектури виходить не адміністративний орган, а каральний».

Коректний підхід передбачає оголосити прізвища таких експертів. Світ тісний, а експертне коло зовсім вузьке. І розробники змін до Конституції знайомі з більшістю з них. Зрештою, авторитетним може бути лише офіційний висновок європейської організації, яка є визнаною експертною установою з цих питань – Венеційською комісією. Яку важко звинуватити в упередженості чи політичних амбіціях – традиційному атрибуту нашого політикуму. Так от висновок Венеційської комісії щодо основного тексту змін до Конституції позитивний. Але, вочевидь, пані Сироїд це не влаштовує – авторитетним для неї може бути тільки судження тих іноземців, які артикують її власну позицію.

Найбільше емоційних ноток в статті пані Сироїд, мабуть є в описі повноважень Президента зупиняти «повноваження голови громади, складу ради громади, районної, обласної ради» і призначати «тимчасового державного уповноваженого», якому будуть підпорядковані всі виконавчі органи місцевого самоврядування.» Тобто, якби це повноваження було передано парламенту чи уряду, то дії останніх були би прийнятними, а от главі держави реагувати на загрозу порушення державного суверенітету, територіальної цінності чи загрозу національній безпеці – зась. Як незаперечний аргумент приводиться приклад часів Революції Гідності. Пересмикуючи той факт, що акти громадянської непокорі здійснювали люди, а не органи влади. І ряд міських голів проявили свою особисту громадянську позицію. І ще раз би це зробили, не дивлячись на те, буде їх відсторонено від виконання обов'язків чи ні. І неважливо – урядом, Президентом чи парламентом.

А от проблема недіездатності місцевої ради, неспроможності її виконувати свої повноваження, дійсно існує. І на жаль, норма розпуску такої ради за рішенням суду не була підтримана під час підготовки проекту змін до Конституції.

Висновок, який робить пані віце-спікер – потрібно повернутись до роботи над

текстом Конституції. Тільки щось не дуже віриться в готовність її дійсно працювати над текстом – така можливість вже була – і була проігнорована. Через політичну доцільність, яка тоді домінувала над інтересами суспільства.

І не треба плакатись тепер над долею «правдивої децентралізації». Хто хотів здійснення реформи – той працював над текстом, узгоджуючи непрості рішення у важких дискусіях. Інші займались політиканством. Історія поставить все на свої місця. Забудуться єзуїтські аргументи, щоб не голосувати за доленосні зміни до Конституції, залишиться тільки список тих, хто її підтримав, і хто намагався зупинити Україну на шляху побудови дійсно європейської системи організації влади (http://blogs.lb.ua/yuriy_ganyschak/326295_shche_raz_dostupno_pro_detsentralizatsiyu.html). – 2016. – 25.01).

***

Блог на сайті: Украина коммунальная
Про автора: Андрей Осадчий

Готовиться ли ОСМД к налогообложению

Изменения, внесенные нардепами в Налоговый кодекс в конце прошлого года, в этом году будут иметь определенное влияние и на ОСМД. Готовиться ли объединениям совладельцев многоквартирных домов к налогообложению? – детали в публикации.

Аренда жилья в этом году «влетит» в копеечку

Конец 2015 года ознаменовался борьбой двух проектов Налогового кодекса – парламентского комитета по налоговой политике №3357 и Министерства финансов №3360. Радикальной налоговой реформы в правительства пока не вышло, а потому, пойдя на уступки, Кабмин согласился откорректировать действующий Налоговый кодекс, чтобы обеспечить наполнение бюджета в 2016 году. В результате было принято компромиссное решение: работу с проектами отложить и принять закон №3688 с самыми необходимыми изменениями в кодекс.

Этот законопроект с привычными уже правками «с голоса» и «урезанием» Президент Петр Порошенко подписал в новогоднюю ночь.

Таким образом, под новогоднюю елку украинцы получили уменьшение ставки единого социального взноса, подорожание алкоголя и сигарет и новые правила для аграриев. Впрочем, изменения, принятые Верховной Радой 24 декабря, были точечными, однако некоторые из них могут существенно повлиять на жизнь украинцев в следующем году, в частности на жизнь объединений совладельцев многоквартирных домов (ОСМД), управителей и их ассоциаций.

В частности, Законом Украины №909-VIII от 24 декабря 2015 года «О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины и некоторых законодательных актов Украины относительно обеспечения сбалансированности бюджетных поступлений в 2016 году» (далее – Закон №909-VIII) были внесены изменения абзаца четвертого подпункта 133.4.1 пункта 133.4 статьи 133 НКУ и указано, что норма о том, что учредительные документы неприбыльного предприятия, учреждения и организации обязательно должны предусматривать передачу активов одной или нескольким неприбыльным организациям соответствующего вида или зачисления в доход бюджета в случае прекращения юридического лица в результате его ликвидации, слияния, разделения, присоединения или преобразования) не распространяется на объединения и ассоциации объединений совладельцев многоквартирных домов.

Принятие такой исключительной нормы значительно облегчит жизнь в 2016 году и уже созданным ОСМД, и тем ОСМД, которые еще только планируют зарегистрироваться в Реестре неприбыльных учреждений и организаций, ведь весь прошлый 2015 год налоговые инспекторы в буквальном смысле «кошмарили» ОСМД и другие неприбыльные организации, заставляя их под угрозами исключения из Реестра вносить в Уставы юридически бессмысленные положения о том, что в случае прекращения ОСМД (ликвидации, слияния, разделения, присоединения или преобразования) все его активы передаются одному или нескольким неприбыльным организациям соответствующего вида или зачисляются в доход бюджета.

Также нормами Закона №909-VIII скорректирован подпункт 133.4.3. пункта 133.4. статьи 133 НКУ. Отныне в случае несоблюдения некоммерческой организацией, в том числе ОСМД, требований по использованию доходов, определенных настоящим пунктом, такая неприбыльная организация обязана подать в сроки, определенные для месячного налогового (отчетного) периода, отчет об использовании доходов (прибылей) неприбыльной организации за период с начала года по последний день месяца, в котором совершено такое нарушение, и указать сумму самостоятельно начисленного налогового обязательства по налогу на прибыль. Со следующего налогового (отчетного) года, такая неприбыльная организация представляет финансовую и налоговую отчетность и уплачивает налог на прибыль в порядке, установленном этим разделом для неприбыльных организаций – плательщиков налога на прибыль.

Ставки основных налогов в 2016 году с принятием Закона №909-VIII фактически не изменятся, в частности, ставка налога на добавленную стоимость, как и сейчас, составит 20 процентов, а ставка налога на прибыль остается в размере 18 процентов. Несколько претерпел изменений налог с доходов физических лиц – вместо ставки в 15 процентов для тех, кто получает меньше десяти минимальных зарплат, и 20 – для тех, кто зарабатывает больше, в следующем году украинцы будут платить единую ставку – 18 процентов. При этом будет применяться так называемая социальная льгота.

Кроме этого, как и ожидалось, из оснований аннулирования регистрации плательщиком НДС Законом №909-VIII исключено основание для аннулирования регистрации плательщика НДС в случае наличия записи об отсутствии юридического лица или физического лица по его местонахождению (месту проживания) или записи об отсутствии подтверждения сведений о юридическом лице. То есть, теперь налоговики не смогут аннулировать регистрацию плательщика НДС из-за того, что его не нашли по налоговому адресу. Соответствующие изменения внесены в п. 184.1 НКУ.

Исключено из оснований, по которым ранее не предоставлялось право на бюджетное возмещение:

- регистрация плательщиков НДС менее чем за 12 календарных месяцев до месяца, по результатам которого подается заявление на бюджетное возмещение;

- объемы налогооблагаемых операций за последние 12 календарных месяцев меньшие, чем заявленная сумма бюджетного возмещения.

Зато вводится Реестр заявлений о возврате суммы бюджетного возмещения, который должен вести ДФСУ. Порядок ведения и форма реестра заявлений о возврате суммы бюджетного возмещения утверждается Кабинетом Министров. Данные этого Реестра будут подлежать ежедневной публикации на официальном веб-сайте ДФСУ.

Сумма бюджетного возмещения будет считаться согласованной с дня, следующего за днем окончания срока проведения камеральной проверки, в случае, если камеральная проверка проведена не была или если по результатам проведения проверки налоговое уведомление – решение не было направлено налогоплательщику.

Но налоговики получают право провести документальную проверку плательщика налога в случае, если расчет суммы бюджетного возмещения был сделан за счет отрицательного значения, сформированного по операциям (п. 200.11 НКУ):

- за периоды до 1 июля 2015 года, не подтвержденные документальными проверками;

- по приобретению товаров/услуг у плательщиков налога, которые использовали специальный режим налогообложения, определенный в соответствии со статьей 209 НКУ за период до 1 января 2016 года.

Все эти нововведения ОСМД должны учесть в своей деятельности в 2016 году, потому что несмотря на отнесение их к неприбыльным организациям, они могут быть плательщиками НДС. Однако для этого необходимо, чтобы соблюдалось ряд условий. Такие выводы обусловлены прежде всего тем, что НКУ не содержит для ОСМД никаких исключений.

Даже наоборот, среди лиц, которые являются плательщиками НДС в соответствии со ст. 180 НКУ, минимум три нормы могут указать на ОСМД. В частности, плательщиками НДС являются:

- любое лицо, которое осуществляет или планирует осуществлять хозяйственную деятельность и регистрируется по своему добровольному решению как плательщик налога в порядке, определенном ст. 183. Именно так – ОСМД может добровольно зарегистрироваться плательщиком НДС, хотя целесообразность такого шага может отсутствовать;

- любое лицо, зарегистрированное или подлежит регистрации как плательщик налога;

- любое лицо, которое ввозит товары на таможенную территорию Украины в объемах, подлежащих налогообложению, и на которую полагается ответственность за уплату налогов в случае перемещения товаров через таможенную границу Украины согласно Таможенному кодексу Украины. Собственно, представить столь активное ОСМД, которое увозило на территорию Украины какие-то зарубежные товары, довольно трудно. Но эта возможность существует.

В соответствии с п. 181.1 НКУ, если общая сумма от осуществления операций по поставке товаров/услуг, подлежащих налогообложению согласно этому разделу, в т.ч. с использованием локальной или глобальной компьютерной сети, начисленная (уплаченная) такому лицу в течение последних 12-ти календарных месяцев, совокупно превышает 1 млн грн (без учета налога на добавленную стоимость), такое лицо обязано зарегистрироваться как плательщик налога в контролирующем органе по своему местонахождению (местожительству) с соблюдением требований, предусмотренных ст. 183 НКУ. При этом ни в ст. 196, ни ст. 197 НКУ не предусматривают исключений из объекта обложения НДС тех или иных операций, предоставляемых ОСМД.

Таким образом, ОСМД вынуждены регистрироваться плательщиком НДС, если объем их операций (поставки товаров и услуг) превышает 1 млн грн. Необходимость

такої реєстрації плательщиком НДС была підтверджена в письме ГНСУ от 22 июня 2012 года №8958/5/15-2116. Такими операциями с товарами и услугами со стороны ОСМД, которые приводят к необходимости регистрироваться плательщиком НДС, могут быть коммунальные услуги, которые оказывает ОСМД, или осуществления хозяйственной деятельности для обеспечения собственных потребностей непосредственно или путем заключения договоров с физическими или юридическими лицами (например, сдача в аренду нежилых помещений) (<http://osbb.jkg-portal.com.ua/ru/publication/one/chigotuvatisja-osbb-do-opodatkuwannja-46351>). – 2016. – 21.01)

***

Блог на сайті: Українська правда

Про автора: Костянтин Матвієнко, політичний експерт

«Виконавчу владу в районах і областях, у Києві та Севастополі здійснюють префекти»

Речення, подане у заголовку є цитатою з проекту закону стосовно змін до Конституції (Ст. 118), який прочавлюватимуть через парламент ближчими днями. Наразі це все, що слід знати про так звану «децентралізацію». Хіба для тугодумів можна додати, що «виконавча влада» і «наглядові функції» то є речі цілковито різні. Ті, хто агітує за «децентралізацію», видають префектів за ще одну «прокурорську» вертикаль, чудово знаючи, що вводять суспільство в оману.

Українська влада малоздатна до вдосконалення власних прийомів маніпуляції громадською свідомістю. Включно із свідомістю депутатською. Коли йдеться про реалізацію інтересів усе тих самих олігархічних угруповань, які суть одне ціле з інтересами кланів у владі, то тут урядовці та високопосадовці у президентській адміністрації демонструють вражаючу одноманітність засобів.

Головний і майже єдиний з них – залякування. Пам'ятаєте? «Голосуйте за наш варіант пакету законів щодо реструктуризації державного боргу, бо інакша буде вам

дефолт». «Або проголосуєте зміни до Конституції щодо децентралізації, або буде вам продовження війни». «Або проголосуєте за, наприклад, спрощення процедури звільнення роботодавцем найманого працівника, або не бачити вам безвізового режиму з ЄС». «Або дайте згоду на величезне підвищення цін на газ, або припнеться газопостачання – замерзнете взимку»...

Залякування є універсальним прийомом бо впливає водночас і на депутатів і на виборців. Крім того залякування коштує радикально дешевше за підкуп. Його незручність у тому, що воно амортизується. Наприклад, як у випадку з тим недорікуватим хлопом, що лякав односельців нападами вовків.

Одноразовість залякування зіграє поганий жарт із адептами відтворення президентської вертикалі влади, бо Конституцію доведеться ламати у два прийоми. Тут можливий збій через нестачу голосів, тому депутати, які підтримують «децентралізацію» вирішили поцікавитися у Конституційного Суду: чи не можна потрактувати конституційну вимоги ухвалення змін до Основного Закону на двох послідовних за хронологією сесіях парламенту так, щоб друге голосування провести не на поточній сесії, а на тій, що почнеться 2 лютого, або ще на якійсь? Для цього вони цікавляться трактуванням звороту «на наступній черговій». Виглядають такі спроби кепсько.

Натомість якщо влада відмовиться від легітимного конституційного процесу, вона у такий спосіб підірве власну легітимність. Тому і з'явився притомний законопроект N3781 «Про процедуру проекту нової Конституції України», який повертає правлячу більшість парламенту до Коаліційної угоди. Його суть полягає у створенні Конституційної комісії саме у парламенті, а не у Адміністрації Президента та залучення до її роботи широких верств компетентної громадськості. Владі ще не пізно врятувати залишки репутації, відмовившись від реально небезпечних намірів домогтися ухвалення власного проекту змін до Конституції (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/matvienko/56a23edb8851a/>). – 2016. – 22.01).

***

Блог на сайті: Политические Известия в Украине

Про автора: Янина Соколовская

Игра в карты: кому и зачем нужен обмен паспортов на «пластик»?

Стартовавшая «реформа» по обмену бумажных паспортов на ID-карты создает новое широкое поле для коррупции, но никак не решает проблемы освобождения украинцев от «крепостного права». Кому и зачем нужна такая реформа – один из основных вопросов нынешнего дня.

Отсчет «паспортной реформы» идет с конца января текущего года, когда глава МВД Украины Аваков разместил в социальных сетях пост о том, что «25 января первые двадцать 16-летних ребят получили свой первый паспорт – карточку с чипом. В течение четырех лет у каждого украинца будет такой паспорт».

Затем главный милиционер «количественно» развил свою мысль: «По состоянию на 25 января около 8000 шестнадцатилетних украинцев оформили и готовы получить новые паспорта. Рассчитываю, что в ближайшие дни парламент поддержит наш законопроект и по всей стране стартует обмен старых паспортов книжечек на новую современную карточку-паспорт с чипом. Такой новый паспорт, включающий полную идентификацию человека и цифровую подпись, открывает возможности для взрывного развития сервисов он-лайн, создания электронных сервисов в банковских, страховых и иных сферах. В близкой перспективе – такой умный паспорт может быть и правами на вождение, и медстраховкой, и кодом бухгалтерским для операций – всем, что предусмотрим. Мы заложили возможности к развитию за счет наполнения чипа».

По словам главы МВД, паспорт уже готовы оформлять 330 из 600 отделений Государственной миграционной службы по всей Украине: «Этот процесс приведет украинцев к обладанию СОВРЕМЕННОЙШИМ и удобным инструментом в нашей повседневной жизни». Однако, давайте разберемся, что это за документ, и какие новые права он дает своему владельцу?

Начнем со «святого» – евроинтеграции. Хотя украинцам упорно и «массированно» объясняли, что новый документ решит вопрос их безвизового передвижения в ЕС, это, мягко говоря, не соответствует действительности.

Если бы украинские власти действительно заботились бы о «безвизовости» и удобстве граждан, они внедрили бы не пластиковую карту, а новый паспорт, оснащенный чипом и являющийся одновременно как общегражданским, так и зарубежным. Таким образом, граждане Украины могли бы сэкономить, как минимум, по 460 гривен на оформлении загранпаспортов.

Но именно этого не происходит. Напротив, та же фирма, что печатала ранее загранпаспорта и принадлежала одному из лидеров Компартии Украины, теперь сможет делать пластиковые карты. Только, говорят, это предприятие вскоре может сменить владельца. Естественно, – в порядке декоммунизации и сближения отечественных стандартов расходования бюджетных средств с европейскими.

А теперь, – самое важное, о чем власти стараются лишней раз не напоминать: для каждого украинца новая карточка означает полный контроль его жизни со стороны государства. И дело не только в церковно-клерикальных протестах против «чипирования» людей. Дело в том, что карта «увидит» и сохранит информацию о ваших передвижениях, тратах, болезнях и доходах... То есть – обо всем, что гражданам зачастую хотелось бы скрыть от «Большого брата».

То, что в документах не будет данных о прописке и браке, граждан не должно обнадеживать. Во-первых, прописка у нас давно отменена и заменена «регистрацией». Во-вторых, все данные о семейном положении хранятся в информационных банках загсов, которые, как ни странно – тотально компьютеризированы. В-третьих, миграционная служба уже заявила о том, что данные о прописке (хотя она – юридически! – отменена) «можно будет легко взять в реестре».

По словам юристов, с новыми карточками у граждан неизбежно возникнут проблемы с оформлением кредитов, медицинским

обслуживанием, а также при приеме на работу. «Банки не имеют доступа к базе реестров. То есть человеку нужно будет подавать самому запрос, брать выписку, на все это потребуется время. В больницах, например, тоже требуют прописку при госпитализации или оформлении карты», – заявил сайту «Вести» юрист Ростислав Кравец.

Что характерно (и неудивительно), платить за новую карточку-паспорт придется регулярно – не реже, чем раз в 10 лет. Кому? Все тому же предприятию-изготовителю. Потому что менять карточки нужно раз в 10 лет (раньше мы так меняли только загранпаспорта, а паспорт предполагался один на всю жизнь – только склеиванием новых фотокарточек).

Кстати, платить можно и чаще – при утере или смене фамилии. А вот срок изготовления совсем не краткий – месяц. Ну, а желаемое многими ускорение оформления откроет широчайшие возможности для коррупции

В связи с перспективой новых заработков власти пока не могут сложить карточке цену. Предположительно – от 110 гривен. И это просто клондайк для страны, где живут около 40 млн. граждан.

При этом сайт «Тема», к примеру, напоминает что «машину для печати карточек купили за миллион бюджетных евро, чтобы штамповать бесполезный пластик: не подготовлены изменения в законы, не созданы базы данных, нет сопутствующей инфраструктуры для считывания информации».

По вполне правдоподобному мнению экспертов, пластиковая карточка подменяет одну из несостоявшихся реформ МВД, которая не требует бюджетных расходов, но может дать значительный финансовый эффект и облегчить жизнь миллионам украинцев. «Она не была проведена, потому что руководство МВД лишится доходов», – утверждают эксперты.

Речь идет о реформе разрешительной системы Украины. В связи с ее отсутствием, «коррупционная составляющая при выдаче справок Министерством юстиции в год составляла 500 млн. грн». Об этом заявил заместитель министра юстиции Украины Гия Гецадзе, – передает УНН. «1,5 миллиона

справок выдавались Минюстом. Когда мы калькулировали только справки, выходила коррупционная составляющая – 500 млн. грн в год», – сказал он.

«Результат: на фронте борьбы с коррупцией побеждает коррупция. Ни один генерал не схвачен за руку. А ведь вся «реформа» разрешительной системы МВД могла закончиться подписями министра на его приказах – еще в феврале 2014 года. Но в министерстве никуда не спешит: время, как известно – деньги», – говорят и пишут эксперты, и уже не только в соцсетях.

Но, что же в итоге получают рядовые украинцы:

- «пластиковую идентификацию» граждан, которая не ведет к безвизовому режиму;
- полный контроль государства над передвижениями и доходами-расходами граждан;
- необходимость платить за выдачу новых карт не реже, чем раз в 10 лет;
- перспективу возрастания цены этих карт в связи с колебаниями курса валюты, за которую закупаются расходные материалы;
- коррупционное поле для чиновников снизу доверху, связанное с необходимостью для многих граждан ускоренного получения карты;
- усложнение разрешительной системы;
- невозможность отказаться от загранпаспортов и свести всю идентификацию гражданина Украины к одному документу.

Не зря же представитель Государственной миграционной службы Сергей Гунько отнесся к новым паспортам скептически: мол, на них не будет видимой информации о месте проживания человека, что создаст ему массу проблем в нереформированный украинских органах власти.

Сергей Гунько отмечает, что за один день пока удастся оформлять максимум 500 новых паспортов. Это – мизер для страны. Но и это еще не все.

«Речь идет только об оформлении. Готовый документ гражданин получит примерно через месяц, в зависимости от ситуации. То есть, человек приходит к нам дважды: первый – когда подает заявление, а второй – непосредственно,

когда забирает новый паспорт», – говорит Гунько.

То есть сама система выдачи основного документа гражданина Украины порождает дефицит, очереди и, соответственно, коррупцию.

И пока миграционная служба переживает о том, где люди станут брать деньги на изготовление паспортов-карточек, эксперты оперируют цифрами. Стоимость старого паспорта-книжки составляет 13.5 грн, при этом граждане оплачивали госпошину 34 гривны. Стоимость бланка пластиковой карточки – 100 гривен без чипа и 160 гривен с чипом. И все это придется покрывать гражданам. Разница – существенная.

Бесплатно карты получают только 16-летие. И то – только в первый раз. Премьер Асеній Яценюк утверждает, что карточка – дорога к биометрическому паспорту и, соответственно, движению в ЕС. Как всегда, у нас она проходит через тернии дефицита и саботажа, при этом направляясь в противоположную от демократический реформ сторону.

Одна, казалось бы, небольшая реформа порождает массу проблем для граждан страны. Открытыми остаются вопросы: где тот грузинский опыт, которым так гордились украинские «нео-большевики», грозясь выдавать паспорта за 15 минут, как в Тбилиси? Та ли это реформа, которой жаждали граждане Украины? Или дело снова не в них?

Справка

Законом Украины «О Едином государственном демографическом реестре и документах, подтверждающих гражданство Украины, удостоверяющих личность или ее специальный статус» предусмотрен исчерпывающий перечень информации, которая будет вноситься в биометрические документы. В паспорт гражданина Украины будет вноситься следующая информация (статья 21 Закона):

- 1) название государства;
- 2) название документа;
- 3) имя лица;
- 4) пол;
- 5) гражданство;

- 6) дата рождения;
- 7) уникальный номер записи в Реестре;
- 8) номер документа;
- 9) дата окончания срока действия документа;
- 10) дата выдачи документа;
- 11) уполномоченный субъект, который выдал документ (код);
- 12) место рождения;
- 13) оцифрованное изображение лица человека;
- 14) оцифрованная подпись(<http://izvestia.kiev.ua/blog/show/83977>). – 2016. – 27 01).

***

Блог на сайті; Власна справа

Про автора: Артем Садовой, Национальный пресс-клуб «Украинская перспектива»

Жилищный сектор Украины реформируется по европейским стандартам

Украина выходит на новый уровень реформирования жилищного сектора. Если до недавних пор жители преимущественно заботились лишь о своих квартирах, то сегодня особую актуальность приобрел вопрос коллективной ответственности за полноценное и эффективное функционирование многоквартирных домов. Это подчеркивалось во время медиа-дня, который недавно прошел в Киеве. Инициатором его проведения стал Проект Группы Всемирного банка «Энергоэффективность в жилищном секторе Украины».

Характеристика жилищного сектора Украины

Согласно официальной статистике, в Украине более 230 тыс. многоэтажек. В них расположены 12,8 млн. квартир. В таких домах проживает почти половина (47,5%) украинского населения.

Преимущественное большинство многоквартирных домов (80%) нуждается в ремонте. Речь идет не только о текущем, но и о капитальном. Чтобы справиться со всеми этими видами работ, необходимо потратить, как минимум, 15 млрд. долл. Понятно, такую сумму на упомянутые цели Украина пока выделить не может.

Большие надежды относительно реформирования жилищного сектора возлагаются на объединения совладельцев многоквартирных домов (ОСМД). Закон об их создании Верховная Рада Украины приняла 29 ноября 2001 года. С тех пор в Украине зарегистрировано более 17 тыс. ОСМД.

В действительности, как отмечалось во время киевского медиа-дня, такое количество ОСМД с учетом масштабности украинского жилищного сектора является незначительным. Однако утешает динамика их создания, которая в последнее время существенно ускорилась.

Особенность нового этапа реформирования жилищного хозяйства

Руководитель Проекта Группы Всемирного банка Гжегож Гайда напомнил, что жилищная реформа в Украине стартовала еще в 1992 году. Тогда началась приватизация жилищного фонда. «В результате не только квартиры, но и целые жилые дома из государственной собственности перешли в частную», – подчеркнул он.

Однако, по мнению Гжегожа Гайды, действующее украинское законодательство долго игнорировало этот факт. В упомянутой сфере существенные изменения начали происходить лишь в последнее время. В прошлом году вступил в силу Закон Украины №417 «Об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме». А, по информации заместителя председателя Комитета Верховной Рады Украины по вопросам строительства, градостроения и жилищно-коммунального хозяйства Алены Бабак, 9 декабря 2015 года этот Комитет внес в Верховную Раду проект закона «О жилищно-коммунальных услугах». Он зарегистрирован под №1581-д. «Законопроект предлагает ключевые требования к договору между собственниками дома и управителем», – отметила Алена Бабак.

Эти два закона должны сыграть решающую роль в реформировании жилищного сектора Украины. Ведь предусматривают, что именно жители многоквартирных домов должны отвечать за содержание этих домов и обеспечить им максимальную энергоэффективность. Ныне уровень энергоэффективности многоэтажек

крайне низок. По словам Гжегожа Гайды, по этому показателю Украина в 3-4 раза уступает странам Центральной Европы.

Как будет выглядеть украинский жилищный сектор после реформирования? Гжегож Гайда сказал: «Мы должны иметь в центре всех отношений дом – индивидуальный или многоквартирный. И именно дом должен стать основным клиентом на рынке коммунальных услуг. Он должен заказывать услуги по теплу, водоснабжению, ремонту, содержанию и пр.».

Такой подход исповедуется в странах европейского сообщества. Теперь он реализуется и в Украине.

Мировоззренческие изменения

Еще до недавних пор, приватизировав квартиру, люди были уверены, что остальное общее имущество в доме, к которому в частности относятся чердаки, подвалы, лестницы, лифты, подъезды и пр., относятся к коммунальной собственности. Поэтому и не спешили заботиться о них.

Парадокс заключается в том, что и местные органы власти практически поверили в это. И не случайно в Киеве и многих других городах на фасадах многоэтажек до сих пор можно увидеть странные таблички с надписью, что эти дома находятся в коммунальной собственности. И это притом, что во многих случаях все без исключения квартиры в домах могут быть приватизированы.

«На самом деле все мы с вами, – отметила Алена Бабак, – кто приватизировал, приобрел жилье, уже с 1992 года стали совладельцами общего имущества в многоквартирных домах. И лишь в июле 2015 года благодаря закону №417 всем собственникам сказали, что они являются хозяевами, могут управлять своими домами так, как они считают нужным. Ни мэр, ни ЖЭК, ни министр не отвечают за ваш дом. Именно вы должны это делать».

Учитывая это, именно такие мировоззренческие изменения, которые происходят в последнее время, Алена Бабак считает самыми весомыми за более чем 20 лет реформирования отечественного жилищного сектора.

Легитимность общего собрания

Специалисты признают важность закона «Об особенностях осуществления права

собственности в многоквартирном доме». «Он хоть и не содержит особых новшеств, однако сгруппировал в одном месте все правовые нормы, которые содержались в разных нормативно-правовых актах для того, чтобы совладельцы дома четко понимали свои права, свои обязанности и свою ответственность». На этом акцентировала советник по правовым вопросам Проекта Группы Всемирного банка Зоя Гопций.

И все же одна норма закона заслуживает особого внимания. Согласно ей, для управления многоэтажкой не обязательно создавать юридическое лицо в виде ОСМД. Такая практика в Украине вводится впервые и, по убеждению Алены Бабак, она призвана облегчить и ускорить реформирование жилищного сектора.

Для того, чтобы избрать форму управления многоквартирным домом, его совладельцы должны провести общее собрание. О времени и месте его проведения совладельцы многоквартирного дома оповещаются заранее. Эта функция возлагается на инициаторов мероприятия.

«Чтобы не было никаких злоупотреблений во время такого собрания, на котором должен быть решен вопрос, кто и как будет управлять домом, нужен типовой образец протокола», – сказала Алена Бабак. И добавила, что Министерство регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства Украины, в соответствии с законом №417, уже утвердило форму такого протокола. «Таким образом, все в Украине должны понимать, что общие собрания в многоквартирных домах теперь должны проходить с использованием стандартной формы протокола такого собрания. Надлежащим образом оформленный протокол общего собрания – одно из оснований признания легитимности такого собрания».

Затем, когда совладельцы определятся с формой управления своим домом, они будут использовать общие собрания для решения других вопросов, связанных с его функционированием.

До 1 июля 2015 года, пока закон №417 еще не вступил в действие, работала норма

Гражданского кодекса, по которой решения совладельцев многоквартирных домов (за исключением ОСМД) вступали в силу, если они принимались единогласно. Даже если пришлось бы решать, в какой цвет красить подъезды, или другие непринципиальные вопросы. К сожалению, в таких условиях к общему решению удавалось прийти крайне редко.

«Именно закон «Об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме» предоставил всем без исключения совладельцам механизм принятия решений относительно управления собственным домом большинством голосов», – сказала Зоя Гопций.

Есть различные цензы относительно принятия решений. Например, для избрания управителя необходимо собрать более 50% голосов, а для принятия, скажем, решения о привлечении средств для термомодернизации дома нужно получить более 75% голосов его совладельцев. При этом закон определяет, что решения общего собрания являются обязательными для всех жителей, даже если они не принимали в нем участия или голосовали «против».

Отмена понятия балансодержателя

По словам Алены Бабак, органы местного самоуправления, согласно закону №417, должны передать собственникам всю техническую документацию на многоквартирный дом. Ведь законом отменяется понятие балансодержателя. Так как дом в целом не является объектом чьей-то собственности и это понятно – в нем есть частные жилые помещения, и есть общее имущество.

«Вопрос передачи технической документации собственникам является ответственностью не Министерства регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства, не Кабинета Министров. Это исключительная компетенция органов местного самоуправления», – подчеркнула Алена Бабак.

Вместе с тем она отметила, что органы местного самоуправления не спешат передавать эту техническую документацию собственникам. И не спешат проводить ее

инвентаризацию, то есть, выяснять, в полном ли объеме она сохраняется.

По информации Алены Бабак, ныне Минрегионстрой нарабатывает постановление Кабинета Министров о списании домов с балансов коммунальных ЖЭКов. На сегодня этот документ почти готов и даже прошел согласование Кабмина. Осталось лишь немного доработать его. Таким образом, есть надежда, что вскоре он будет принят.

Вопрос придомовой территории

Каждый раз, когда совладельцы решаются взять на содержание многоквартирный дом, едва ли не самым острым является вопрос определения придомовой территории. Ведь это весомый капитал, который в значительной степени позволяет совладельцам решать общие вопросы. Придомовую территорию они могут, в частности, выделять под парковку автомашин, могут сдавать в аренду и зарабатывать на этом деньги, которые затем могут направлять на содержание дома, его текущий, капитальный ремонт, техническое переоснащение и т. д.

Закон №417, по словам Алены Бабак, впервые определил права на придомовую территорию как общую собственность собственников квартир в доме. «Она не может принадлежать кому-то отдельно».

Вместе с тем Алена Бабак признала, что немало многоквартирных домов не имеют документации на придомовую территорию. Однако она необходима для того, чтобы решениями местных органов власти ее можно было закрепить за совладельцами многоэтажек. По информации заместителя председателя профильного парламентского Комитета, уже готовится соответствующий проект постановления Кабинета Министров. «Но уже сегодня никто не мешает местным органам власти провести инвентаризацию документации на придомовую территорию. Для этого стоит поднять документы Бюро технической инвентаризации (БТИ), воспользоваться информацией ЖЭКов».

По мнению Гжегожа Гайды, вопрос придомовой территории должен решаться в каждом городе отдельно. Ведь существуют разные типы застройки. Например, в

западноукраинских городах наблюдается плотная застройка. «Это один тип застройки и одна ситуация, – пояснил он. – Но совсем другая ситуация должна быть в новых микрорайонах. Например, в Центральной Украине, где дома имеют достаточно большие земельные участки вокруг себя».

Оценка технического состояния домов

Алена Бабак отметила, что закон №417 не снимает обязанности жилищно-эксплуатационных предприятий, которые оказывают услуги по содержанию домов, сооружений и придомовых территорий, проводить акты-осмотры жилых домов для определения их технического состояния. Эта норма регулируется приказом Минрегионстроя №76. За эти услуги жители многоэтажек платят деньги в виде платы за содержание. «Поэтому имеют полное право требовать от эксплуатационных предприятий информацию о наличии актов технических осмотров наших домов, в которых может быть указано, нуждаются ли они в капитальном или текущем ремонте. В соответствии с этими актами-осмотрами органы местного самоуправления могли бы предусматривать в бюджетах определенные суммы для внедрения программ стимулирования проведения жителями таких работ», – пояснила заместитель председателя профильного парламентского Комитета.

Участники киевского медиа-дня напомнили, что в предыдущей редакции закона «Об объединении совладельцев многоквартирного дома» действовала норма, согласно которой местные органы власти были обязаны провести капитальный ремонт дома, жители которого создавали ОСМД. К сожалению, местные органы власти не всегда могли соблюсти эту норму из-за нехватки денег. Поэтому процесс создания ОСМД тормозился.

Законом «Об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме» упомянутая норма была изъята. Алена Бабак уверена, что на соответствующую поддержку местной власти имеют право рассчитывать все собственники жилища – и частного сектора, и многоквартирного, несмотря на то, есть ли там ОСМД, жилищно-

строительные кооперативы (ЖСК), или они отсутствуют. «Мы считаем, что такая поддержка со стороны местной власти может быть предоставлена в соответствии с местной целевой программой, – отметила она. – Такая программа, скажем, могла бы поддерживать осуществление капитальных ремонтов, сориентированных на энергоэффективность. И взнос такой программы мог бы достигать 30% или каких-то других показателей, которые устанавливаются на местах. Все зависит от того, какими финансовыми ресурсами владеют территориальные общины».

Выборы управителей многоквартирных домов

Участники киевского медиа-дня обратили внимание еще на один важный вопрос, связанный с управлением многоквартирными домами. Речь идет об определении управителей этих домов. Закон №417 предусматривает, что ими могут быть юридические или физические лица. В конце концов, управлением дома могут заниматься сами жители многоэтажек. Но решить этот вопрос необходимо до 1 июля 2016 года.

К сожалению, пока мало кто из жильцов многоквартирных домов вообще знает об этой норме действующего законодательства. Значит, практически и не готовятся к этому. Соответственно их могут ожидать любые сюрпризы, к которым они просто будут не готовы.

Отсутствует массовая практика работы с управителями. До сих пор большинство жителей многоэтажек не знают их обязанностей, услуги какого качества они должны оказывать и за какие деньги и пр. К тому же рынок управителей лишь формируется. Он охватывает преимущественно новостройки, и часто эту функцию выполняют фирмы-застройщики, ОСМД. А где искать профессиональных управителей жителям тех домов, которые построены значительно раньше?

Зоя Гопций объясняет: дата 1 июля 2016 года определена для того, чтобы побудить жителей к объединению и принятию общих решений. Если же они не будут приняты в определенный срок, то закон №417 предусматривает, что к

этому процессу подключатся органы местного самоуправления. Они должны избрать управителей на конкурсной основе. «Но очень хочу подчеркнуть: это не означает, что если орган местного самоуправления изберет управителя, то с ним жители многоэтажки останутся навсегда, – сказала она. – Право свободно избирать управителя для дома никто у совладельцев не отбирает. Если совладельцы со временем организуются, то по завершению срока работы управителя, избранного органом местного самоуправления, смогут заключить контракт с тем, кого избрали сами».

Зоя Гопций также добавила, что в соответствии с законом, договор с управителем заключается на 1 год с правом пролонгации. Типовая форма такого договора будет разработана Министерством регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства.

Международный опыт реформирования жилищного сектора

Страны Центральной Европы, среди которых, в частности, Польша, Чехия и Словакия, начали серьезно реформировать собственный жилищный сектор еще в начале 90-х годов. Насколько их работа оказалась успешной?

На этот вопрос ответил Гжегож Гайда: «В результате проведенных реформ центральноевропейские города полностью отказались от управления или финансирования жилищного сектора. Ни в одном центральноевропейском городе вы не найдете департамента ЖКХ. В бюджетах этих городов вы не найдете расходов на ремонты многоквартирных домов. Все это ложится на их собственников. И означает, что города имеют намного больше денег, которые можно вложить в ремонт дорог, школ, больниц или в финансирование других мероприятий, имеющих общегородское значение. То есть, делается так, как и должно быть, – собственники отвечают за свое, а то, что является общим, получает финансирование из общего бюджета».

По словам Гжегожа Гайды, в результате таких изменений совладельцы многоквартирных домов начали понимать, что должны в них

делать, и реализуют все свои потребности или желания через управителей. Почти в каждом доме жители наняли профессиональных управителей. Им передали почти все права управления общим имуществом. Им поручили функцию сбора денег, закупки воды, тепла, электроэнергии, проведения ремонтов и пр. Поэтому многоквартирные дома содержатся надлежащим образом.

«Изменения, которые мы помогаем внедрять в Украине, уже опробованы в Центральной Европе, – сказал Гжегож Гайда. – Поэтому уверены, что их результаты будут так же успешными. Однако я хочу, чтобы эти изменения здесь произошли быстрее и чтобы люди скорее почувствовали положительные результаты от них» (<http://vlasnasprava.ua/zhilishhny-j-sektor-ukrainy-reformiruetsya-p-evropejskim-standartam/>). – 2016. – 19.01.

***

Блог на сайті: Компании, банковские счета, сделки, налоги

Про автора: Interlegal, К. Гыров – юрист АФ «Династия», г. Днепропетровск

Толковый сигнал: Необходим пересмотр Верховным Судом Украины практики применения судами одних и тех же норм права относительно официальных правил толкования терминов Инкотермс

По условиям СІF, на продавца возлагается обязанность приобретения морского страхования в пользу покупателя против риска потери и повреждения товара во время перевозки.

Пример из реальной практики. Поставка груза клиенту из Китая. Груз был застрахован поставщиком. Клиенту передали только страховой полис, в котором отсутствует информация о стоимости страхового платежа. При растаможивании груза у таможни возникли вопросы относительно включения страхового платежа в таможенную стоимость товара. Результат – судебный спор, который и описан в данной статье.

Подтвердить стоимость

Поскольку во внешнеэкономических операциях по поставке товара существует

множество рисков, связанных с потерей груза или порчей его в результате аварии на транспорте, многие контрагенты заключают внешнеэкономические контракты на условиях включения в стоимость товара стоимости страхового платежа. В анализируемой ситуации, как выяснилось впоследствии, поставка товара на условиях включения страхового платежа в фактическую стоимость товара создала для нашего клиента большую проблему, связанную с определением таможенной стоимости товара. Проблема таможенной стоимости кроется в своеобразном применении контролирующими органами положений раздела «Таможенная стоимость товара и методы ее определения» Таможенного кодекса (ТК) Украины. При этом собственное свободное толкование контролирующим органом законодательных норм заставило нашего клиента обратиться в суд для разрешения возникших спорных вопросов.

Между нашим клиентом и его контрагентом из Поднебесной был заключен прямой контракт на поставку сырья на условиях СІF Инкотермс 2010. С целью растаможивания поставленного товара клиент подал в таможенный орган таможенную декларацию с полным пакетом документов, при этом таможенная стоимость товара была определена по основному методу – по цене контракта относительно импортируемых товаров. Вместо режима выпуска товара в свободный оборот клиент получил от таможенного органа карточку отказа в принятии таможенной декларации, таможенном оформлении выпуска или пропуска товаров, транспортных средств коммерческого назначения и решение о корректировке таможенной стоимости. Чтобы не задерживать товар на таможне и не нести необоснованные убытки, мы рекомендовали клиенту оплатить таможенные сборы согласно корректировке и приступить к обжалованию решения таможни.

Для эффективного обжалования было принято решение обратиться с иском в административный суд и одновременно подать в таможенный орган заявление об отмене решения о корректировке таможенной стоимости. Но после того, как заявление в

вышестоящий контролирующий орган об отмене решения о корректировке таможенной стоимости было оставлено без удовлетворения, основной упор был сделан на обосновании правовой позиции по иску, поскольку, как оказалось, поставка сырья на условиях CIF Инкотермс создала «коллизийную» проблему.

Продавец страхует

Согласно части 2 статьи 53 ТК Украины, документами, подтверждающими таможенную стоимость товаров, если осуществлялось страхование, являются страховые документы, а также документы, содержащие сведения о стоимости страхования. Переданные контрагентом страховые документы не содержали сведений о стоимости страхования, предоставить эти сведения он отказался, ссылаясь на то, что цена страхования – конфиденциальная информация.

Основным акцентом правовой позиции стала статья 58 ТК Украины, которая закрепляет положение о том, что при определении таможенной стоимости к цене, фактически уплаченной или подлежащей уплате за оцениваемые товары, добавляются перечисленные в данной норме составляющие таможенной стоимости, если они не включались в цену, которая была фактически уплачена или подлежит уплате, в том числе расходы на страхование этих товаров.

Согласно Международным правилам интерпретации коммерческих терминов Инкотермс – CIF (Cost, Insurance, Freight – стоимость, страхование и фрахт), продавец обязан оплатить расходы и фрахт, необходимые для доставки товара в указанный порт назначения, а продажная цена включает в себя стоимость товара, фрахт или транспортные расходы, а также стоимость страхования для морских перевозок. Продавец должен получить страховой полис, допускающий передачу для покрытия страховыми компаниями рисков, связанных с доставкой груза, то есть по условиям CIF на продавца возлагается обязанность приобретения морского страхования в пользу покупателя против риска потери и повреждения товара во время перевозки. Продавец по условиям CIF должен получить

страховой полис, покрывающий CIF-цену плюс 10 % и по возможности оформленный в валюте контракта.

Стоит отметить: таможенному органу и суду был предоставлен страховой полис, который подтверждает, что страхование груза осуществлено именно продавцом товара с покрытием 110 % цены контракта.

С учетом вышеуказанного поставка товара на условиях CIF предусматривает, что в фактурную стоимость товара уже включены расходы, влияющие на таможенную стоимость товара (в том числе страхование).

Поскольку для таможенного оформления товара предоставлены надлежащие и допустимые доказательства в подтверждение цены договора, а документы не содержат никаких разногласий в числовых значениях составляющих таможенной стоимости товаров, суд пришел к выводу о наличии оснований считать незаконными решение о корректировке таможенной стоимости товаров и карточку отказа в принятии таможенных деклараций

Мнения разошлись

В свою очередь анализ судебной практики показал, что мнения судей Высшего административного суда Украины (ВАСУ) в решении вопроса, связанного с определением таможенной стоимости в случае отсутствия в страховом документе стоимости страхования, расходятся.

В постановлении от 26 февраля 2015 года по делу № К/9991/70220/12 ВАСУ пришел к выводу, аналогичному описанному выше, ссылаясь на то, что, согласно условиям CIF (группа С – основная перевозка оплачена), товар страхуется и доставляется в порт заказчика (без выгрузки). Вышесказанное свидетельствует о том, что переход права собственности на товар происходит в порту назначения и на поставщика возлагается обязанность и расходы по транспортировке и страхованию груза, которые входят в состав стоимости товара. В связи с этим непредоставление декларантом указанных документов не может повлиять на определение таможенной стоимости товара, поскольку они входят в состав стоимости груза, а потому субъект властных полномочий, потребовав

указанные документы и самостоятельно определив таможенную стоимость товара, действовал не предусмотренным законом способом.

Суд кассационной инстанции в определении от 2 апреля 2015 года по делу № К/800/52507/14 отмечает, что по правилам поставки CIF продавец обязан за свой счет застраховать груз в соответствии с договором купли-продажи на условиях, позволяющих покупателю или другому лицу, обладающему страховым интересом, обратиться непосредственно к страховщику, а также предоставить покупателю страховой полис или другое доказательство страхового покрытия. Из изложенного следует, что обязанность страхования груза лежит на продавце товара, поэтому стоимость страхования включена в цену товара и, следовательно, не влияет и не может повлиять на цену товара, ввозимого на таможенную территорию Украины, на что обоснованно указали суды первой и апелляционной инстанций. Таким образом, правильность определения истцом таможенной стоимости товара по цене договора, а также объективная возможность применения первого метода не были опровергнуты ответчиком.

В свою очередь суд кассационной инстанции в определении от 19 марта 2014 года по делу № К/800/57935/13 указывает, что в соответствии с Международными правилами интерпретации коммерческих терминов Инкотермс CIF продавец осуществил поставку, когда товар перешел через поручни судна в порту отгрузки, а продажная цена включает в себя стоимость товара, фрахт или транспортные расходы, а также стоимость страхования для морских перевозок. Продавец по условиям CIF должен получить страховой полис, покрывающий CIF-цену плюс 10% и по возможности оформленный в валюте контракта. Таким образом, на момент таможенного оформления товаров истец должен был предоставить таможенному органу страховые документы, содержащие сведения о стоимости страхования, однако этого не сделал.

В постановлении от 18 июня 2015 года по делу № К/800/23097/14 ВАСУ пришел к подобному выводу, ссылаясь на то, что по

официальным правилам толкования торговых терминов Международной торговой палаты Инкотермс 2010 поставка товара на условиях CIF возлагает на продавца обязанность оплатить фрахт, необходимые для доставки товара в указанный порт назначения расходы по страхованию и обеспечению осуществления таможенного оформления товара при экспорте. Истец не предоставил ни одного страхового документа или документов, содержащих сведения о стоимости страхования.

В заключение отметим, что все же первая позиция согласуется с официальными правилами толкования торговых терминов Международной торговой палаты Инкотермс. Но в связи с неодинаковым применением судами кассационной инстанции одних и тех же норм материального права, повлекших принятие разных по содержанию судебных решений, существует вероятность пересмотра их Верховным Судом Украины, который по результатам пересмотра может создать прецедент (<http://www.interlegal.com.ua/corporate/?p=2074#more-2074>). – 2016. – 21.01).

***

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Руслан Сольвар, народний депутат України 7-го та 8-го скликань, член фракції «Блок Петра Порошенка»

Парламент страхує Конституцію від перевиборів

Вчора у Верховній Раді було зареєстровано законопроект (реєстраційний номер №3812) «Про внесення змін до статті 149 Регламенту Верховної Ради України», яким передбачені корективи, що розширюють можливості парламенту при ухваленні змін до Конституції.

Як відомо, чинна редакція Регламенту вимагає від Верховної Ради остаточно ухвалити зміни до Основного Закону на наступній сесії після того, як відповідний законопроект конституційних змін схвалюється парламентом і не отримує зауважень Конституційного Суду. Ця наступна сесія закінчується 29 січня, і, за чинними правилами, знову виносити наявний проект на розгляд Ради можна лише через рік. Тож аби

мати змогу таки прийняти нову Конституцію вже на четвертій сесії, що розпочнеться 2 лютого, парламентарі ініціювали доповнення 149-ї статті Регламенту реченням наступного змісту: «Якщо законопроект про внесення змін до Конституції України (який за висновком Конституційного Суду України відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України) був попередньо схвалений Верховною Радою і не був розглянутий на наступній черговій сесії після попереднього схвалення, то такий законопроект розглядається Верховною Радою на наступній за нею черговій сесії».

У пояснювальній записці до законопроекту вказано, що таке нововведення забезпечить більш демократичну процедуру внесення змін до Конституції України та надасть більше часу для обговорення важливих для конституційного ладу країни змін.

Однак значно цікавішою є інша пропозиція вказаної групи законодавців. На даний момент Регламентом передбачено, що новообрана Верховна Рада не може розглядати питання про прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України, який відповідно до статті 155 Конституції України був попередньо схвалений парламентом попереднього скликання, але голосування щодо прийняття якого як закону не проводилося. Відтак автори законопроекту під номером №3812 пропонують прибрати з цього формулювання частку «не», надавши парламенту нового скликання право завершувати конституційний процес, розпочатий попередниками. Тобто зміни до Конституції у такий спосіб намагаються застрахувати від дострокових парламентських виборів. Коли ж врахувати, що навіть за існуючими нормами конституційні зміни можна знову вносити до Верховної Ради через рік, то згадана ініціатива свідчить про те, що депутати мають підстави очікувати нового парламенту вже зовсім скоро.

Водночас, якою б не була політична складова згаданого законопроекту, він цілковито нежиттєздатний з точки зору права. Причина дуже проста. Справа в тому, що всі розглянуті вимоги, які нардепи намагаються скорегувати у Регламенті, містяться у статті 155 Конституції

України. І скільки б ми не змінювали Регламент, з Основного Закону ці вимоги нікуди не подінуться. Звісно ж за умови, що Конституція в нашій країні ще хоч трохи важливіша за Регламент Верховної Ради (http://blogs.lb.ua/ruslan_solvar/326507_parlament_strahuie_konstitutsiyu_vid.html). – 2016. – 27.01).

***

Блог на сайті: Українська правда

Про автора: Дмитро Добродомов, народний депутат, секретар Комітету з питань запобігання і протидії корупції

Декоративна реформа судоустрою може стати фатальною для країни помилкою

Другий рік, попри зусилля громадських експертів та тиск західних партнерів, влада лише імітує проведення реформ.

Ми це бачили і при ухваленні антикорупційного законодавства, коли Антикоруційну прокуратуру хотіли поставити у пряму залежність від Генпрокурора, коли всі зусилля по створенню нових антикорупційних органів намагалися звести нанівець «забувши» закласти фінансування на НАБУ і відтермінувавши обов'язковість електронного декларування доходів до 2017 року.

Цей перелік можна продовжити прикладами із «намірів» реформувати ГПУ, при тому зберегти старі кадри, чи систему закупівль ліків за держкошти, коли закон вже майже рік як ухвалено, але Уряд гальмує його виконання та іншими.

Проте, біда в тому, що зараз Парламент стоїть за крок від чергової «псевдореформи», яка може мати фатальні для країни наслідки.

Мова іде про можливість ухвалення змін до Конституції у частині правосуддя. Адже, навіть внесений Президентом «доопрацьований» проект змін, після схвального висновку Конституційного Суду, не відображає вимог суспільства щодо реформи системи судоустрою.

Депутати «Народного контролю» минулої п'ятниці закликали фракції коаліції не голосувати за запропоновані зміни до Основного закону. З таким же закликом виступили і громадські експерти. Крім того,

нагадаю, що Венеційська комісія надала до проекту пропозиції, які так і не були враховані.

Щоб не було спекуляцій і чорне знову не називали білим, поясню, чому ми категорично проти ухвалення змін до Конституції, навіть у запропонованій зараз редакції, в якій норма про висловлення недовіри Генпрокурору лишається чинною:

1. Збереження політичного впливу на суддів (замість Парламенту всі важелі у руках Президента та «кишенькової» Ради правосуддя).

Зокрема, норма щодо повного усунення Парламенту від процедури обрання та звільнення суддів, натомість – розширення повноважень Президента і можливості впливу останнього на систему правосуддя (призначення здійснює Президент за поданням Вищої ради правосуддя).

В разі його прийняття, виключно від Глави держави буде залежати призначити рекомендовану Вищою радою правосуддя (ВРП) особу на посаду судді чи ні.

2. Конкурс на призначення та переатестація матимуть декоративний характер.

У проекті змін написано наступне: призначення суддів на посади здійснюється за конкурсом, крім випадків, передбачених законом. Можливість встановлення винятків нівелює це прогресивне положення, тому слова «крім випадків, передбачених законом» необхідно виключити.

3. Збереження старої Вищої ради юстиції до 2019 року.

Пропонується замість Вищої ради юстиції створити Вищу раду правосуддя (склад – 21 член: 2 – ВРУ, 10 – з'їзд суддів, 2 – Президент, 2 – з'їзд адвокатів, 2 – конференція прокурорів, 2 – з'їзд юридичних вищів та наукових установ. Голова Верховного Суду входить до складу за посадою (*ex officio*)).

АЛЕ до обрання нового органу діятиме нинішня ВРЮ до квітня 2019 року.

4. Свідомо чи ні створюється правовий конфлікт у питанні зняття суддівського імунітету.

У запропонованих змінах зазначається, що суддю не може бути притягнуто до

відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Запропоновані у проекті терміни «затриманий» та «утримуватись під вартою» не у повній мірі кореспондуються зі статтею 29 Конституції України, у якій вживаються також терміни «заарештований», «арешт».

До того ж при таких формулюваннях поза регулюванням залишається питання застосування до судді домашнього арешту, який відповідно до законодавства може бути цілодобовим.

Пропоноване положення також не узгоджується з пропозиціями проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності окремих депутатів та суддів)», який вже отримав висновок Конституційного Суду України.

Крім того, таке формулювання є недосконалим, оскільки не передбачає зв'язку між відповідним рішенням суду, за ухвалення якого суддя може бути притягнутий до відповідальності, та вчиненим ним злочином або дисциплінарним проступком.

5. Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

Розширення географії юрисдикції МКС є важливим чинником стримування для недопущення скоєння військових злочинів і злочинів проти людяності в майбутньому. Ратифікація Римського статуту – це не тільки зобов'язання, а і права. Водночас п. 1 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» законопроекту передбачає, що відповідне положення набуває чинності через три роки з дня, наступного за днем опублікування цього закону. Відстрочення ратифікації Римського статуту різко критикують як в Україні, так і міжнародні організації, бо це суперечить інтересам самої України.

6. Вводиться монополія адвокатів на представництво в суді.

Але законом можуть бути визначені винятки стосовно представництва в суді іншими, крім адвокатів, особами, наприклад у трудових спорах, щодо виборів тощо.

7. У Конституційного суду забирається повноваження по тлумаченню законів.

Надається право фізичним і юридичним особам звернутись із скаргою у КСУ, якщо вони вважають, що застосований у судовому рішенні відносно них закон суперечить Конституції.

Тим, хто каже, що цим змінам немає альтернативи, нагадаю, що ще восени громадські експерти з РПР запропонували свій проект змін. Крім того, була озвучена, слухна пропозиція: створити спеціалізований Антикорупційний Суд із 100% нових суддів. Це був би пілотний проект, який би дав змогу створити прецедент із заміни судів та забезпечив належний розгляд справ, що зараз вже розслідує НАБУ.

Адже якщо справи «діамантових прокурорів», нафтопродуктів Курченка, вишок Бойка будуть передані до сумнозвісного Печерського суду, марно сподіватися на ув'язнення корупціонерів.

Якщо говорити у масштабах країни, то реформу треба починати з Верховного суду. Це дасть найбільший ефект. Далі поступово оновлювати решту: нові справи розглядати в нових судах, а старі провадження – завершувати в старих.

Нових суддів необхідно відбирати за результатами незалежного ні від Парламенту, ні від Президента кваліфікаційного оцінювання. Його мають пройти всі, хто хоче обіймати посаду в системі судоустрою.

Тобто альтернативний шлях є. Але немає політичної волі зробити судову гілку влади незалежною. І очевидно, що спокуса мати «кишенькові» суди більша за розуміння того, що збереження старої системи «псевдоправосуддя» зруйнує країну зсередини швидше, аніж зовнішній російський агресор (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/dobrodomov/56a91173036d8/>). – 2016. – 27.01).

***

Блог на сайті: Українська правда

Про автора: Ігор Попов, народний депутат України, фракція РПЛ, заступник голови Комітету з питань запобігання і протидії корупції

Новий порядок декларування принесе прозорість але є купа ризиків

Одна з тем для обговорення в парламенті та соцмережах зараз – подання декларацій. Стартував період декларування. А ще – стався прокол із так званими електронними деклараціями. В пітьмі нічного обговорення бюджету дехто пропхав норму про відтермінування подання таких декларацій. Мало хто розуміє, але всі засуджують. Що є насправді?

Згідно із діючим на сьогодні законодавством держслужбовці та інші відповідальні особи заповнюють старі декларації та здають за місцем роботи. Найбільш цікаві посадовці давно вже оприлюднюють свої декларації на сайтах відповідних органів влади, всі бажаючі можуть там з ними ознайомитися. Останньою опиралася Верховна Рада, по частині депутатів дані були закриті. Проте спікер В.Гройсман ще минулого року дав команду оприлюднити всі декларації депутатів, трагедії з цього не вийшло. Так само існують громадські ініціативи, які копіюють декларації та формують з них доступні бази даних.

У 2016 році після рішення Нацагентства по запобіганню корупції запрацює новий механізм декларування доходів та видатків, і відповідне подання декларацій планується за підсумками 2016 року. Перелік відомостей по новій формі є досить серйозним, до прикладу, декларуються всі подарунки дорожчі за 5 мінімальних зарплат, всі наявні готівкові кошти, членство в усіх громадських організаціях, покупки дорожчі за 20 мінімалок (це стосується майна та цінних паперів в першу чергу). За недостовірні дані у декларації – кримінальна відповідальність. Жесть. Але посадовці вже три тижні фіксують всі ці трансакції, на всяк випадок готуючись до майбутнього декларування. Хоча логічно, що нові дані будуть звітуватися за фактом витрат, зроблених після офіційного старту нового порядку декларування.

За попереднім планом, Нацагентство з питань запобігання корупції мало запрацювати в 2015 році, і зараз воно вже мало приймати електронні декларації онлайн відповідно до розробленої Нацагентством нової форми. Проте, інтриги навколо НАЗК тривають, і воно при оптимістичному сценарії буде сформоване

(принаймні керівна п'ятірка) не раніше квітня, потім – набір персоналу, затвердження штатного розпису, кошторис, новосілля, тендери на софт. У результаті на кінець літа з'явиться база даних для електронних декларацій. Як свідчить на сьогодні чинне законодавство (з урахуванням поправки до Закону про Бюджет на 2016 рік), цю базу почнуть заповнювати з 1 січня 2017 року. Проте, це суперечить одному із експертних звітів з виконання плану щодо лібералізації візового режиму – там запуск системи Україною обіцяний ЄС в першому кварталі 2016 року.

Тоді з'являється законопроект 3755, який має виправити помилку. Законопроект із однієї фрази: система електронного декларування запускається не з 1 січня, а по команді НАЗК. Що це змінить? Фактично нічого. В серпні чи навіть у червні 2016 НАЗК може оголосити про готовність софта, проте заставити посадовців заповнювати другу декларацію не зможе. Тобто 3755 – це типу відмазка для плану по лібералізації візового режиму.

Паралельно з'являється законопроект 3787, який має врегулювати зрив термінів створення НАЗК і дозволити Нацагенству чимось займатися вже у 2016 році, а не лише розробляти інструкції та методички. Проте, законопроект готувався швидко та теоретиками, тому містить ряд спірних норм. Так, пропонується заставити в другому півріччі 2016 року примусити посадовців заповнити другу декларацію за 2015 рік, причому заднім числом зміниться форма – це буде розширена декларація за новою формою. Розширений перелік відомостей і так складний, а згадати про всі отримані подарунки чи видатки через півтора роки багатьом буде важко. В результаті, підвищеними опиняться тисячі ключових посадових осіб держави, їх можна буде при бажанні притягнути до кримінальної (!) відповідальності за приховування відомостей. Чудовий важіль впливу на тих кого треба. Ми звичайно сподіваємося що до НАЗК оберуть ангелів, які не застосовуватимуть вибіркового підхід. А якщо ні?

Вихід як завжди посередині: внести в базу даних відомості із декларацій, поданих за

старою формою, і почати перевірку хоча би цих відомостей.

Ну й не забуваємо, що реальна проблема не в деклараціях. Реальні статки записані не на корупціонерів, а на пов'язаних осіб, і вся ця нова система робить лише перший маленький крок до перевірки способу життя. Ця перевірка буде проводитися НАЗК вибірково за методиками, яких поки що немає, і санкцій за порушення цих вимог поки насправді не передбачено.

Я сам є співавтором 3787, починаємо розгляд у профільному комітеті, і запрошуюю практиків до обговорення і пошуку оптимального рішення (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/popov/56a881d6bca1c/>). – 2016. – 27.01).

***

Блог на сайті: Українська правда

Про автора: Ярослав Юрчишин, експерт з питань адвокації «Реанімаційного пакета реформ», член правління Transparency International Ukraine

Почати судову реформу сьогодні

Через два роки після завершення Революції Гідності, судова система України яка за часів Януковича була одним зі стовпів режиму, залишається досі неререформованою. Судді та правила функціонування української Феміди досі не змінилися попри постійні пропозиції та заяви як і з боку експертно-активістського середовища так і з боку міжнародних партнерів України.

Після минулорічного триллера довкола конституційних змін щодо правосуддя, коли в результаті голос експертного середовища не лише почули але і врахували в остаточному варіанті документу, вже сьогодні Верховна Рада може в першому читанні схвалити зміни до головного закону країни. Цей важливий крок стане значним поступом на шляху реформи судоустрою лише за умови системного підходу до творення нової реальності українського судочинства.

До другого читання цього законопроекту Парламент повинен підготувати та ухвалити ряд імплементаційних законів, щоб конституційні зміни не стали «кубічним ціплям у вакуумі».

Нову законодавчу реальність мають отримати: перехід до триланкової системи судів, терміни і порядок створення нового Верховного Суду замість вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України; реорганізація всіх апеляційних судів і окремих місцевих судів, терміни і порядок проведення такої реорганізації; порядок зайняття судьями посад у нових судах усіх рівнів на конкурсних засадах, склад і порядок формування органу, який буде здійснювати добір суддів (окремій орган та порядок його формування щодо суддів Конституційного Суду), оцінювання суддів з вирішальним голосом громадськості щодо доброчесності судді; запровадження нових стандартів оплати праці суддів, які пройшли конкурс до нових судів або оцінювання.

Експерти РПР одностайні в нагальній потребі ухвалення поточної версії конституційних змін з одночасним напрацюванням імплементаційних законів щоб ухвалити їх одночасно з другим читанням законопроекту «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) N3524.

Заява Реанімаційного Пакету Реформ стосовно проекту закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) N3524

22 січня 2016 року Конституційний Суд України оприлюднив висновок, в якому було зазначено, що запропоновані конституційні зміни щодо правосуддя відповідають вимогам ст. ст. 157, 158 Конституції України.

Як стало відомо з сайту Верховної Ради України 26 січня 2016 року, Президент України подав доопрацьований проект змін. Зокрема, цей проект передбачає залишення за Верховною Радою України права висловлювати недовіру Генеральному прокуророві.

Як і раніше, експерти РПР зауважують, що в цілому ці зміни до Конституції відповідають європейським стандартам щодо побудови системи правосуддя і заслуговують на підтримку.

Водночас внесення останньої правки до проекту в частині висловлення Парламентом недовіри Генеральному прокуророві викликає стурбованість, адже важливі конституційні

зміни стали предметом політичних торгів, які не ведуть до його покращення і можуть підірвати легітимність процедури ухвалення конституційних змін.

Окрім того, експерти РПР також не погоджуються з наявністю в проекті змін до Конституції положень щодо запровадження монополії адвокатури на представництво в судах. Також експерти негативно оцінюють відстрочення ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду на 3 роки і збереження виключно політичного способу призначення та звільнення Генерального прокурора.

Проект змін містить й інші недоліки, як-от: відсутність чітких строків переходу до триланкової системи, реорганізації судів вищого рівня і оновлення суддівського корпусу (проведення конкурсів на посади суддів в нових судах і оцінювання суддів); чіткого визначення імунітету судді та непоширення його на адміністративні проступки; визначення прозорого порядку добору суддів Конституційного Суду, а також конкурсного добору кандидатів на посаду Генерального прокурора.

Утім, більшість недоліків проекту змін до Конституції можливо подолати шляхом одночасного з остаточним схваленням конституційних змін ухвалення пакету імплементаційних законів. Такий пакет законів повинен передбачати щонайменше: перехід до триланкової системи судів, терміни і порядок створення нового Верховного Суду замість вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України; реорганізацію всіх апеляційних судів і окремих місцевих судів, терміни і порядок проведення такої реорганізації; порядок зайняття судьями посад у нових судах усіх рівнів на конкурсних засадах, склад і порядок формування органу, який буде здійснювати добір суддів (окремій орган та порядок його формування щодо суддів Конституційного Суду), оцінювання суддів з вирішальним голосом громадськості щодо доброчесності судді; запровадження нових стандартів оплати праці суддів, які пройшли конкурс до нових судів або оцінювання.

Зважаючи на викладене, експерти закликають Парламент попередньо схвалити проект змін до Конституції щодо правосуддя відповідно до конституційної процедури. В іншому випадку ймовірність провести судову реформу у найближчі роки стає критично низькою (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/yurchyshyn/56a9e29ccf297/>). – 2016. – 28.01).

***

Блог на сайті: Українська правда

Про автора: Ярослав Юрчишин, експерт з питань адвокації «Реанімаційного пакета реформ», член правління Transparency International Ukraine

Хто грає проти прозорі приватизації?

Приватизація в Україні заблокована і відповідальність за це лежить на Верховній Раді, яка зробила 15 невдалих спроб прибрати законодавчі перепони на шляху приватизації. 26 січня парламент вчергове не зміг проголосувати за законопроект 2319а-д, який на думку авторів із МЕРТ, ФДМУ та комітету з економічної політики, має дати старт прозорій приватизації в Україні.

Законопроект має на меті прибрати дві міни. По-перше, заборонити російському капіталу брати участь в приватизації українських держкомпаній, причому перевіряти будуть до кінцевих бенефіціарів, а не лише номінальних власників. Сьогодні, незважаючи на режим санкцій, для росіян шлях відкритий. По-друге, скасувати вимогу про обов'язковий продаж через біржу 5-10% акцій великих держкомпаній

перед приватизацією. Стратегічний інвестор купувати 5% акцій через біржу не буде – немає гарантій, що саме він виграє конкурс і отримає весь пакет, а от наші ділки з 5% зможуть сісти на шию хоч іноземному інвестору, хоч державі.

Ухвалення законопроекту 2319а-д дозволить:

- підвищити ефективність підприємств/активів, а відтак і економіки в цілому;
- усунути стимули для корупції, а відтак і очистити політичну систему;
- збільшити надходження до бюджету;
- дерегулювати економіку, а відтак і створити підґрунтя для розвитку конкуренції та деолігархії.

Звісно, велику приватизацію можна розпочинати і за старим законодавством хоч завтра. Проте одна з цих мін обов'язково спрацює, і це зруйнує будь-яку довіру до приватизації та загальмує процес надовго. Це розуміють і в уряді, і в профільному комітеті, який підтримав законопроект, а також депутати із БПП, НФ, Батьківщини, Самопомочі та Радикальної партії, які голосували «за».

Приватизація це не лише можливість залучити інвестиції до українських підприємств та закрити дефіцит бюджету без додаткових запозичень, це ще і потужний удар по корупційним інтересам, які вільно орудують в держкомпаніях. Ті, хто сьогодні не голосує за прозору приватизацію мають або викласти чіткі аргументи проти – таких ми поки що не чули, або визнати, що ситуація, коли держкомпанії залишаються осередком корупції їх повністю задовільняє (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/yurchyshyn/56a9f282776db/>). – 2016. – 28.01).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 2 (105) 2016**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 03.02.2016.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 6,82.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
siaz2014@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.